

ΠΑΝΔΩΡΑ.

Ι. ΙΟΥΛΙΟΥ. 1853.

ΤΟΜΟΣ Δ΄.

ΦΥΛ. 79.

ΜΑΡΙΑ.

(Εκ τοῦ Γαλλικοῦ.)

(Συνέχεια. Ἴδε φυλλάδιον 78.)

— Τίς ἔρα γέ νά εἶναι εἰς τοιαύτην ὥραν; εἶπεν ἡ Μαρία ἐκπλαγείσα καὶ σχεδὸν ἀνήσυχος.

Μικρὸν μετὰ ταῦτα ὑπερέτης τις ἀνηγγεῖλεν ὅτι ὁ Μαρκέσιος Ἑβρίκος Μωβράυ, ἔλθων ἐκ Γαλλίας, εἶναι νά εἰσέλθῃ. Μόλις ἡ Μαρία ἤκουσε τὸ ὄνομα τοῦτο καὶ αἱ παρειαὶ τῆς φλευκάνθησαν ὡς τὸ μανδύλιον τὸ ἔποιον ἐκράτει, καὶ μετὰ διακεκριμένης φωνῆς, ἀλλὰ τῆς ὁποίας ὁ ἦχος εἶχε τι λαθραῖον καὶ κρύβιον.

— Ὁ Κύριος Μωβράυ! εἶπεν, ἀς εἰσέλθῃ!

Μετρίασα δὲ κατόπιν τὴν συγκινητικὴν, ἐπιλοπίσασα τὸν σύζυγόν της, καὶ μετὰ παρακίτου: τῷ εἶπε

— Δὲν φοῦσας, εἶπεν ὅτι εἶναι τίς, ὅστις ἐρ-

γεται ἀπὸ τὴν Γαλλίαν; Ὁ Κ. Ἑβρίκος Μωβράυ, εὐγενὴς Βρετανός, οὐτινος ἡ οἰκογένεια ἔστον ἀφωσιωμένη καὶ συνδεδεμένη μετὰ τὴν αὐτὴν τοῦ μακαρίτου βασιλέως τῆς Ἀγγλίας.

— Ἴδὲ γνωρίζεις! διεισώθη ὁ Λοκνὸνιλλέρος, ὅστις εἶχε παρατηρήσει μετὰ κρυφίας ἀνησυχίας τὴν τρυγγὴν τῆς Μαρίας, καὶ τοὺς ἀγῶνας τοὺς ὁποίους κατέβαλε διὰ νὰ τὴν διασώσῃ.

Ὁ διοικητὴς ἀνέγειρε τὴν κεφαλὴν, καὶ παρετήρει πρὸς αὐτοῦ ὡς ὁ ζητῶν νὰ ἐνθυμηθῇ τι μετὰ ὑπὸν βαρύτερον.

— Ὁ Κύριος Μωβράυ; εἶπε, δὲν ἐνθυμοῦμαι τοιοῦτον ὄνομα, τὸ μνημονικόν μου ἐξασθενήθη. Ὁμιλοῦσέ τον σὺ, Μαρία, διότι ἐγὼ ὑπάγω ν' ἀποσυρῶ ὑπὸ φεῖρον . . .

— Ἄφες με νὰ σε ἀκολουθήσω, ἀπεκρίθη ζωηρῶς ἡ Μαρία: ἀπὸ ὑποθέσεις δὲν σε ἀφίνω. . . Μόλις ἡ Μαρία ἐτελείωσε τὰς λέξεις ταύτας καὶ εἰσῆλθεν ὁ Μωβράυ. Τὸ βλέμμα του διεστράγγεν ἐν βίπῃ σφίλκμου τὴν αἰθούσαν, καὶ χαρτωτικῶς τὴν Μαρικανέστατον, δυσκοιτευθεὶς ν' ἀναγνωρίσῃ τὸν διοικητήν.

— Ἐγὼ εἶμαι, ἐγὼ εἶμαι, Κύριε, τῷ εἶπεν ὁ

πάττων μετά μινδύματος, πλησιάζατε σὰς παρκαλώ, διότι δεν ήμπορώ νά έγερθώ διό νά σὰς υποδεχθώ. Ήλλαζεν ό Μωδράυ ιδών τόν ισχνόν και σεληστώδη τούτον άνθρωπον· έφρικίσαεν έσωτερικώς άσίστα; τήν βλαβείαν έκωγην φωνήν, ήτις έφάνετο πλησιάζουσα νά έξελειφθῆ συγχρόνως με τήν τελευταίαν πνοήν τού βίου. Καταδάλων ήλωσ πύραυτα τήν έκπλαζήν και τήν τραχήν του, έτροχώρησε και έχειροτέτισε τόν διοικητήν με τό εδάρεστον και εύσυμπειρότατον εκείνο ήθος τό όποϊον χαρακτηρίζει τούς ανθρώπους τού άνωτέου κότμου και τής αύλης.

— Έρχομαι, κύριε, τώ είπεν, έμ τής Γαλλίης επί τού Σαιν Μάλο τό όποϊον έβρίψε χθές τήν άγχορην πρὸς τό Ισουλίκόν φρούριον· μετ' ού πολὺ θέλωμεν έκπλεύσει διό τόν Άγιον Δομίνικον, και πάλιν άναχωρήσω, ήθέλησεν νά φερω ό θείος πρὸς τήν Κυράν Δ' Έναμμόσα είδήσεις περί τής οικουγενείας τής.

Και ταύτα είπόν, ενεχείρισε φάκελλον έπιστολών πρὸς τήν Μαρίαν, τήν όποϊαν έλαθεν άπ'τη χωρὶς νά έγείρη τούς όφθαλμούς· επί τού Μωδράυ, και χωρὶς νά τόν ευχαριστήσῃ άλλως, ή προσκλίνουσα τήν κεφαλήν.

— Έλπίζω, κύριε, ότι τό Σαιν Μάλο θείλει δι'όλίγας ήμέρας βραδύνει νά εκπλεύσῃ, είπεν ό διοικητής, προσπαθήσας νά στρωθῆ πρὸς τήν Μαρκέσιον, με είδός τι φρικιάσιως και βλαβείας συγκινήσεως. Σὰς παρκαλώ λοιπόν νά μάς τιμᾶτε μέχρι τής έποχῆς εκείνης, διαχόμενοι τήν φιλοξενίαν μου, τήν εώμεστον εύρωπαϊκήν φιλοξενίαν.

Κατά τήν πρότασιν ταύτην, τήν όποϊαν ήμεις όρει λα νά προίδη ή Μαρία, παρεστήρισε τόν Μαρκέσιον με είδός τι βαθείας ψυχικής άγωνίας. Κιείνος δε έμαρτίσεν έλαφρώς ως διά νά τήν καθυσυχάζῃ, και άπεερίθη.

— Σὰς ευχαριστώ, Κύριε Διοικητή· αύριον τó πρώτ' όρειδίω νά επιστρέψω εις τό βασιλικόν φρούριον, και με μεγάλην μου λύπην πρέπει ν' άναχωρήσω μετά μίαν ώραν. . . .

— Α! τότε δεν έπιμένει. Αλλά πρέπει νά έγχετε όδοιπύριον έρεξιν. Τουλάχιστον μείνατε νά συνδαινήσετε με ήμεις και νά μάς είπήτε τὰς είδήσεις τής Γαλλίης.

Ο Μαρκέσιος έκλινε τήν κεφαλήν με ήθος εύχριστήτως άμα και άνησίτως. Άν και οι λόγοι του και ή συμπεριφορά του δεν έφανέρωνιν καμμίαν ταραχήν, ή ώχρότητα ήλωσ τού προσώπου και ή ήχη τής φωνῆς του άνεκάλυπτον τοιαύτην τινά έσωτερικήν, ήτις δεν υπεξέφηνεν άίτε τής Μαρίας, άίτε τού Λοζουβιλλιέρου τήν προσοχήν. Έπίσης και ή Μαρία ήτο τεταρραμμένη έμ βάλους ψυχῆς· αλλά ή ιδέα τής συγκινήσεως τήν κατέστρεψε κυρίαν έκουγῆς, και τί είδωκε τήν θύναμιν νά διασκεδάσῃ πᾶν ό,τι ή έμφάνισις τού Μαρκέσιου είχε διαγείρει έν αὐτῇ έκστασιν, άνημνήσει, πόθους και πικρά χαράν. Ο Λοζουβιλλιέρος κατεφῆς και προσεκτικός, άπεσύρθη μετ' τού άρχιτωρος Ιάκωβου εις έν παράθυρον. Η Μαρ-

ρία έμεινε καθήμενη άπέναντι τού Μωδράυ, βήματα τινα μακράν τού συζύγου τής, όστις είχε βυθισθῆ έν νέου εις τήν άκινήσιαν και τόν ύπνον του. Τότε ή Μαρία έτόλμησε νά έγείρη τούς όφθαλμούς επί τού Μωδράυ. Έξ έτη άπουσίας τόν είχον μεταβάλει έπισπλητωδώς, αλλά τή έφάνη ότι τό ήλιοκαυθιν πρόσωπόν του, τό υπό πολλών κόπων ισχνόν γενόμενον, ήτον πλέον υπερέφρανον, εύγενέστερον και ώριώτερον. Ο ήθρικός Μωδράυ ήτο τριακονταετής περίπου, άνήκεν εις οικογένειαν τής όποιας τό όνομα ήτο συνδεδεμένον με τὰς άρχαιοτέρας έποχάς τής Βρετανικής Ιστορίας, τὰ δε χαρακτηριστικά αὐτοῦ άνήκον εις τήν ώραϊαν εκείνιν και Ινχουάν γενεάν τής Άρκτου, τής όποιας τό αίμα ποτέ δεν συνείληγε μετὰ τών μεσημβρινών λαών. Η περιζήτουσ κόμη του, έπιπτε βουτυριχθόν περίξ τού πλατέως μετώπου του, τό είθ' και θαυμασίον στόμα του είχεν έκφρασιν γενναίόφρονος ψυχρότητας, ήτις εκρήπτατα έν:ελλώ; υπό τής γλυκύτητος τού βλέματός του, όμείνου σχεδόν με τό τού ώραϊου φύλλου. Η ζωρά λευκότης τής χορῆς τού προσώπου του, είχεν άεμπισθῆτως μεταβλήθῃ υπό τού φλογερού κλίματος τής διακεκαυμένης ζώνης, οι δε όφθαλμοί του, χρώματος κυανού βλαθείας, ώμοιάζον τούς τών Φράγκων, τών προπατόρων του, τών όποϊων είχε τό ύψηλόν άνάστημα και τούς έπιτηδείους τρόπους. Βίς τήν ύπερήφανον δε και άγέραιχον φυσιογνωμίαν και εις όλα τὰ χαρακτηριστικά ένυπήρηί τι άνακαλόν τούς ανθρώπους τής παρελθούσης γενεάς. Ήθελες τόν όνομάσαι ένα τών βαρβάρων εκείνων βασιλέων, τών ήπτιών τὰ στρατεύματα έλάηταν τὰ Ρωμαϊκά τάγματα, ή μάλλον ένα τών βαρβάρων τούς όποιους οι λαοί τής άρμιορικής έσέβοντο ως Θεούς σοφίας και ποιήσεως.

Άλλ' ό ταλαλίπωρος εύγενής νεαίης οὐδέν έτερον προτέρημα είχε προσλάβῃ από τήν ένδοξον γενεάν του· ή ή' αὐτήν κληρονομία τών προγόνων του είχεν άπολείθῃ, και ή ένδυμασία του έδήλου άνθρωπον μετριωτάτας κακαστάτας. Άν δε και τό έξωτερόν και τὰ ήθη του σέ ένενθόμιζον, ότι άήκεν εις τούς ανθρώπους τής ύψηλοτέρας κοινωνίας τού καιρού του, τή ένδομίαν του ήμεις δεν ήτο όμοιον με τόν ήσαν γεννησμένων αὐλικών τής Αύστριακής Άννης.

Η Μαρία έχμαήλωσε τούς όφθαλμούς άπέναντι τού μελαγχολικού και άγενοῦ βλέματός τού όποϊον προσέλωσεν επ' αὐτῆς ό Μωδράυ, και έπειδή δεν ύπάλει, έδολέμασεν άπ'τη νά διακόψῃ πρώτη τήν ύλην δι' ήμριτέρους σιωπῆν ταύτην.

— Κύριε, τώ είπε μετὰ φωνῆς τής όποιας ό μικρῆς κλόνος έψυδῆ τήν όποϊαν έπρόσπαθει νά δείξῃ ήσυχίαν, τρέχουδάτε βιβλίον· πρώτην φιλάν.

— Μάλιστα, κυρία μου, άπεκρίθη, έρχομαι εις τὰς νήτους· με σκοπόν ν' άποκατασταθῶ εις αὐτά· τούτο είναι τό σόνηλις· κατεφύγιον εκείνων οίτινες, ως έγώ, δεν έχουν πλέον, άλλο.

Η Μαρία τόν περστήριε μετ' έκπλήξως πλήρους μελαγχολίας.

— Έχασα τό ένσπομείναν μέρος τής περιουσίας

μου, έξηκολούθησεν ό Μωδράυ, ύπηρετών τόν Βασιλέα, τόν αὐθέντην μου, και κατεδικάσθη εις θάνατον εις τήν Άγγλίαν.

— Βίχτετε επιστρέφει λοιπόν εκει; ήρώτησεν ή Μαρία.

— Έκει διήλθον τὰ τελευταία ταύτα εξ έτη με τὰ όπλα εις τὰς χείρας κατὰ τού βασιλοκτόνου τυράννου Όλιβιέρου Κρόμβελ. Έπληρώθη και συνελήφθην μετὰ τινων φίλων μου, πλὴν δεν με μεταχειρίσθησαν ως πολειμικόν αιχμάλωτον. Καταδικάσθη ως έπαναστάτης εις θάνατον, έμελλον ν' άπαχχονισθῶ, δε εύρον μέσον νά δραπτεύσω από τὰς φυλακάς. Τότε έπανήλθον εις Γαλλίαν.

— Ω θεέ μου! έψέθυρεν ή Μαρία συνάψασα τὰς χείρας·

— Έπανήλθον εις Παρισίους μετὰ εξ έτη και έπέκεινα, επανέλαθεν ό Μωδράυ μετὰ μελαγχολικής φωνῆς, και ύπήγον νά ιδω τούς ανθρώπους εκείνους από τούς όποιους έχωρίσθην με λύπην μου εις τήν δεινότεραν έποχῆν τής ζωῆς μου.

— Ίδετε τήν αδελφήν μου; τήν Λουίζαν μου; άνεκραξεν ή Μαρία· εκείνη σὰς έδωκε τὰς έπιστολάς τὰύτας· — Βίπε και ήλλοιώθη ή φωνή τής· ή άνάμνησις τής πατρίδος, τής οικογενείας τής, άνευίγη έντός τής ψυχῆς αὐτῆς με πᾶν ό,τι υπέρερεν ήδη, ταραχήν δηλονότι και συγκινήσιν. Η δυστυχῆς δεν έδυνήθη νά κρατήσῃ τούς λυγμούς τής.

Ο Μωδράυ τήν παρετήριε σκυθρωπῶς· χαίρων έφάνετο ότι κατέστειλεν έντός τής καρδίας τής τὰ σιωπηλά δάκρυά τής.

— Μαρία! έψέθυρεσε τόσον σιγανῶς, ώστε εκείνη έμάντευσε μάλλον τό όνομα τούτου, ή τό ήκουσε. Τότε δε, καταληφθεῖσα υπό μυστικῆς τυφείας τού συνειδήτος, έφυρεν όλίγον όπίσω τήν καθέδραν τής, εις τρέπον ώστε νά έγγίξῃ τό θρανίον τού διοικητοῦ, και έστῆριξε τήν ψυχράν και τρέμουσαν χείρά τής επί τής τού άσθενούς.

— Κυρία, είπεν ό Μωδράυ, μετ' όλίγας στιγμάς μέλλω ν' άναχωρήσω, και μετ' ού πολὺ θέλω εύρίσκεσθαι εις τόν Άγιον Δομίνικον, θθεν βεβαίως δεν θέλω επανέλθει πλέον, διότι γνωρίζετε τόν πόλεμον τόν όποϊον έγώ μεν ενέμει με τούς Ισπανούς.

Αίτηνος ό διοικητής ήγέρθη ως εξ ύπνου και παρατηρίων τριγύρω του, είπε·

— Λοιπόν, Μαρία, δεν θά έχωμεν παινιδία άπόψῃς. Με υπεσχεθήσῃ νομιζω τοιαύτα. Ίσως ή μουσική εκείνη διασκεδάσει πρὸς στιγμήν τόν Κ. Μωδράυ, από τόν όποϊον ζητώ πολλήν συγγνώμην, διότι άσθενῶν δεν δύναμαι νά συνομιλῶ μετ' αὐτοῦ.

Η Κ. Δ' Έναμμόσα έκαιε σημεσίαν εις τινά ύπηρέτιδα Ιστανμένη· εις τήν θύραν τής αίθουσῆς, και πάραυτα ή μουσική ήρχισε νά σημάλην υπό τὰ παρῆματα. Τότε ό άρχιτωρ και ό Λοζουβιλλιέρος έπλησίασαν ό εις τόν άλλον· ή μουσική έγινεν άφορμή εις τό νά παύσῃ ή ήμιλία ήτις εις όλους, πλὴν τού άρχιτωρος, ήτον όγληρά. Η Μαρία άκίνητος και όρ. Νά πλησίον τού συζύγου τής, ήκουε χωρὶς νά έννοῇ τή έφάνετο ότι ό καιρός παρήχτετο μετ' άπιστεύτου

ταχύτητος, και έντούτοις έκαστον λεπτόν τή έφάνετο όγληρόν, διαρκούτης τής επισκέψείας ταύτης, ώστε και έπεθύμει νά τελαιώσῃ και έτρεμε με τήν έδη παραιομένην. Βίς έκαστον κίνημα τού Μωδράυ έφρικία έσωτερικώς, διότι ήσθάνετο ότι ή ώρα παρήχτετο και ότι έμελλε ν' άναχωρήσῃ.

Η μουσική έν τούτοις έξηκολούθησεν πάντοτε· άφού δε επαίνανισαν διάφορα τεμάχια, έπαιξαν και είδός τι όρχήσεως, πολύ συνήθους τῷ καιρῷ εκείνω εις τούς στασιαστάς, τούς διώξαντας από Παρισίους τόν Καρδινάλιον Μαρζαρίνον. Η Μαρία έφρικίσαεν άκούσασα τόν πρώτον ρυθμόν τής περιχαρούς ταύτης όρχήσεως. Άνεμιμνήσαστο μαναδικήν τινά έποχῆν τού βίου τής, τό πρώτον εις τόν κόσμον βίμά τής, έορτήν τινά εις έν είλε φανῆ όλίγον καιρόν πρὸ τού γήμνου τής. Άναμνήσθῃς ή άνάμνησις αὐτῆς επήλθε και εις τόν Μωδράυ, διότι έθεσε τήν χείρα επί τού στήθους του, ως τις πύχων συγκινήσιν άδυναρόν και άκώθεκτον. Μετὰ ταύτα ήγέρθη διά ν' άποχωριστήσῃ τόν διοικητήν, και κύψας τήν κεφαλήν ένώπιον τής Μαρίας, τήν έχαιρέτισε και έξήλθε, χωρὶς καν νά τήν παρατηρήσῃ έν νίον διά τελευταίαν φοράν.

B.

Παθεία σιγή έβασίλευε μετὰ δύο ώρας καθ' όλην τήν οικίαν, τὰ φῶτα έσέσθησαν έν πρὸς έν, και, κατὰ τήν συνήθειαν, ό θυρωρῆς έθεσε τὰς κλεις υπό τό προσκεφάλαιον τού διοικητοῦ. Ητο σχεδόν μεσονύκτιον, όλα διετέλουν εις ήρεμίαν, άμυδρον δε φῶς έφάνετο εις τό παράθυρον ενός τών θαλάμων, και τό λεπτοπυρές παραπέτασμα έκυρτούτο από τήν πνοήν τής αύρας· ήτο δε τό φῶς, τής νυκτερινῆς ληνικής, τής φωτιζούσης τόν κοιτώνα τής Μαρίας, και διαχεούσης τήν τρέμουσαν λάμψιν τής έν τῷ μέσῳ βαθυτάτου σκότους, όποϊον πρὸ πολλού χρόνου δεν εκάλυψε τόν οὐρανόν. Η νεαρά γυνή πρὸ όλίγου είχεν εκδυθῆ. Συλλογισμένη και κεκυφεία, ετύλισσε μηχανικῶς τούς μακρούς βυστρούχους τής κόμης τής· υπηρέτις τις γυναικίνης έμπροσθεν τής έφᾶται δύο έμψιδάς εκ ποικίλου μαρκίνου, τόσον εύθείας και τόσον λεπτάς, ώστε ήθελες διατάσει νά περικλείσῃ και παιδίον άκίμη πάδας. Αί άλλαι γυναικες ήτοιμάζον τὰ άναγκαία διά τόν ύπνον τής διαποιήσεως· και ή μὲν ήνοιγε τό πλατύ και λεπτόν κωνοπέδιον, ή δε έθετεν ύποκάτω σφαιρας εξ άργίλλου τόν λόνγρον όστις έμελλε νά διανυκτερεύσῃ, και άλλη έδρόσιζε τήν θέσποιναν με πλατύ ριπίδιον εκ φοινικηφύλλων. Μετὰ μίαν στιγμήν όλα αὐτά άπεσύρθησαν, έμεινε δε μόνη ή διανυκτερεύουσα συνήθως πλησίον αὐτῆς, και κοιμωμένη παρὰ τούς πόδας τής κλίνης τής. Ητο δε αὐτὰ νεί ολωσδιόλου διαφέρουσα από τὰς άλλας υπηρέτιδας τής οικίης. Τά μαλλία τής, χρώματος στιλπνοῦ μαύρου, τὰ λεπτά γαρκατηριστικά τού προσώπου τής, και τό ύπόξανθον δέρμα τής, έφανέρωνον διαφορετικῆν τινά κατωγάτην· άνήκε δε εις τὰς άγείας εκείνας φυλάς, τὰς όποιας οι Έυρωπαίοι είχαν διώξει, και τών ό-

κάτω κειθούσας· τὰ παράθυρα εἶναι καλά κλεισμένα ἀπὸ μέσα καθῶς καὶ ἡ μεγάλη θύρα.

— Καλὰ, εἶπεν ὁ διοικητὴς ἀφίς τὴν ὠγρὰν καὶ βεβρημένην κεφαλὴν τοῦ ἐπὶ τοῦ προσκεφαλαίου κινεῖς δὲν ἐξῆλθε καὶ δὲν ὑπάρχει φέως μή- ποτε προσεῖα ἐσυγγώμισαν εἰς τοὺς ἑκφυλοτέρμους τῆνεῖσοδον εἰς τὸν κήπον... ὅθ' εἶδε; κινεῖν φάντασμα. Παλιῖδα.

— Ὁ θεὸς νὰ τὸ δώσῃ αὐθέντα! ἀνέκραξεν ἡ ὑπερήφανος ἀλλὰ μὴν ἐξυμνομένη! Αἴφνης ἡμῶς διακόπη ἀπὸ ὠγρὰν λαμπρῆν ἥτις ἀπώτρειεν ἐπὶ τῶν χρυσοῦν πετάλων τῶν παριούτων.

— Αὐθέντα, εἶπεν ἡ Παλιῖδα, εἰς τὴν θάλασσαν εἶναι πικρῶτα μὲ τὴν λάμψιν τῶν ἀστραπῶν ἡμπορεῖτε νὰ ἰδῆτε τί γίνεται ἐξῶ, καὶ ἀν εἶδα φάντασμα.

Ὁ Λοανδὶλλιέρους ἦτον ἡδὴ εἰς τὸ παράθυρον. ἠνωσινοτέρα λάμψις ἐφώτισε τοὺς αἰθέρας καὶ ὁ κεραιὸς ἤχησε μακρόθεν. Ἐνταῦθα δὲ ὁ Λοανδὶλλιέρους κλιθεὶς τὸ παράθυρον τὸ ὅποιον εἶχεν ὑψώσει διὰ τῆς μιᾶς χειρὸς, καὶ δεικνύων ἐν βέλῳ ἐπισημῶν εἰς τὴν χειρὶδα τοῦ φερέματός του,

— Ἀντίθετα εἶναι! ἀνέκραξεν ἰδοὺ ἡ ἀπόδειξις· εἶναι καμμία ἐκατοστὺς ὑποκάτω τῶν παραθύρων.

Καὶ τούτα εὐρών ἀπέπασε τὸ βέλος, τὸ ὅποιον εἶχε διαπεράσει τὸ φερέμα του ὑπεράνω τοῦ ἀεροχειριδίου καὶ ἐπρόσβησε μετὰ ψυχρότητος, ἀφοῦ ἐξέτισε τὴν ἀγκυλὴν,

— Εἶναι φουκαριερόν· ἡ πληγὴ θὰ ἦτον θανατηφόρος.

Ἡ Παλιῖδα ἐπλησίασεν εἰς τὸ παράθυρον, καὶ κρυπτομένη ὀπισθεν τοῦ παραπετάσματος, παρετήρει ἐξῶ, βοηθουμένη ἀπὸ τὰς ἀκαταπύστους ἀστραπάς.

— Ἐπέρασεν τὸν φράκτιν, ἀνεφώνησε μὲ ἐκστασιν παρατήρησε!...

Τούτοι οἱ ἄγριοι εἶχον ὑπερηθῆται τὸ φερέμα ἐκείνο ὀχύρωμα διὰ μινωδικῶν στρατηγῆματος. Ἐξῶ τοῦ κήπου ὑπῆρχε μέγας ἀξυροῖνις, τοῦ ὁποίου οἱ κλώνες ἐξτείνοντο ὑπεράνω τοῦ φράκτου καὶ ἠνώοντων μὲ ἄλλους ἄλλου δένδρων ἐντὸς τῆς περιουχῆς· οἱ Κεραῖοι ἀναβάντες εἰς τὸ πρῶτον μετέβησαν ἀνα εἰς διὰ τοῦ εἶδους τούτου τῆς ἐνεργείου γερφίρας, καὶ εἰσέδυσαν ἀθρόοις εἰς τὸν κήπον. Δὲν ἦτο λοιπὸν πλέον ὄρα σκέψεως, ἀλλ' ὑπερασπίσεως· δὲν ἦτο δὲ καὶ ἡ πρώτη φορὰ καθ' ἣν οἱ ἄγριοι προσέβαλλον οὕτω δι' ἀπάτης τὰ μεμονωμένα κτίρια, διὸ καὶ ἐγνώριζον ποίας τιμωρίας ἦσαν ἐνοχοί.

Ὁ διοικητὴς ἐγερούς ἦλθε πρὸς τὴν γυνικὴν του, ἥτις καθήμενη παράθυρα, ἐκράτει τὸν υἱὸν της εἰς τὰς ἀγκυλάς της, καὶ ἐβρίσκετο βυθισμένη εἰς ὄδυ μῆρους λογισμοῦς.

— Μαρία, τῆ εἶπεν, ὑπάγε εἰς τὴν στοᾶν μὲ τὸν υἱόν σου... μὴ πλησιάζῃς τὰ παράθυρα... Πρόσεξε μὴ τολμήσῃς νὰ ἰδῆς τί γίνεται ἐξῶ... Μαρία, ὑποσχεθῆναι μοι ὅτι θέλεις μείνει ἐκεῖ καὶ ὅτι θέλεις περιμνεῖν με θάρρος καὶ ὑπομονὴν ἕως ἔσπου κερῶν, ὁ κίνδυνος.

— Ἴ! ἀνέκραξε, καὶ σὺ;... ὅθ' ἐκβένυς τῆς ζωῆν σου!

— Εἶναι τὸ καθῆκόν μου καὶ ἡ τέχνη μου.

— Ἀλλὰ καὶ τὸ ἐδικόν μου καθῆκον εἶναι νὰ μείνω πλησίον σου καὶ νὰ μὴ σ' ἀφίσσω.

— Ὑπάρχει, Μαρία, διέκοψεν αὐτὴν εἰπὼν ὁ διοικητὴς μὲ ἐπιτακτικὸν τινὰ τρόπον καὶ δεικνύων πρὸς αὐτὴν τὴν θύραν τῆς στοᾶς· ὑπάγε, περιμνεῖ με ἐκεῖ καὶ παρακάλει τὸν Θεόν...

Ἡ Μαρία ἤρπασε τὴν χεῖρα τὴν ὁποίαν ὁ διοικητὴς ἔτεινε καὶ τὴν ἠσπάσθη ἀνεγείρῃσα δ' ἐπειτα τὴν κεφαλὴν, τῷ εἶπε μὲ τόνον πλήρη ὑποταγῆς, θάρρους καὶ ὑπεροψίας,

— Ἰδοὺ σὲ ὑπακούω, κύριε, καὶ ἔσο βέλῳ ἵτι δὲν θέλω φοβηθῆ τὸ παραμικρόν. Γνωρίζω δι' ἑλπίδας σώσει τὴν γυνικὴν σου καὶ τὸ τέκνον σου...

Ἄν φανευθῇ; μαχόμενος δι' ἡμᾶς, ἐσο ἦτονος... δὲν θέλω περιπέσει ζῶσα εἰς τὰς χεῖρας τῶν ἀλλίων τούτων. Μόλις ἐπέλειψες, καὶ ἰδοὺ τρομερὴ ἀλλαγή· ἀντήχησαν ἐξῶθεν, καὶ ὀρμητικὴ προσβολὴ ἐκλόνησε τὸν πυλῶνα.

— Βίς τὴν ὀρθοθῆραν! Λοανδὶλλιέρους, εἰς τὴν ὀρθοθῆραν! ἀνέκραξεν ὁ διοικητὴς.

Μετὰ μικρὸν ὅλοι οἱ ἐν τῇ οἰκίᾳ εὗρισκοντο εἰς κίνησον. Ὁ διοικητὴς ἀπέστειλε τὰς γυναῖκας πλησίον τῆς συζύγου του, καὶ ἵτοιμάσθη εἰς μάχην. Ὑπλυσεν τὸν μῆδρον καὶ τοὺς ἐτοποθέτησεν ἐν εἰδῇ κρυπτῶν, ὅταν εἰδύνατο νὰ ὑπερασπισθῶσιν ἄνευ κινδύνου τὴν διόδον, ἥτις προήγειτο τοῦ προδρόμου, καὶ ἐπειτα ἤλθεν εἰς τὴν ὀρθοθῆραν μετὰ τοῦ Λοανδὶλλιέρους.

Θαύμα τρώοντι ἦτο νὰ βλέπῃ τις τὸν ἄνθρωπον αὐτόν, τὸν ὑπὸ τοῦ πυρροῦ τηκόμενον, τὸν ἐξῆθεν νημέρον ἀπὸ τοσοῦτον μακρῶς εἰδήνας, ν' ἀναβῆ ἀφίς τὰς δυνάμεις του καὶ τὴν δραστηριότητά του ἀπάναντι τοιοῦτου κινδύνου. Δίδων δικταγῆς, καὶ προπαρασκευάζόμενος διὰ τὴν τρομερὴν τούτην μάχην, εἰς τὴν ὁποίαν ἐσοθεῖτο ὑπὸ τῆς θέσεως καὶ τῶν ὄπλων, ἀλλὰ κατὰ τὴν ὁποίαν τὸ πλῆθος ἐδύνατο νὰ τὸν νικήσῃ, μ' ὅλην τὴν τάξιν του, τὴν ἐμπειρίαν τοῦ στρατηγῶ καὶ τὴν ὑπεροχὴν τῶν μέσων τῆς ἀμύνης, εἶχε τὸν τόνον τοσοῦτον ὑψηλὸν, τὴν φωνὴν τοσοῦτον ἀκλόνητον ὅσον πάλαι ποτὲ δι' ἐπεθεώρου τὰ στρατεύματά του ἐπὶ τῆς ἀκτῆς τοῦ Ἁγίου Πέτρου.

Ἡ στοᾶ εἰς τὴν ὁποίαν εἶχον καταφύγει ἡ Κυρία Δ' Ἐναμθούκα καὶ αἱ γυναῖκες αὐτῆς, εὗρίσκετο εἰς τὸ πρῶτον πάτωμα, τὰ δὲ παράθυρα αὐτὰ ἐβλήσαν ἐπ' ἐνὸς μέρους τοῦ κήπου, καλουμένου ὁ Λοανδὶλλιέρους, ἐκείντο τριακόσια βήματα ὑπεράνω τοῦ ἐδάφους. Τὸ ὄψος τῶν ἐβρίσκετο ἀποκαθιστῶν ἀνωφερῆ τὰ ὑπερμεγέθη ἐξωτερικὰ χερματώματα αὐτῆς ἐπὶ τὸν ὄψοσιν τὰ τοῦ κατωγείου. τὰ ὅποια δὲν ἐκλείοντο, εἰμὴ ὑπὸ ἐλαφρῶν κηκλιδοουζιδῶν καὶ λεπτῶν παραπετασμάτων, τῶν ὁποίων τὸ διαφανὲς ὕψωμα ἐκυματίζετο ἀπὸ τὴν αὔραν. Βεβαίως οὐτὴ ἐβασίλευεν εἰς τὸ εὐρύχωρον ἐκεῖ ο δωματίον, μόλις φωτιζέτο μινον ἀπὸ τὴν εἰς τὴν κλίμακα κερμαμένην λυχνίαν,

καὶ ὅπου εἶκοσι γυναῖκες γονυπετεῖς ἐδέοντο παραδεδωμένοι εἰς τοὺς ἀγῶνας τῆς ἀπαπισίας, καὶ τοῦ τρομου. Τρομερὴς καὶ συνεχὴς ἀλλαγή· ἀντήχη εἰς τὰ ἐξῶ ἦσαν δὲ αἱ πολεμικαὶ φωναὶ τῶν ἀγρίων. Τὰ βόραλθ θύραν ἐκτύπον μὲ τρόπον τινὰ ἐμμετροῦ τὴν ὀγκώδη θύραν, οἱ πολυκροτοὶ ἐκείνοι κτύποι ἀντήχου καθ' ὅλην τὴν οἰκίαν, ἀποτελοῦντες κρότον τρομερότερον καὶ τοῦ τῆς ἐκφυροσκορτήσεως.

Ἡ Μαρία ἐκράτει εἰς τὰς ἀγκυλάς τὸν υἱὸν της καὶ ἐδέετο ταπεινῆ τῆ φωνῆ. Ὀσπισθήσατε τὴν ἐβλήσατε πρὸ μικροῦ τόσον ἀδύνατον καὶ τόσον τρέμουσαν, ἤθελεν ἐκπλαγῆ διὰ τὸ θάρρος καὶ τὴν γενναιοκαρδίαν τὴν ὁποία αἴφνης ἀνέλαθεν. Ἡ νῆα αὐτῆ, ἥτις ποτὲ δὲν εἶχε περιπέσει εἰς τὸν ἐλάχιστον κίνδυνον, καὶ τῆς ὁποίας ἡ γλυκύτης καὶ ἡ δεξιὰ ὁμοίαν ἀδυναμίαν, ἔμεινε ἀτάραχος διότι ὁ κίνδυνος διήγειρεν ἄνευ τὴν δραστηριότητα καὶ τὸ θάρρος της.

Ἡ Κόρη μου, εἶπε στρυφύσα πρὸς τὴν Παλιῖδα, ἥτις ὠγρὰ, ἀκίνητος καὶ γονυπετεῖς, προσήγατο μὲ βεβαιωμένη φωνή, κῆρη μου, ἡ ζωὴ μου· εὗρίσκειται εἰς τὰς χεῖρας τοῦ Θεοῦ. Ἄς ἔχωμεν θάρρος... ἡ θύρα δύνεται νὰ διακρῆσῃ ἀκόμη πολὺ. Παναγία μου! τί τρομερὰ κρουαγὰ!... Νομίζεις ὅτι ἔχομεν λεγεῶνας δαιμόνων τριγύρω μας!... Ἀλλ' ἄς μὴ φοβώμεθα αὐτοὺς τοὺς ἀλλοαγμούς· ὅλος αὐτὸς ὁ θεὸς ὁδὸν δὲν δύνεται ν' ἀναποδογυρίσῃ τὰ τεῖχη.

Αἴφνης ὁ δόκτωρ Ἰάνσον εἰσῆλθεν ὅλος ἐξηγρωμένος.

— Λοιπὸν! λοιπὸν! ἀνέκραξε, ἐξόπνησα μὲ ὄραϊον μουτικὴν, καὶ μὲ φαίνεται ὅτι θὰ ἔχωμεν ἀξίολογον νύκτα!...

— Ἰατρὲ, ἀνέκραξεν ἐγερούσις ἡ Μαρία, θὰ ἔχωμεν πληγωμένους! κατ' εὐτυχίαν εἰσθε ἐδῶ!...

— Κατ' εὐτυχίαν ἡ ὑπερτονθῆρσεν ὁ ἱατρὸς, ἀνεγείρας τοὺς ὀφθαλμούς καὶ τὰς χεῖρας πρὸς τὸν οὐρανὸν μὲ ἐκπλακτὸν ἦλος. Καὶ τέλος πάντων δὲν θὰ ἦναι πρώτη φορὰ ὅπου ἐξασκῶ τὴν τέχνην μου ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης... Τότε ἡμῶς ἦσαν χριστιανοὶ κατὰ χριστιανῶν, καὶ ποτὲ δὲν ἔτυχε νὰ εὐρεθῶ ἀπέναντι αὐτῶν τῶν κατηραμένων ἑβραϊσθῶν... Κρότος ἐκκενωθέντος πυροβόλου διέκοψε τὸν δόκτωρα· ἔβρασε πρὸς τὴν κλίμακα καὶ ἐσπευσε νὰ ἰδῇ τί συνέβαινε κάτω.

— Καλὰ! ἀνέκραξεν ἀφοῦ ἐστάθη εἰς τὴν ἀκρὴν τοῦ θύρου τινός, ὀπισθεν θύρας, τῆς ὁποίας τὸ πλατὺ φέτωμα τῷ ἐχρητίμευσεν ὡς ἀσπίς· καλὰ! ἐτραβίχμεν ἐκ τοῦ συστάθην... οἱ ἡμίσεις ἐξ ἧσον ἀτόλμησαν νὰ πλησιάζωσιν δὲν θὰ σπασθῶν πλέον.

— Βλέπετε, ἱατρὲ, τὸν σύζυγόν μου; ἀνέκραξεν ἡ Κυρία Δ' Ἐναμθούκα κλίνασα ἐπὶ τῆς κλίμακας· εἰπέτε μοι, τὸν βλέπετε!

— Εὗρίσκειται εἰς ἀσφάλειαν καθὼς καὶ ὅλοι οἱ ἄνθρωποι μας, ὀπισθεν τῆς θύρας· ἐτραβίχμεν διὰ τῶν θυμῶν καὶ τῶν ὀπῶν...

Νέος κρότος πυροβόλων ἠκούσθη ὡς κεραιὸς καὶ ἀκλόνησε νὰ θεμέλιον αὐτὰ τῆς οἰκίας· φωνὰ δὲ

τρομερότεραι ἠκούσθησαν ἐξῶθεν, καὶ μετὰ ταῦτα ἐβασίλευσεν ἀκαταστασία.

— Αὐτὴν τὴν φορὰν τοὺς ἐδιορθώσαμεν ἐξάρετα, εἶπεν ὁ δόκτωρ προτείνας τὴν κεφαλὴν ἐξῶ τῆς κρυπτῆς του εὐλογημένος νὰ ἦναι ὁ θεός!... ὁ ἀλλοαγμὸς ἤρχισεν εἰς τὴν φουρὰν... ἔπρεπε ν' ἀκούωμεν πυροβολισμούς εἰς τὸ ἐξῶ μέρος τῆς κηκλιδος, ἐκτὸς ἀν' ἡ θέσις κατελήφθη καὶ ἐσφάγη τὸ ὅποιον δὲν εἶναι καὶ παραίτητον.

— Καὶ οἱ μαῦροί, κύριε, οἱ μαῦροί! ἀνέκραξεν ἡ Μαρία συλλαβούσα αἰφνιδίως, ἐλπιδὰ· θὰ ἔλθουν πρὸς βοήθειάν μας.

— Ἐκείνοι δὲν ἔχουν ὄπλα· ποῖος ἤθελε ποτε τολμήσει νὰ ὀπλίσῃ τοὺς μαῦρους ἐργάτας; ἀπεκρίθη ὁ δόκτωρ. Ἀγία τοῦ Θεοῦ μήτηρ! Ἐλπίσέ μας μὴν ἔλθῃ εἰς τὴν κεφαλὴν πεντακοσίων δούλων, οἱ ὅποιοι εὗρισκοντο ἐκεῖ κάτω, νὰ φονεύσωσι τοὺς δικαιοκτῆς των καὶ νὰ ἐνοθῶσι νὰ εὐνοθῶσι μὲ τοὺς ἀθλίους τούτους!... Νέος τρομερότερος ἀλλαγμὸς διέκοψε τὸν δόκτωρα καὶ συγχρότως ὁ πυλῶν προσεβλήθη διὰ βελαίων καὶ μανιωδῶν προσβολῶν, ὁμοίων μὲ τὰς τῶν πολεμικῶν ἐκείνων μηχανῶν, αἰτινες ἐκρῶνιζον τὰ τεῖχη μὲ τὰ τηλεβόλα· αἱ σιδερότευλοι σπινθῆδες ἐτροχίζαν ἐβραβύθησαν καὶ κλάπησαν. Νίκης κρουαγὰ ἀντήχησαν ἕως τρίτου ὀρόνου, τὰς ὁποίας ἡμῶς διεδέχθη ἄλλη κρουαγὴ ἐκπλήξεως καὶ μανίας· διότι οἱ τριβόλοι πεσόντες ὀπισθεν τῆς θύρας, ἀντέττανον εἰς τοὺς προσβάλλοντες τὰς πλατεῖας τῶν σιδηρῶν κηκλιδῶν. Οἱ ἄγριοι προσέβαλον μανιωδῶς τὸν νέον τοῦτον φραγμὸν, καὶ ἐρέψαν κατὰ τοῦ προδρόμου χαλαρῶν βελῶν, ἅτινα ἡμῶς δὲν προσέβαλον κα·ένα.

Ὁ δόκτωρ εἶχε ταχάτως μεταβῆ εἰς τὴν πρώτην ὀροφὴν, καὶ σταθεῖς ἐπὶ τοῦ ὑψηλοτέρου διαζώματος, παρετήρει κάτω μὲ ἀκρὴν ἀγωνίαν.

Οἱ τριβόλοι θὰ κρατήσουν πολὺ περισσότερον ἀπὸ τὴν θύραν!... ἀνέκραξεν. Ὁ θεὸς νὰ συγχωρήσῃ τὴν ψυχὴν ἐκείνην ὅστις τοὺς ἔκαμε τόσο δυνατούς καὶ τόσο στυροῦς!... Ἡ πηκλιπῶρος κηκλις, στέκεται ὡς βράχος ἀπέναντι πᾶσι χερσῶν αὐτῶν τῶν ἀλετριῶν! ὁ ἀλλαγμὸς ἤρχισεν· τῶρα θὰ ἀκούσωσιν τὸν θόρυβον τοῦ πυροβολικοῦ μας τὸ τύμπανον κρούει ἡδὴ ἀπὸ τὸ μέρος τοῦ μεγάλου κόλπου, μέρει τοῦ φουροῖν τοῦ Ἁγίου Πέτρου· δόπου καὶ ἂν ἦναι ἡ βοήθεια θέλει φθάσει τὰ στρατεύματα θέλουν κατακομματιάσει αὐτοὺς τοὺς εἰδωλολάτρους, αὐτοὺς τοὺς Κανηβέλους!... ὅθ' σωθῶμεν.

— Ὁ θεὸς καὶ ἡ Ἁγία τοῦ μήτηρ· νὰ εἰσακούσωσιν τῆς φωνῆς σοι! ἀνέκραξεν ἡ Μαρία, ὀρθῆ ἐπὶ τῆς θύρας τῆς στοᾶς καὶ κρατούσα πάντοτε εἰς τὰς ἀγκυλάς τὸν υἱὸν της.

Δύο λεπτὰ παρήλθον λεπτὰ πλήρη προσδοκίας καὶ ἀγωνίων ἀνακραξῶν. Ὁ θόρυβος τοῦ κεραινοῦ ἠνώτο μὲ τῆς ἀγρίας τῶν ἐβραβυδῆμων φωνῶν, αἰτινες προσέβαλλον τοὺς τριβόλους μὲ ἀπηλπισμένους κρουαγὰς ἀμυδρὰι λάμψεις ἐφώτισον ἐνίστα τὸν ὀροφὸν, καὶ ἐδείκνυον ἐν τῷ μέσῳ τοῦ σκότους, πλῆ-

θος ανθρώπων γυνών, άρρωσμένων και άποτροπαίων ως ή κοιλιας. Αλλά και ή όρμη των πολιορκουμένων δεν έπρόκειτο γλήν έπροξένει όλιγωτεραν φθοράν εις τους προσβάλλοντα, διότι αι προσβολαι καταφέρντο πλάγιως. Δις έν τούτοις ό Λοανβίλλιερός έπροχώρησε και εκένωσε τά πιστόλιά του εκ του πύκτου κατ' εκείνων όστινες προσέβαλλον τους τριβόλους με τά βαρέα βόσπαλά των. 'Η κρημομένη εις τή πόδον λυγρία διέγειν άμυδρόν φως εις την θολωτήν διάον, ήτις εκανθόνεσε να γίνη πεδίον μάχη: δις δε των κιγκλιών των τριβόλων μάλα διέκρινέ τις συγκεχυμένον τινα κα κλισούμενον σωρόν, όστις συνήλατο κατ' το φραγμού τουτου με τά τριμεράς μανιας. Πλθος τ θνώτων και πλάωμένων εκειντο εκάδην επί του κάτω μέρους της κλίμακος, κα θήνοι γενει έμυγνόντο με τάς πολεμικας των άγρίων φωνάς.

— Άρκετός έφρονίσασμεν, ειπεν ή διοικητής πός των Λοανβίλλιερον, όστις ήρως εις την εισόδον του διαδ όπου εγείμην εκ νεου τά βόλα των δεν βλάπτει, πρέπει ν άμεινωμένον εις τον θεόν διότι, αν δεν μάς εΐθη βοήθεια, τι τέλεισται οι τίβηλοι δεν ήμπορούν να διαρκέσουν πεισιότεροι του ενός τετάρτου της όρας.

— Θα υπερσπισθώμεν την δίοδον, απάντησε ψυχρά: ή Λοανβίλλιερός.

Δεν είχε τελειώσει σχεδόν ταύτα, και φωνή διαπεριστικαί άντήχησαν εις την στοάν, ή δε δόκτωρ έφάνη επί της κλίμακος με τάς χείρας ανεγχερμενάς προς τον ούρανόν.

— Η! Βροχόδερμοι! έδόν εισέβαλον! άνέκραξε, βοήθεια! βοήθεια! έλεος!

Τοσον πολίς ήτον ό θόρυβος έξω, ώστε μάλα ήκουεν ή εις τον άλλον και έν τούτοις ή διοικητής ένόησε τό κινημα του δόκτωρος και τάς τριμεράς φωνάς του.

— Λοανβίλλιερός! άνέκραξε, σιωπασ, εκει επάνω. Ός άστραπή έξέβη, ή κόμης και έπλήσσε την κλίμακα, με τά πιστόλια εις την χείρα. Βαθεία και καταπληκτικη ήγη διέθε, θη τάς έντομους εκεινας κενήγας ή δόκτωρ Ιάνων, στικίζ, μενος επί της κλίμακος, έδεικνυε πτωπλιώς διά της χείρας την εισοδον της στοάς. Ό Λοανβίλλιερός παετήγησε περίξ αυτού με είδος τι φρικασίως, και κατ' αρχάς έμάτευσε μάλλον ή είδε τι συέαινεν εις τό ακτό, εκείνο, έν μέσω του όποιου τά παν άγασν άκίνατα και σιγάλα Ηράδοξος, και τριμερά σκηνή αι υπερέται είχαν καταφίγει εις τή άίλη άκρον της στοάς, και συνεισέγγυοι εις την σκεπτινότε, αν γωνίαν ως άγέλη καταληρβισα από θηρία. Η Μυρια μόνη και όρθια πλάσιον του τοίχου εκκλυπτε την υίαν τη μ' όλοι, τό σάματις, ψ' ήρξασα άνθρώπους παρακλυσίς. Δίς βήματα μα φην αύτας έμπροσθεν παραθύρου του όποιου ή κιγκλιόθυρις εκλονείτο έτι, εί. Κακίβθος έπαλλε τό τρομειόν πολεμικόν του ξίφος, άνήσυχον και άβρον βλά μα ήππων περίξ αυτού κανέν ενδυμαθέν εκάλυπτε τή έρυθρόχρουν ήέρμα του, τά δε μάλα λία του ήσαν μακρά και άγνάμια, μηχανιές με.

ταλλον διέλαμπεν επί του πλατάγας σταθού, και έφανερόνεον ότι, ήτον άρχηγός.

Κατά την αυτήν δε σχεδόν στιγμήν, έτερος άγριος έφάνη εις τό παραθύρον και έπλήσθη εις την στοάν άμφότεροι τότε παρετήρησαν την Μαρίαν, και έφίβητες προς αυτήν την ήρπασαν από την μακράν κορμής της: άλλ' ή Λοανβίλλιερός παρευρίσκατο εκει.

— Μαρία! ανερόνεσεν άπίστας τό ζήφος τό όποιον καταφέρετο κατ' αυτήν, άλλά τό όποιον επλήσθησε τον βροχίονα εκείνου, Μαρία! είδω είμαι! Τό όπλον ήπερ έκρυπτε εις την δεξιάν χείρα τή εξέφυγεν, άλλ' έπ'ροβόλησεν εκ του σύνεγγυς διά του έτέρου, και ή εις τον άγρίον έπεσε. Τότε ήρχισε πάλιν εκ του σπατάδην, καθ' ήν τά έξφη καταφέρντο ακάθαστα, ήτις ήτοις δεν διέκρινε πλέον των δύο λαπτών. Ό Λοανβίλλιερός δεν είχε πλέον ειμή τό έξός του, τό δ' όμά του έβρε ποταμητόν από μεγάλην πληγήν: άλλά βλέπων την Μαρίαν ενόπιόν του εξηλωμένην και σχεδόν νεκράν έμάχετο με άνδριάν άπαληπτιμένου ανθρώπου. Ηροδέβαλε την έχθρον και τον κατέβηψε πληγωμένην θνατηρήτως: έπομένως καταβαλών πλάσν όνυμιν, έλαβε τά δύο πτώματα και τά έρρήψεν έξω από τό παραθύρον, επί των κεφαλών των άγρίων όστινες άνέβαινον ήλονέν δια του τοίχου. 'Εν τούτοις ή δόκτωρ είχε σπύσει προς βοήθειαν της Κυρίας Δ' Ενωμβόλη και επανεύρισκε προς θεραπειάν της την έτοιμότητα του πνεύματος, και τό θυμιάσιον ψυχρόν αίμα, τό ίδιόν εις την επιστήμην του. Είκοσιν άγριοι είχαν ήδη ήρμήσει εις την στοάν, ή δε δόκτωρ έβλεπε τά φοβερά βόσπαλα αυτών εμειώμενα κατ' αυτών, τά φαρμακερά βέλη των περιπτύμενα περί την κεφαλήν του, και ήτοις δεν ήλπισε τίς.

Κεκλιμένως προς την Μαρίαν, με τό βλέμμα άσπνές και προσετακίδην, ήκραύτο την άτακτον αναπνοήν, ήτις άνεσάκασε τό γεγυμνωμένον και αιματόφυρτον στήθος της νεαρής γυναικός.

— Άπέθανεν! άνέκραξεν ή κόμης γονυπετίσας πλησίον της Μαρίας, άπθανε!

— Όχι, χάρις τή θεώ! άπεκρίθη ή δόκτωρ, δεν εύρίσκω επ' αυτης άλλας πηγάς, από μίαν ήχημα εις τον όμρον ή φόβος την έκαμει να λειπθώστω, άλλ' ίδού αναταναάζει και συνέρχεται! . .

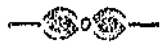
— Κύληγχετός ή θεός! έμπρόσθα λοιπόν τί κούπνημα! έβλήθρισε μετ' άδυνατου φωνής ή Λοανβίλλιερός: έγώ ή' άπθάνω . . ή' άπθάνω έντίσω: . . έχασα την ζωήν μου δι' εκείνην . . ειπήτέ το, ίας, ή μίαν ήμέραν εις αυτήν . .

Και τελειώσας ταύτα, έπεσαν επί του έδ'φους νεκρός σχεδόν.

Ενθ' ταύτα συνείβαινον εις την στοάν, οι τίβηλοι έθραυσθησαν, οι δ' Έρυθροδερμοι έπροσπύθον να υπερσπηθίσωσι την δίοδον: άλλ' αι σφαίραι τους προσέβαλλον διά των όπών έπιπτον άμα εισήγγυοντο και κανείς δεν άνεγειρετο πλέον. Τιοιουτοτρόπου ήβλον τους φονεύσει όλους, μέχρι του τελευταίου άνέδύναντο να έξακολυθήσωσι τους προσβολαιμούς: άλλά τά πολεμειόδη επλήσιαζόν εις τό πέος: και ήν ύπήρχον πλέον ούδέ πυρίτις, ούδέ σφαίραι.

'Εν τούτοις τό τύμπανον έκρούσεν εις τάς Μήνας, και πλθος κατοίκων ήρχοντο από τον 'Άγιον Πέτρον. Όταν ήρθασαν επί του ύψηλού εκείνου μέρους τό όκοιον έξέρει της άκτής, εκένωσαν τά πυροβόλα των, ή δε θόρυβος των εκπυρσοκροτήσων, επαναλαμβανόμενος από την ήχώ των όρέων, ήκούετο άκόμην και από εκείνους όστινες έβρίσκατο εις τάς κρήπτες έντρομοι γενόμενοι τότε οι Καράβαι, έξήτησαν να τραπώσιν εις φυγήν, πλίν ή φράκτης και αι ύπερμεγέθεις του δικτυωτού κιγκλιδες άντέταττον εις αυτούς πανταχόθεν άνυπερβλήτους φραγμούς. Έδοκίμασαν να έξέλθωσι διά του είδους της έναερίου γεφύρας, διά της όποιας είχαν εισέλθει και καταστύ εις τον κήπον και τινές μεν κατόρθωσαν να έλυθωσιν δια του μέσου τούτου, άλλ' όταν τά στρατεύματα ήρθασαν, κατέστραξαν τους ύπολοίπους των δυστυχών εκείνων ανθρώπων, ύποκάτω των τοίχων της οίκίας.

(Άκούουθε!)

ΙΑΤΡΟΥ

ΕΒΘΙΝΗ ΕΠΙΣΚΕΨΙΣ.

'Αμν έξελθών των πυλών της Φραγκοφόρης της: προς τή Μείνη, εκτύπησεν ή Ιατρός Μίγερ τον ίππον του, και έξηκολούθησεν επί μίαν και ήμισιον ώραν την όδον του σπυδόντι βύματι, και μόνον έπαγόμενος να φθάση ταχέως, ουδόλλως δε προσέειχεν εις την ύγρην και γλυκείαν θερμότητα της εαρινής ταύτης τοί μαρτίου ήμέρας, ήτις ήμοιάζειν ήμέραν μάλου και ήμις εκελάδου τά πτηνά επί των γυμνών μεν έτι, άλλ' ήδη βλαστάνόντων κλάδων των δένδρων, και ή λευκός ουρανός και άνέφελος, ήν όλος φαιδρόν φως περιεχυμένος, και ή δέα της φύσεως ήν τόσφ τροπική, ώστε μόνον ή εις έρωτικώς ή ή εις επιστημονικώς θεωρίας βεβυθισμένος νους έδύνετο να μίνη άδιόφορος προς αυτήν. 'Επίδη ήμις ή σπινάια και πολιά κόμη του Ιατρού, και τά δια πυκνών φυτίων επί του μετώπου του έπιγεγραμμένα έξήκοντα έτη απέλειον την ύπόθεσιν ότι ή έρωσ έδύνατο εισέτι να βυθίζη αυτον εις όνειροπληθείς άναγκαίως όφειλομεν την έπιστήμην και μόνην ν άναγνωρίσασμεν ως άντικείμενην της μελέτης του. Και τή όντι ή διάκαινα του Ιατρού φητέ Μίγερ περιεστρέφετο, μετά τινος έλαφρού ζηλοτυπίας χρωματισμού, περί νέον τι είδος των 'Υδροφίλων, άγνωστον μέχρι του χρόνου εκείνου, 'Υδροφίλων τον περιβοικόν του, είς κατορθώσει να κατατάξη εις άντίκλιός του, είς κατορθώσει να κατατάξη εις άντίκλιόν του, είς κατορθώσει να κατατάξη εις άντίκλιόν του. 'Εβούληξεν δ' άνεξήτητος ή άγαθής Μίγερ εις τό μυστήριον τούτου της φύσεως, τεχνικώς

συνένης διά του είδους τούτου κοίκον συνδέσμου, μεταξυ δύο έντελής διαφόρων γενών υδροβίων απόμαυαν τήν άσπίρου και του 'Υδροφίλου.

'Ενθ' δε περιεπλέκετο εις ύποθέσεις, άναλογίας, συνειπίας, και συμπεράσματα ή έππος του θυ έμπόδιζε πάντ τε μηχανικώς: διά του περιεστρέφους, λησμονών πολλάκις να τον συνέχη και όδηγή διά του χαλινού, επάτησεν εις τό χείλος της την όδον παρατεινόνσης βαθείας τάφρου, και όλισθήσας έπεσε μέχρι γυνάτων εις ύποκρίτινον ύδωρ, όζέτην έβλαμπετο: άποπνέων όσμήν. Καί κατ' άρχας μεν τέμναζεν ή Ιατρός Μίγερ διά των αιφνίτων κλονισμών θυ ήσθάνθη: άλλ' ίδών έπειτα ότι ή άλλοφορτόνη ήτις τή ήτον συνήθης έτιμωρήθη την φοράν ταύτην δι' άπληθ και άλλού λουτρού των ύψηλών του υπογυμάτιου, περιέφερον ήσυχώς τό βλέμμα του περίξ, ζητών ήμαλωτέραν άνάβασιν, και ανακαλύψας αυτήν, διέυθυνε τον ίππον του προς μέρος όπου ή όχθος ήτον ισάπεδος τή όδω, 'Αλλ' άθηνος έστραθη: διότι έν τή ύδατι, τυραβήντος υπό της αιφνιδίας αφίξεως του περιηγχοί και του ζώου, έντός των νερών του ταραβήντος πηλού, και υπό των μύλων τά κίτρινα και μωξώδη νήματα, είδε μυιάδας υδροβίων έντόμων βλαπτόντων συστρεφόμενας, και κινουμένης άνω και κάτω τρεις δε μεγαλοί υδροφίλοι διεκρίνοντο έν αυτοίς διά των διαστάσεων του σώματός των, έχοντες σχήμα σκόφης άνεστρωμένως. Είς την όψιν δε ταύτην δεν κατέχεται πλέον ή Ιατρός, άλλά λησμονών τον έχθρον θυ ήθιλε ν' άνιβή, λαβθήναι τον πύλον του, τον σπυδα έξει εις τό ύδωρ ως δίκτυον, και χαράς εκπέμπει φωνήν, ήτις εκ των τρώων συνέλαβε τους δύο υδροφίλους, έν δε βλέμμα τή ήκουσεν όπως τους άναγνωρίση . . 'Ήσαν υδροφίλοι! 'Ιδού ή Ιατρός Μίγερ ούδένα έχει του λοιπού λόγον ζηλοτυπίας προς τον διδάκτορα Γάστ!

Πλίν δ' έξέλιθη του ύδατος, λαβών από του λαμοδίτου του τάς δύο καρφίδας αίτινες τον συνέχον, εκέντησε δι' αυτών τά έντομα εις την πύλον του, και ούτω τέλος άνειδυ εις την στερεάν, όπου άπομάζεας, ως έδυνηθη, του πύλου του τό έσωτερικόν, εκίνησε πάλιν, πολλάκις καθ' όδον άποκαλυπόμενος, όπως ίδή τό πολύτιμον έρμαιον του τριμασίου συμβάντος του.

Μετά τινος δ' ώρας ήδοικισίαν εισέτι, έφλασε τέλος εις τό τέμα της ήδοικισίας του, εις άγροικίαν ώροίαν την όψιν, όπου μικρά κόρη, εις την φλιάν ίσταμένη της θύρας, έβράετο άνομομόνως αυτον περιμένουσα: διότι μόλις την είδεν έρχόμενον, και τρέχουσα εισήλθεν εις την κοιτώνα, όπου γέρον κατέκειτο άσθενής, και εκάειν.

— Ό Ιατρός! ίδού ή Ιατρός!

'Ενθ' δε της ώρας παιδής ή νεανική και ήχηρά φωνή τον άνήγγελλεν ούτως, αύτός άριπτείσας, προσέθεσε τους χαλινούς εις κριόν σιδηρόν έντετοιχημένον παρά τήν ήσαν και εισήλθεν, εις ούδεν λογίζόμενος ότι τά ύποδύματά του έμείναν έν ένυδρα φητά πρασινοκλωμένα, και μινιά έξηρημένα. 'Αποθεις δε τον πύλον επί την κλίμακν, έλαβε τον

βραχιόνα, ὃν τῷ ἔτεινον ὁ γέρον ἐπὶ καθέδρᾳ μεγάλῃς κείμενος καὶ εὐρείας, καὶ σιωπηλὸς τὸν σφιγμὸν ἐρευνήσας, ἐξεπλήγη ὅτι τὸν εὖρε τοσοῦτον ἥσυχον.

— Ὁ πυρετὸς ἐκόπασεν ὡς ἐκ θαύματος, εἶπε χάρις ἐπέκειτο βίαιος, ἀλλὰ σήμερον τὸ αἷμα κυκλοφορεῖ, καὶ ἡ σφαιρὴ κτυπᾷ ἡσυχῶς. Τὴν τρικυμῖαν διεδύχθη γαλῆνα καὶ ἐλπίζω, ὅτι καλὰ συμπτώματα ἔχομεν.

— Ὁ πατὴρ μου εἶπεν ἄκουσον ὄλην τὴν νύκτα, εἶπε νέα γυνὴ παρ' αὐτῷ καθημένη. Νευρική καὶ σπασμωδικὰ κινήματα ἐτάραττον συνεχῶς τὸ ἀναγνώμον βύθος του.

— Δηλαδή, ὑπέλαβεν ὁ γέρον, δηλαδή μὲ παράκουσας πάλιν καὶ διανοκτέουσας παρὰ τὴν κλίνην μου. Ἄ! ἰατρὲ, ἰατρὲ μου, προσέθηκε μετ' ἀγχαύτητος, πόσον εἰ, τοὺς δυστυχῆς πατέρας εἶναι δύσκολον νὰ ἐπιβάλωσιν ὑπακοήν. Ὅλοι ἐδῶ εἰσὶν ἀπειθεῖς ὡς ἡ Ἄλμα.

Καὶ τὸ ψευδὲς καὶ τρυφερὸν τοῦτο προφέρων παράπανον, ἔθηκεν ἐλαφρῶς διὰ τῆς χειρὸς του τὴν ξανθὴν κλίνην τῆς κόρης.

Ὁ δὲ ἰατρὸς καθύπευχός τις ὡς πρὸς τὴν κατ' ἄστυξιν τῆς ὑγείας τοῦ ἀσθενοῦς, ἐνέδωκεν εἰς τὴν ἐπιθυμίαν του νὰ ἰδῇ τὴν ἐκπληξὴν καὶ τὴν ζηλοτυπίαν ἣν ἐμελλε νὰ κινήσῃ παρὰ τῷ φίλῳ του ἢ ἐντομολογικῆ ἀλιείας του, καὶ ἐλλήν ἔθηκε τὸν πῆλόν του ἐπὶ τῶν γονάτων τοῦ γέροντος, ὅστις ἰδὼν τὰ ἔντομα ἀνέκραξε μετ' ἐκστάσεως:

— Πῶς! ὑδρόφιλοι παρκοπίλοι! Καὶ ἡ ἐλαφρὰ μεθ' ἧς ἐπρόφερε τὰς τρεῖς ταύτας λέξεις, ἀπεδείκνυεν ὅτι ἤξευρε νὰ ἐκτιμᾷσῃ κατὰ τὴν ἀληθῆ αὐτῆς ἀξίαν τὴν κατὰκτιστὴν τοῦ ἰατροῦ Πιγῆος. Ἄ! χεῖρας τῶρα. Ὁ γέροντος ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας ἢ ἰσχύος τῶν ἀσθενῶν τῶρα εἰς τὴν σπουδὴν αὐτῶν τῶν ἐντομῶν, ἵνα φανῇ τὸ ὑπερῆγά σου περὶ τοῦ ὀργάνισμου αὐτῶν πρὸς τὴν ἐργασίαν τοῦ ἐπιστημονικοῦ ἀντιπάλου σου. Καὶ τὰ ἐπύρατα δὴ ταῦτα ἔντομα θὰ γίνωσιν αἰτία ὅτι θὰ μ' ἐπισκεπίσῃσιν σπανιώτερον. Καὶ ποῦ συνέλαβες; λοιπὸν τοὺς αἰγυμάλωτους αὐτούς;

Εἰς τὴν ἐρώτησιν δὲ ταύτην εὖρε πρόχειρον μόνος του τὴν ἀπόρριον, διότι αὐτομάτως εἶχε φέρει τοὺς ὀφθαλμοὺς πρὸς τὰ κατεσπλιωμένα τοῦ ἰατροῦ ὑποδύματα.

— Ἄ! εἶπε, κατέβη καὶ τοὺς ἄλλους εἰς τὸ τέλημα τοῦ μικροῦ ἀλλοῦ!

— Καὶ, κ' ἐκολήμθησα εἰς αὐτὸ, ἀπήντησεν ὁ Μίγερ.

Καὶ διηγήθη τὸ συμβῆναι του γελῶν.

Ἄλλὰ μόνον ἡ Ἄλμα καὶ ἡ μητέρα της ἤκουσαν μετὰ πρὸς τὴν διήγησιν ἐν ἧ ὁ ἰατρὸς ἀστειροῦμενος ἐγλάσασεν ἐαυτὸν καὶ διὰ τὴν ἀλλορηγοσίαν του, καὶ διὰ τὴν ψυχρολογίαν, καὶ τὸν ἀκατάσχετον ἔρωτά του πρὸς τὴν ἐπιστήμη. Ὁ δὲ γέρον ἐν τούτοις, τὴν σιδηρᾶν κεφαλὴν του εἰς τὰς δύο χεῖρας του κρύπτων, παρεδίδατο εἰς ἀναμνήσεις τῆς νεότητός του, ὅς εἶχον διεγείρει ἐντὸς του οἱ λόγοι τοῦ ἰατροῦ, καὶ ἠερᾶτο χωρὶς νὰ ἀκούσῃ.

— Πολλὰς ἡμέρας, καὶ, πολλὰς μακρὰς καὶ γλυκαῖας ἡμέρας, εἶπε τέλος, ἔμεινα ἄλλοτε εἰς αἰψίαις βεβουλισμέναις παρὰ τὸ χεῖλος τοῦ τέλματος τοῦτου, ὅπου δὲν διήρχετο ἢ μετὰ ταῦτα διὰ τοῦ ἀλλοῦ χαλαρῆσιν ὁδός. Τότε τὸ μέρος τοῦτο ἦν ἡ ἀποτέρας καὶ ἡ μυστηριωδέστερα βέτις τοῦ δάσους, καὶ τότε ἄγγελοι, ὅστις ἐκτοτε ἀπέπη εἰς οὐρανόν, νεανὺς λευκὴ καὶ ὠραία, ἡ Μαργαρίτα, ἤρχετο τότε καὶ ἐκάθητο εἰς τὰ χόρτα. καὶ τοῦ πτωχοῦ ὄναρτοῦ ἢ κεφαλὴ ἐστηρίζετο ἐλαφρῶς ἐπὶ τῶν γονάτων της. Ἐπὶ πόσας οὕτω διήλθον ὠρας ἀργίας, ἐν θεωρίᾳ τῆς μεγαλοφυῶς πλάσεως τοῦ Θεοῦ!

— Πόσας ἀναμνήσεις ἐξῆπνισες, ἰατρὲ, ἐντὸς τῆς καρδίας μου, πόσας χαρὰς παιδαριώδεις ἀλλ' ἀμυμήτους, πόσας οὐρανίαις ἀπολάσεις μοι ἀνεπόλησας! Μίαν ἡμέραν ἐντομα μοι ἐνέπνευσαν τὰς αὐτὰς ἀρελάς καὶ ζωηρὰς συμνησίσεις, αἵτινες τὴν στιγμὴν ταύτην σὲ ἀνεκείνοισι εἶλε. Πρέπει νὰ σοὶ τὸ δηγήσῃ, διότι ἐκ τούτων περὶστασιων, παιδαριώδων κατὰ τὸ φαινόμενον, προέβλεπεν ὁ ἔριος μου πρὸς τὴν φυσικὴν ἱστορίαν, καὶ αἰ μεταγενέστερα σπουδαί μου περὶ αὐτὴν.

Δὲν εἶχον προβλέσει ἐν καιρῷ ὅπως προλάβωμεν καταστρεφῆναι τρυφικῶν. Ἄν δὲν εἶχομεν μείνει ὑπὲρ τὴν ἡμίσειαν ὥραν παρατηροῦντες πειραματικῶς ἂν μάλιστα δύναιτο σκεπτικῶν μυρμηκῶν ἐτερογενῶν, θὰ ἐκείνοισι ἴσως τὴν ζωὴν δυστυχῶς ἀσπάλιας, ὅστις, ἀμύλιωπόν, εἶχε κατακηρυχθῆσιν εἰς τὸ εἶος. Ὁ ἄλλος, ἀπέθανεν ἀφ' οὗ ἐπ' μακρὸν ἀντεπλάισε πρὸς τὴν δαιμόνιαν μίαν του μὲν ἀγγιλλώδης γωνία τοῦ τέματος ἔβριεν ἔτι πυκνὰ τὰ ἔργα τῶν χερῶν του, αἵτινες ἀνθρώπου θυμαίνουσι γέφυρας καὶ αἵ ὄν ἐπ' ὀσπῆθι ν' ἀντιληφθῆ τινος λίθου, καὶ ν' ἀναστρεφῆ ὑπὲρ τὸ χεῖρον ὑπ' αὐτὸν τριποδικῶν βάρβαν. Ἄλλὰ καὶ βραχιόνων, καὶ ὀφθαλμῶν στεφάνων, καὶ σκελῶν, ἔχον δὲ τὸ σῶμα βαρὺ καὶ κυλινδρῶδες, μετὰ μακρὸν περὶ τῶν ὄλων ἀγῶνα ἐκείναις τέλει καὶ ἐπέσαν εἰς τοῦ τέλματος τὸν βυθόν. Αἱ δυνάμεις του εἶχον ἐκλείψει, καὶ ἐκεί ἐκείτο ἤδη ὑπὸ τὸ διαυγὲς ὕδωρ, ἤδη ἐντελῶς κατεσπλιωμένον.

— Νὰ τὸν ἐπάρωμεν ἀπ' ἐκεῖ, εἶπεν ἡ Μαργαρίτα, νὰ τὸν θέσωμεν εἰς αὐτὸν τὸν λίθον, οὗ ἡ πολὺ καὶ ὑπόφαιος κεφαλὴ, ἡ ὑπὸ βραχίονος πόσης κατὰστικταί, πρέχει ὑπεράνω τοῦ χλοεροῦ τάπητος. ἴσως ἡ ἰσχυρὰ τοῦ ἡλίου θερμότης ἀναζωογονήσῃ τὸ αἰνιγτὸν τοῦτο σῶμα.

— Φεῦ! ἀπήντησα ὑπακούων, φοβούμεν πολὺ μὲ τοσοῦτον ὄλεμα εἶναι ἀδύνατον. Πᾶσα ζωὴ ὀσμώτης ἐξείλετο ἤδη ἀπὸ τοῦ πτώμα τοῦ ἀσπάλιας τοῦτου ἢ κερδία του δὲν κτυπᾷ πλέον, τὸ στόμα του ἡμιανωγμένον, δεικνύει τοὺς ἄλλοις τῶσιν ἰσχυροῖς καὶ τόσον ἐπιφύσεις ὁδόντας του, μὲ ὄν τοῦ λοιποῦ οἱ δάκτυλοι μου δύνανται νὰ παίξωσιν ἀπ' αὐτοῦ. Ἄλλὰ, ὁ Θεὸς βοήθη. Ἰδοὺ, κείται ἐπὶ τοῦ λίθου, ὅστις τοῦλάχιστον θέλει τῷ χερσὶ μύσει ὡς ἐπικηδέιος κλίνη, κλίνη μεγαλοπρεπῆ κλίνη βασιλικῆ, ἣν ἀνοῦσα λευκάκκιθα ἀναίσει ὑπὸ

τὸν μυρίπνον της θάλας. Περὶ δὲ φύμματα ὑψηλὰ εἶνα χάρτα, κλίνουσι μελαγχολικῶς τὰς ὑψηλὰς κεφαλὰς τῶν πρὸς τὸ σῶμα ὡς εἰς νεκρῶσιμον ὄρῃον, καὶ ἰὼν ὄσανοι εἰς τὴν γλῶσσαν κρυπτόμενοι ἀνακίμωσιν ὡς θυμιάματα τὰ ἀρώματα τῶν κυανῶν τῶν ληκῶν.

Ἐν δὲ ἐπὶ τῆς γλῶσσης γονυπετής, καὶ τὴν κερκὴν ἐπὶ τοῦ ὄμου στηρίζουσα, ἡ Μαργαρίτα τιθιμμένη ἐβλάπε τὸν νεκρὸν, αἶφνης δὴ βάρβοι, ὄλοις δάσσοι, ἠκούσθησαν περὶ τὴν νεκρῶν του στήμων. τὴν μὲν, ὁμοιάζοντα μεμικρυσμένον κούλωνος ἔχον, ἀπετέλει μεγάλη κυανὴ μυία, παντοίους διαγράφουσα ἐλιγμούς ὑπὲρ τὴν ἀσπάλια ὁ δὲ, ὄξυς καὶ τορδὸς, ὁμοιάζε τὴν ξηρὴν ἔχον παραφρόνουν καὶ παρατεταμένου κυμαθλοῦ. Καὶ ποῖον μὲν ἦν τὸ ἀπτελεῖσιν αὐτὸν ἐντομον δὲν ἐδυνάμειθα νὰ ἰδῶμεν, ἐβλέπουμεν δὲ προφανῶς, ὅτι τὸ ἔντομον τοῦτο ἐδίωκε βίαιως καὶ ἐπιμόνος τὴν κυανὴν μυίαν, τὴν παρακολούθει εἰς ὅλας τῆς κινήσεις, καὶ ἐπέκειτο, καὶ τὴν ἐταλαιπώρει. Πλὴν οὐδ' αὐτὴ ἐραίνετο ἔτοιμος νὰ ἐνδύσῃ, καὶ ἔβριεν μὲν ἐμπρὸς τοῦ ἐχθροῦ της ἀλλ' ἔβριεν ἀσθενῶς, καὶ ὡς ἀληφροῦσα αὐτόν. Τὸν ἔβριεν δὲ πάντοτε πρὸς τὸν ἀσπάλια, καὶ ἐπὶ μίαν μὲν στιγμὴν ἐκάθητο ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ πτώματος, ἀλλὰ μετὰ ταῦτα ἀμέσως ἀνελάμβανε πάλιν τὴν πτῆσιν καὶ τὸ μονότονον ἄσπᾶ της, ἤμεινε ὕλη λῶτα εἰς τὸν ἀέρα, καὶ προφανῶς ἐνέπαυε τὸν ἀντικαλὸν της.

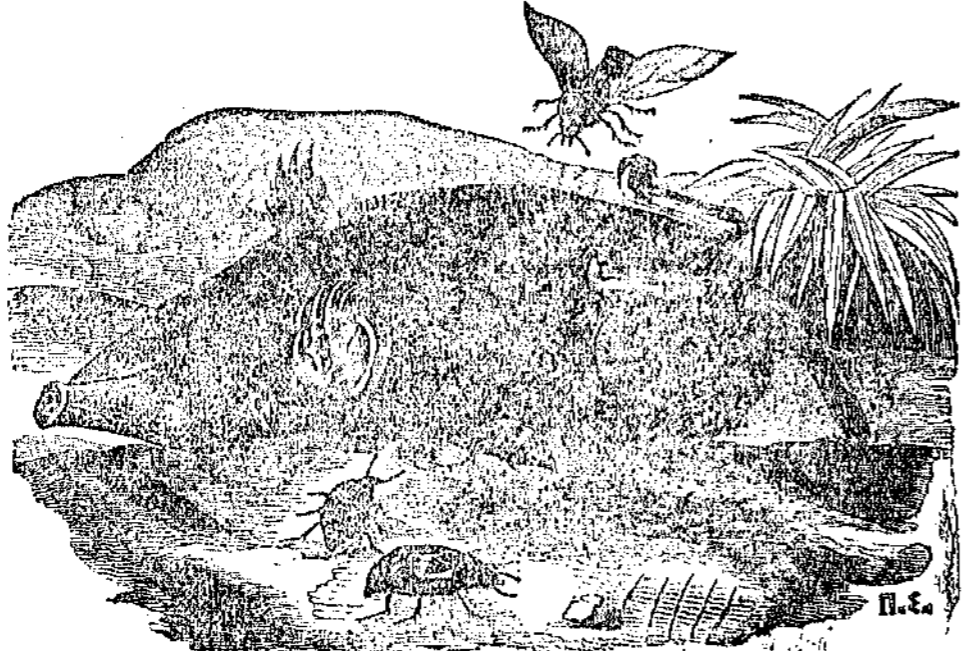
Τὸ δ' ἔντομον, ἀφοῦ μάτην ἐπροσπάθησε νὰ συλλεθῇ τὴν μυίαν, ἦτις ἐνίκη, ὡς οἱ Πέρθαι, φείγουσα, ἤλυθε τρυκτικῶν, κατέβη εἰς τὸ πτώμα, καὶ ἔστρατοπέδευσε ἐν τῷ μέσῳ τῆς κοιλίας, διότι τὸ δυστυχῆς ζῶον ἔκειτο ἐπὶ τοῦ νεύου, τὸ ῥιγῶδες ἔχον πρὸς τὸν ἥλιον ἐστραμμένον, καὶ ἐκεῖ ἔμεινε ἐπὶ τινὲς χρόνον, ἔτοιμον πάντοτε ν' ἀναπτρωθῇ ἐκ νέου εἰς τὸν ἀέρα. Καὶ τότε δ' ἀκούη μᾶς ἦτον ἀδύνατον νὰ διακρίνωμεν ἀκριβῶς τὸ σχῆμα αὐτοῦ. Ἄλλ' ἀφοῦ παρεβλῆεν ἐν ἧ δύο λεπτά, καὶ τὴν ἔντομον ἐπίσθη ὅτι ἡ μυία ἀπέβη, τότε συνέστειλεν ἔτι τὴν ἀεροναυτικὴν σκευασίαν του, καὶ τότε διεκρίνωμεν ἐντελῶς τὴν παραδόξον καὶ χαρακτηριστικὴν του μορφῆν. Μήκος εἶχεν ὅκτω περιπῶν δακτύλων, κεφαλὴν δὲ τρίγωνον, ουστανοφοροῦσαν δύο κεραίας ἐνυθροξάνου, καὶ ἀναπαλοῦσαν τρίπτυχον πῆλον τετριμμένον ἀπὸ μικρὰς χηρῆς καὶ τῆς ὕψους τῶν στοιχείων. Τὰ δὲ πτερά του, ἐκπύτου μέλανος χροῦματος, τετράγωνα καὶ κολοβά εἰς τὸ ἄκρον, ὥστε κατέλειπον ἀκίλυτον οὐ μικρὸν μέρος τῆς γαστρός του, ὁμοιάζον, ἀνευ ὑπερβολῆς, πιπυλαιωμένον ἐπενδύτην, οὗ τὸ νεύον ἐπεσκυλεύθη ἐκ τῶν ἀκρων τῶν δύο οὐρῶν καὶ τόσῳ μάλλον, καθ' ἑσῶν, αἱ ἐξ πόδες του μακροί, ἰσχυροί, ἀκάρφωτοι, ἀνεδαίνουον τὸ ἀλλόκοτον τοῦτο ἐν ἔτι μάλλον πενιχρὸν καὶ πτωχόν. Πρὸ πάντων δ' ἠδύκνον τὴν ἦν ἀπετέλει ἡλεσιν ἐντόπιωσιν, καὶ ἐκαρῶσιν τὴν ἀηδίαν καὶ τὴν ἀδηλιότητα, αἱ κατακαλύπτουσαι αὐτὸ φεῖρες. Ἐξ ὄλων τούτων τῶν σημείων εἶχον ἐκ πρώτης ὄψεως ἀναγνωρίσει τὸν Νεκροφόρον.

Ἄλλ' ἡ κυανὴ μυία, ἀφ' οὗ ἐκάθησεν ἐπὶ ὀλίγον πνευστιώσα ἐπὶ κάλυκος ὀνακάνθου, καὶ ἀφ' οὗ ἀνεπαύθη, ἐσάλλισεν ἐκ νέου τὸν ἐμβατήριον, καὶ ἐπέστρεψεν εἰς τὴν ἐφοδὸν καὶ ὁ εἰ μὲν ἐφορᾷ ἐπὶ τὸν ἀσπάλια, ὅτι ὁ ἐβρίετο πάλιν εἰς τοὺς ἀέρας, ἐβρίετο τὸ σταδίον καὶ ἐπανήρχετο εἰς αὐτὸ, ἠφρῆσι: ο καὶ ἀνεραίνετο πάλιν, καὶ κατέβριεν τὸν ἐχθρὸν της μετὰ πολλῆς ἀγγινοίας. Οὗτος δ' ἐβλάδιζεν ἄνω καὶ κάτω ἐπὶ τοῦ πτώματος ὁ κατέκτατε, καὶ τὰς κεραίας προτεταμέναις, τοὺς τέσσαρας ἐμπροσθίους πόδας ἐτοιμούς εἰς συμπληκτικὴν, ἦνυγες καὶ ἐκλείει ἀτελετητικῶς τὰς ἰσχυρὰς σιαγῶνας του, καὶ ἀνεπίλει τῆρον κατέκλειστον εἰς στήθεον κλωβίον ἀπέναντι θυμῶτος ἀφ' οὗ τὴν χωρίζουσιν αἱ κυγκλίδες. Τὴν στιγμὴν ταύτην ἡ αὐτὰ φυσήσασα ἔβριεν εἰς ἡμᾶς, καὶ ὡς ὁκτὸ ἢ δέκα πόδας μακρὰν ἡμῶν, νοθον τινὰ καὶ νευτιώθη μόσχη ὄσμῃν. εἶαν ἀποπνεῦσαι πολλάκις τὰ διαλυόμενα πτώματα ἢ δ' ὄσμῃ αὐτῇ, ἦτις προήρχετο προφανῶς ἀπὸ τοῦ νεκροφόρου, ἐφάνη προξέουσα τὴν ὄσμῃν τῆς μυίας, ἐν ἧ ὁ ἀντίπαλος αὐτῆς, ὡς ἀπελευθεῖς νὰ διατηρησῇ τοῦ λοιποῦ τὴν κατὰκτησιν του, ἀπεσύρετο βαρβαρῶν ὀπισθοδρομῶν, καὶ ἐγένετο ἐντελῶς ἀφανής. Τότε θυμαίνουσα ἡ μυία ἔβριεν ἐπὶ τὸν ἀσπάλια, καὶ ἀπροφυλάκτως καὶ ἀπεισοκέπως ἐβρίετο τὴν προδοσικὴν τῆς εἰς τοῦ ζώου βύθου, καὶ ἔβριεν ἀμυχανθόν, ὅταν ὁ νεκροφόρος, ὅστις εἶχε κρεβῆ ὑπὸ τὸ νεκρὸν σῶμα, παρεβλῆεν τῆς ἐνέδρας του ἀθηρόθως, προσέρπων πρὸς τὴν ἐν τῇ τρυφῇ τῆς λαμργίας αὐτὸν λιμονησάσων, τὴν συνείχεσθαι διὰ τῶν φουβῶν του ὀνύχων, τὴν ἐφόνευσε βυθίται εἰς τὰ πτερά της τὰς κοπιεῖς σιαγῶνας του, αἵτινες ἐνήργουν ὡς ψαλίδες κηπουρική, καὶ σπαίρουσαν τὴν ἐβρίετο εἰς τῆς πέτρης τοὺς πέδοδας. Τότε δὲ, βέβαιος ὅτι δὲν θέλει τοῦ λοιποῦ καταθεῖαι ἡ μυία εἰς τοῦ ἀσπάλιας τὸ σῶμα τοὺς βότρυς τῶν ὄλων της, ἐξ ὄν προέχονται γιλιάδες σκευῶν λήγων, ἠνέωξε τὰ πτερά του, καὶ ἀπέπη εἰς τοὺς ἀέρας, σαρπίζων τὸ τραγὸν μέλος του ὡς κυμαθλοῦ ἀπθμῶντος.

Ἄλλὰ μετὰ δύο ἢ τρεῖς λεπτά ὁ θόρυβος αὐτος κῆρυξε, διότι δύο ἔτεροι νεκροφόροι ἐπετρογίζον πλησίον τοῦ πρώτου, καὶ ἐντὸς ὀλίγου ἐτι ἰσχυροτέρα ἐβρίετο ἡ βοή, μέχρις οὗ ἐπὶ ἔντομα ἦλθον ἐπὶ τὸ αὐτὸ, περιπτύμενα εἰς δεκαπέντε ποδῶν ὕψος ὑπὲρ τὸ ἔδαφος. Ἰὸτε δὲ κατέβησαν ὄλοι οἱ νεκροφόροι ὄμοῦ, καὶ παρεκάθησαν κίλυοι περὶ τὸ φέμετρον. Ἄλλὰ διὰ μᾶς ἐγένοντο ἀφρῆες καὶ οἱ πάντες, καὶ δὲν ἐδυνάμειθα νὰ ἐννοήσωμεν τί ἀπέβινον, ἐπειδὴ δὲ εἶχον ὀλίγον πλησιάζει εἰς τὸν λίθον ὅπως παρακολουθῶ καὶ σπουδαίω ἀκριβέστερον τὰ κινήματά των, ἐνόμισα ὅτι ἐβρίεθησαν καὶ ἀπέπησιν. Ἐπεισάμεν ἐπιμότως προσέχοντες εἰς τὸν ἀσπάλια, καὶ παρετρήμεν ἐντὸς τοῦ ὕδατος δύο ναυκόρους ἐβρίετο πρὸς ἀλλήλους ὑπὲρ τῆς κηρῆσεως ἐνδὸς καρκίνου μᾶκρον. Ἀφοῦ δὲ ὁ εἰς τῶν πολεμιστῶν ὑπεράσχεσε, καὶ εὖρε ὅτι εἶχε δύο θύματα ἤδη νὰ φάγῃ, ἦτον τὸν καρκίνον καὶ τὸν φονεβλέντα σὺντροφῆν του, οἱ

ὄφθαλμοί μου ἐστράφησαν πάλιν πρὸς τὸν ἀσπίλακα. Ἄλλ' ὅποια ἡ ἐκπληξίς καὶ ἐμοῦ καὶ τῆς Μαργαρίτας! Τὸ μικρὸ ζῶον δὲν ἦτον πλέον ἐπὶ τοῦ λίθου! Ἐνόμισα ἐπομένως ὅτι ὁ ἀσπίλαξ εἶχε συνέλθει, καὶ ὅτι ἡμα ἀκαστὸς ἔσπευε νὰ ἐπανεύρῃ τὴν ὑπόγειον κατοικίαν του. Καὶ τῷ ὅτι τὸν εἶδομεν εἰς τασσάρων ἢ πάντα ποδῶν ἀπὸστασιν, ὅπτιον ὅμως πάντοτε, καὶ εἰς ἣν θέσιν τὴν εἶχομεν ἐγκαταλείψει. Ἄλλ' ἐνταῦθα ἐπροχώρει δι' ἐλαφρῶν καὶ ὁμοιομορφῶν, κατεσκευασμένων δὲ συγγενῶς κινήσεων. Αἰρῆσι δ' ἔβαινε ἀκίνητος, διότι ὁ ἀκίνητος στέλεχος ἰσχυρὸν τὸν ἀνεγκάτιζε. Τότε εἶδομεν ἕνα τῶν νεκροφόρων προκίψαντα ὑπὸ τὸν νεκρὸν, ἐξετάσαντα ποῖον ἦν τὸ προεμπίπτον πρόσκομμα, καὶ πάλιν δύναι εἰς τὴν προτέρην του θέσιν. Μισὰ μίαν στιγμὴν ἐπληρώθη μετὰ τῶν ἐξ ἄλλων συντρόφων του, ἤγγισε διὰ τῶν κεραιῶν του τὰς κεραιὰς ἐκαστοῦ αὐτῶν, καὶ ὅλοι αὐθις ἐπικέλευον τὴν θέσιν των ὑπὸ τὸν ἀσπίλακα. Οὕτως ἐκίνησε πάλιν ἡ ἐκφορά, περιήλθε μετὰ πολ-

περὶ ἀποθεώσεως, ἐπλησίασα ἐλαφρῶς πρὸς τοὺς ἐργάτας, οἵτινες ὅμως τόσον ἦσαν ἀπητηχλημένοι, καὶ μετὰ τόσου κατεγίνοντο ζήλου, ὥστε καὶ ἰσχυρότερος κρότης ἀπὸ μόνον τῶν τῶν βηματικῶν μου, καὶ ἀλλοθέτερος κίνδυνος ἀπὸ τὸν τίς περιέργου κατασκευασίας μου, δὲν θά τοὺς διέκοπτεν. Ὑπὸ τὸν ἀσπίλακα κεκρυμμένοι, καὶ σιρίζοντες αὐτὸν διὰ τῶν πλατυμέσων των κεφαλῶν, ὡς εὐρωσται μυθῶνες συνίνου μετὰ τοῦ θωρακός, οἱ δραστήριοι νεκροθάπται ἔσκαπτον τὴν γῆν διὰ τῶν ἐκπροσθίων ποδῶν των, αἰτινῆς, πλατεῖς κατὰ τὸ ἄκρον, καὶ ἀκινητοί, ἀνακλιροῦσιν ἐξαιτίας ἀσφίτερης τῆν τε σκαπάνης καὶ τὸ πτωχρῶν ὡς τῶ διήγειρον τὸ πτόμα ποτε ἐμπρὸς καὶ ποτε ὀπίσσω, καὶ ζῶντες τὴν γῆν ἐπ' αὐτὸ, τὸ ἔδαπτον βελυότερον πάντοτε. Ἄν δὲ τι πρόσκομμα ἀπητάτο εἰς τὴν προόδον τῆς ἀνακαρπίας, εἰς νεκροτομῆς, πάντοτε ὁ αὐτὸς, ὁ ἀρχηγὸς νομίζω τῆς συνοδοῦς, ὁ κεντρὸς τῆς κοινῆς μυίας, ἐγκατέλειπεν ἐν τῷ ὄλιγῳ τοῖς σκαπανεῖς, καὶ ἐρχόμενος ἤρτων τι

Ἀσπίλαξ κηδεύμενος ὑπὸ νεκροφόρων.

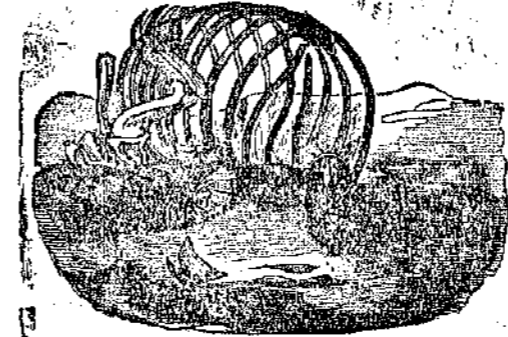
λῆς ἐπ' δεξιότητος τὴν βίβλιν τῆς ἀνακίτου, καὶ ἐξηκολούθησε ἡσύχως τὴν πορείαν τῆς, μέχρι θάμνου τινός, ἀεζήσαντος ἀλίγην γῆν ἐλαφρῶν καὶ διαβροχῶν. Βασὶ δ' ἐσταθῆσαν, καὶ πᾶσα κινήσις τοῦ ἀσπίλακος ἔπαυσε. Δέκα περὶ ἄλλων ὡς τὰς, καὶ ἠθέλησα νὰ ἐξερεθῶ ὅπως ἐξετάσω τί ἐνέκρινε τοὺς νεκροφόρους ἀπὸ τὸ λάφυρον ὃ μετὰ τοσοῦτων ἀγώνων καὶ τόσῳ θανάτου συνδυαζομένη δυνάμει καὶ κρίσει εἶχον φέρει μέχρι τοῦ θάμνου. Ἐδὼν παρὰ τὴν πύλιν τὸν ἀσπίλακα ἀναθρόσκουσαν ἐκαστὴν ἐλαφρῶν κινήσιν, ἡ ἐκαστοῦ σκαρπίδιον ἐστίληεν εἰς τὸν ἦλιον, καὶ ἤτις ἐρπύλλοντο περικυκλούσα τὸν νεκρὸν ὡς εἰς γαστρὴν φερόμεναι. Ἄλλὰ πεπεισμένος ὅτι δὲν ἐπρόκειτο

ἐν τῷ ἐπιστημῶν ἐν δὲ βιβλίῳ του ἤρκει δπως ἐνοήσῃ τοῖς κωλύουσιν τὴν αἰτίαν, καὶ δύο στιγμῶν σκεψίς ὅπως ἐφίρει τὴν θεωρείαν καὶ ἐν τῷ ἄμα ἀνεκμήσαντες τῶν τυμωρῶν τὴν ἀρχηγείαν, καὶ ἡ βελυτικὸς εἶσα ἡ παλαιότητα ἐκόπτετο καὶ ἀπεκαλύετο. ἢ ὁ γὰρ εἰς ἐκκαλύετο ὑπὸ δύο ἢ τριῶν ἰσχυρῶν, ἀνακίτου τοῦ ὄρκου του. Ποτὲ δὲ σκεπτικῶν ὁμοίων, ποτὲ ὄρεσις εἰς τὸν ζήλον τῆς ἐργασίας. Μετὰ τῶν ὁρῶν ἐργασίαν ἐξηκολούθησαν ἐκθύμως ὡς πρῶτον, ἔφ' ἣν κατ' ἀνακίτου τρεῖς ἄνδρες ἤθελον ἀπαυθῆσαι διότι οἱ διαστικεῖς τοῦ ἀσπίλακος πρὸς τὰς τῶν νεκροφόρων ἐργασίαν ὡς αἱ αἱ μεγάλου ἐλέφαντος πρὸς τὰς τῶ ἀνθρώπου. Ἀμφιβάλλω δὲ ἂν εἰς διὰ στιγμὴν δύο ὁρῶν πάντα ἄνδρες δύνανται νὰ μετανοή-

μίσωσι μακρὰν μέγαν ἐλέφαντα, νὰ σκάψωσι βόθρον, καὶ νὰ τὸν ἐνταφίσωσι. Καὶ ὅμως αὐτοὶ οἱ νεκροφόροι τὸ κατώρθωσαν, καὶ οὐ μόνον ἐξυκολούθη τὸ σῶμα βυθιζόμενον, ἀλλ' ἤδη καὶ ἦτον ἀπὸ τῆς γῆς τὴν ἐπιφάνειαν ταπεινότερον, καὶ τὰ χεῖλη τοῦ τάφου του ὑπερέχον αὐτοῦ ὑπὲρ τὸν ἦμασαν δάκτυλον. Τότε ἡ χα. ἀ τῶν νεκροθάπτων ἐβάνη ἀπὸρίσματος: συνελθόντες δὲ ἐπὶ τῆς γαστρῆς τοῦ ἀσπίλακος, ἤρμισαν παρῖφορον εὐνοχίαν, ἀφ' ἣς εἰσὸς εἰσῆπτε μόνος, ὅπως ὑπερέβη τὸν ἀσπότερον δειπνον τοῦ Πηλογοβόλου.

Καὶ αἰφῶς ὁ θόρυβος ἔπαυσε, τὰ ἀχλίνωτα πύθη ἐπαρῶθησαν, τὰ πτερὰ συνεστῆσαν, καὶ εἰς τὴν τοῦ ἀρχηγῶ τῶν σκαπανῶν, ὅλα τὰ ἐντῆμα ἐπικέλευον σιωπηλῶς τὸ ἔργον των, καὶ ἔχρισαν ὑπὸ γῆν τὸ πτόμα ὃ εἶχον βυθιζούσιν διὰ τῶν εὐνοχῶν των. ἤπραξαν δὲ τοῦτο τόσον ταχέως καὶ τόσον ἐπιμελῶς, ὥστε μίαν στιγμὴν ἀφ' οὗ ἀπέστησαν ἡ εἰσέδωσαν εἰς τὰ χεῖρη, δὲν ἐδυνάμεθα σχεδὸν νὰ διακρίνωμεν ποῦ εἶχον σκάψῃ τὴν τάφον διότι ἐφρόντισαν, ἐπιπέσσαντες τὴν ὑγρὴν γῆν διὰ ζήρας κίνεως, καὶ παραθέτες γόστῃ ζήρᾳ καὶ χλόην ἐλίγην, νὰ κρῖψωσιν ἐντελῶς τὴν ἀνακαρπῶν των. Τὰ δὲ ἀνορυθέντα χόματα, ὡν ὁ σωρὸς εἰδύνατο νὰ διαθλώσῃ ἄλλοις ἐντόμοις ἢ τοῖς κίραξιν ἐτι ἐκεί εἰετο σπηόμενον σῶμα, τὰ ἐσκόρπισαν τῶσον ἐπιτηδῶσις εἰς ἀπίστασιν ἐπὶ τὰ ἕκτῳ βηματικῶν, ὥστε τὸ παρακρητικῶ τερὸν βλέμμα ἐπρεπε ἀναγκάσις ν' ἀπατηθῇ.

Πολλῶς ἡ Μαργαρίτα καὶ ἐγὼ ἀνεπολήσαμεν τὴς σκεπῆς τοῦ παλαιῶν τοῦτοῦ δράματος οὐ ἐλάχομεν θεαταί, τοῦ παρασταθέντος ἐντὸς τῆς κένσεως ὑπὸ δυστυχῶν τινῶν ζωῶν ἐφ' ὧν ὁ θεὸς ἐπίστρεψε νὰ καταθῇ μία ἀκτίς τοῦ ἡλίου τῆς διανοίας του. Ἄν εἰς τοῦ Γάϊου τὸ ὄνομα περιήλθῃν τινα ὑπόληψιν αἰ συγγραφαί του περὶ φυσικῆς ἱστορίας, σὺς τὸ ἐπι κλαμβάνω, τὸ ὄφειλον εἰς τὴν περιστασίαν τῆς ἡν, ἀγνώμων δὲν ἐπρεπε δικαίως νὰ λογιθῶ ἂν ἤμειον ν' ἀναγνώσω ὁλόκληρον τὸ λαμπρὸν βιβλίον τῆς φύσεως, οὐ μοι εἶχε δεῖξει τόσον θαυμασίαν τὴν σέλινα ταύτην ἢ πρόνοιαν!

Κάμπαι ἐντὸς τοῦ σκελετοῦ τοῦ ἀσπίλακος.

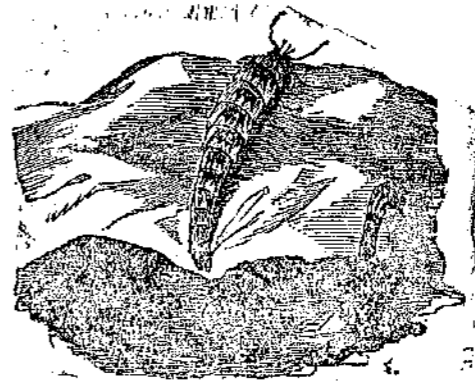
— Καὶ διατί οἱ νεκροφόροι ἠγωνίζοντο τόσον νὰ κρῖψωσιν τὸν ἀσπίλακα των; ἠρώτησεν ἡ μικρὰ Ἄλμα, ἡμετῆς μετὰ τῶν γονάτων τοῦ πάππου τῆς Ἰσαμίνης,

ἤκουε τὴν διήγησιν μετ' ἐμβριθεῖς προσοχῆς, τοῖς μεγάλους τῆς ὀφθαλμοῦς ἐπὶ τοῦ γέγοντος προσηλαύσα.

— Ἐρώτησον τὸν ἰατρὸν, κόρη μου. Αἰσθάνομαι ὅτι ἀπὸρῶσα. Καὶ οὔτε δύνασαι νὰ εὕρῃς ὀδηγὸν σαφέτερον, ἂν θέλῃς νὰ μνηθῆς τὰ μυστήρια τῆς ἐν:ορολογίας. Ἐνόπιον τῆς ἐπιστήμης του ἐγὰ εἶμι ἐκ τοῦ ὄχλου τῶν βιβλίων.

— Λέγετε λοιπὸν, ἰατρὲ, εἶπεν ἡ παις κἀθήσα ἐπὶ τῶν γονάτων τοῦ Μίγηρος.

— Ἐυχαρίστως εἶπεν αὐτῆς, διαθέτων τοὺς πόδες του οὕτως, ὥστε τὰ ὑγρὰ ὑποδήματά του νὰ μὴ μιάωσι τὸ λευκὸν καὶ καθάριον ἔνδυμα τοῦ χερμένου κορασίου.

Κάμπη Νεκροφόρου.

Διὰ νὰ ἐνοήσῃς τὸ μυστήριον τοῦτο, πρέπει νὰ ἐπισκεφθῆς κατ' ἤμέραν τὸ βόθρον εἰς ἦν οἱ νεκροφόροι ἐβυθίζον νεκρὸν ζῶον. Μόλις μετὰ μίαν ἔσδομα δὲ θὰ εἶδῃς οἰκογένειαν νεκροφόρων κυρίως προερούσαν πρὸς τὸν τῶσον τοῦ ἀσπίλακος, ἐκεῖ δὲ ἔσδωσαν τὴν γῆν, καὶ ἀνασκάπτουσαν ὅπῃ στραγγύλην, ἤτις ἀναξέει καὶ τοῦ ἐντεταφιασμένου ζώου τὸ δέρμα, ἐκεῖ δὲ ἐνείρουσαν τοῦ σώματος τὰ ὀπίσθια, ἐναποθέτουσαν τὰ ὡά τῆς, συγκαλύπτουσαν πάλιν τὴν ὀπῆν μετὰ μεγίστη ἐπιμελείας, καὶ ἀπερχομένην ὡς ἄλλο.

Μετ' ὀλίγον θὰ εἶδῃς ἄλλην οἰκογένειαν ἐρχομένην καὶ ἐκείνη θ' ἀνοίξῃ ὀπῆν, ἀλλὰ πλησίον τῆς ἀνοίξεως καὶ ἐνωθείσης ὑπὸ τῆς πρώτης οἰκογενείας, καὶ οὐδέποτε συμβαίνει νὰ ἐναποθῆσῃ μήτηρ οἰκογενείας τὰ ὡά αὐτῆς ἐντὸς ὀπῆς ἐτοιμασθείσης ὑπὸ ἄλλης μητρός. Συνήθως μετὰ τῶν πέτε νεκροφόρων τρεῖς εἰσὶ θήλειαι, καὶ τρεῖς μόνον θέλουσιν ἐναποθῆσαι τὰ ὡά των εἰς τὴν κρεοθήσαν ἐκείνην, οὐδὲ ποτε δὲ μήτηρ θέλει προτέλλει εἰς ὀνησιμαῖον ἀλλότριον εἰς αὐτήν, ἂν καὶ τὰ λεπτά των ἐντόμων αὐτῶν αἰθητήρια τοῖς ἀναγγέλλουσιν ἀναμυθῶσις, εἰ οὐ μακρὰν κείται ἔσταιμος κοίτης, ἐνταφιασθεῖσα ὑπὸ γειτόνων των.

Ἄν δὲ μετὰ δύολεξ καὶ δεκαπέτε ἡμέρας ἀνοίξῃς τὸν βόθρον, εἰς ἦν κατέβησαν οἱ νεκροφόροι τὰ ὡά, θέλεις εὕρῃς λευκὰς κάμπαις ἀτρυκτ. τμήματα,

εργασίας, όταν λάβωμεν την ανάπτυξιν, όπως ανέτως εισηγέσθω πρό κειμένου εις την προγραμμικήν περιουσίαν του σώματος των εβρι στίγμα εγγράφων και προέχον, εβρι κίτρινον δὲ τὸ χροίον, καὶ τὸ στίγμα εἶχον ἀκίτρινον, αἱ τινες οὖν στίγματα γίνονται πρὸς τὴν κεφαλὴν, ὡς καὶ τὰ στίγματα γίνονται εὐφρόνως ἢ πρὸς τὴν οὐρὴν. Χρησιμοποιήσονται ἀναμφισβήτως καὶ ἀκίτρινα αἱ τινες εἰς τὴν κίνησιν τῶν ἐμβρυῶν, ἐχόντων ἄλλως ἐξ πλάσματος ἀσπένδου. Σιχαρόντες δὲ ἐρῶσιν αἱ παλαιαὶ οὗτοι φιδίαι, οὐδ' ἔστιν ἰσχυρὸς, οὐδ' ἔστιν κοπιερὸς ἢ οἱ ἐντελεῖς νεκροφάνοι, καὶ εἰσιν εἰς βαθμὸν ὑπερτίκτου ἀλλοφάνοι. Κατακρούουσι δὲ τὰς ἐμπεσθησύνες σάρκας τοῦ σώματος, ἐν ᾧ ἐγεννήθησαν καὶ δὲν ἀφίουται οὔτε τὸ δέρμα, οὔτε τοὺς γυνῆρους, ἀλλὰ καὶ αὐτὰ τὰ ἐλάσσονα τῶν οὔτων τραχηλίουσι καθ' ὅσον δ' ἀξάνουσι, καὶ τοῖς στενοῦσι τὸ δέρμα των, τὸ ἀποβάλλουται, ὡς ἀποδύμεθα ἕδωκα περιπλακωμένου καὶ ὄχι λυρὸν διὰ τὴν στενότητα, καὶ τέλος προπαρασκευάζονται ὅπως μεταβλήθωσι εἰς νύμφη. Καὶ ὅπως ἀκινδύνως καὶ ἀταράχως ὑποστῶσι τὴν μεταβολὴν ταύτην, κρύπτονται ἐντὸς τῶν γυνῶν ὁστέων ἐν οἷς ἐγεννήθησαν, καὶ περιβάλλονται στιλπνὸν μανθῶν, ἐν ᾧ μένουσιν ἐγκυφοδωλημένοι μέχρι οὗ μεταβληθῶσιν εἰς ἀληθεῖς νεκροφάνους. Τότε δὲ, θηρόσαντες τὸ κελύφει των, ἀποκρινόμενοι τῶν δυνάμεων των, διακρυπῶσι τὴν γῆν, ἀρίστηνται καὶ συννοῦνται μετ' ἄλλων νεκροφάνων, ὅπως παρασκευάσωσι τοὺς ἀπογόνους των κωιδία καὶ κατοικίαν, οἷον ἐκκληρονομήσων ὑπὸ τῶν ἰδίων αὐτῶν γεννητῶν.

Ἰπάρχει δὲ καὶ ἕτερον εἶδος νεκροφάνων, ἐχόντων τὰ πτερά κωιδιότικα, καὶ φεροντων περὶ τὸν θώρακα τριγωνίον καὶ ὑπόξανθον περιέβραϊον ἐπὶ αὐτῶν φυσιολογίας τις ἠθέλησε νὰ ἰδῆ μέχρι ποῦ προχωρεῖ ἡ ἐμφυτὸς κρίσις των, καὶ θέλων νὰ τοὺς φέρῃ εἰς ἀμνηστίν, ἐκάρφωσε νεκρὸν ἀσπυλικὸν εἰς βυθίον, καὶ τὸ βυθίον ἐπέκρινε εἰς τὴν γῆν. Οἱ νεκροφάνοι ἐσκαψαν λοιπὸν τὸν βύθρον των κατὰ τὴν συνήθειαν, ἀλλὰ μετὰ πολλῆς ἐκπλήξεως εἶδον ὅτι ὁ ἀπλάξ ἔκειτο ἐκκεκμητός, καὶ δὲν κατέβηκεν ὅσον ἐταπεινότερο ἢ γῆ. Τότε των σακκάρων ὁ φηγῆς ἑλλῶν ἠεύνεσε τί τὸ φαινόμενον, περιήλθε βραδέως τὸ βυθίον, καὶ ἑλλῶν πρὸς τοὺς ἐργάτας τῶν τοῖς διέταξε νὰ ὑποσκάψωσι τὴν σπύλον. Οὕτω δ' ὑποκρούοντες ἐσκαψαν μέχρι οὗ τὸ ζῦλον ἐβασε, καὶ εἶδον ὁμοῦ ἀσπύλακα, κωρία καὶ βυθίον.

Παρατήρησις οὔτω τὴν διήγησίν του ὁ ἱατρός Μίγρη, ἀπέθεσε τὴν μικροὶν ἄλματι ἀπὸ των γυνάτων του κατὰ γῆς. Ἐσπυγῆς τοῦ ἰοῦτου τὴν χεῖρα, ἀποχαιρίτισε τὴν θηγάτρα τοῦ ἐνδοξοῦ ποιητοῦ, καὶ ἱππεύσας ἐπέστρεψεν εἰς Φραγκοστῆν. Λησμογῶν δὲ καὶ τοῦ ἠρόμου τὸν κίματον καὶ τὴν ἐν τῷ ἔλει ψυχολογίαν, ἐκάθησεν ἀνέσως εἰς τὸ γραφεῖν του, καὶ συνέγραψεν ἀνευστὶ μακροῦ λατινικῶν μονογραφίαν περὶ τῶν παραποικίων ὑδωρίων, ἢ καὶ εὐθὺς τὴν ἱππύριον ἐξέδωκε διὰ τύπου. Ἀλλ' ὅποια ὑπέσχεν ἡ ἀπελπισία τοῦ φυσιολόγου Γάτ,

ὅστις ἀνέτως εισηγέσθω πρό κειμένου εις τὴν προγραμμικήν περιουσίαν του σώματος των εβρι στίγμα εγγράφων καὶ προέχον, εβρι κίτρινον δὲ τὸ χροίον, καὶ τὸ στίγμα εἶχον ἀκίτρινον, αἱ τινες οὖν στίγματα γίνονται πρὸς τὴν κεφαλὴν, ὡς καὶ τὰ στίγματα γίνονται εὐφρόνως ἢ πρὸς τὴν οὐρὴν. Χρησιμοποιήσονται ἀναμφισβήτως καὶ ἀκίτρινα αἱ τινες εἰς τὴν κίνησιν τῶν ἐμβρυῶν, ἐχόντων ἄλλως ἐξ πλάσματος ἀσπένδου. Σιχαρόντες δὲ ἐρῶσιν αἱ παλαιαὶ οὗτοι φιδίαι, οὐδ' ἔστιν ἰσχυρὸς, οὐδ' ἔστιν κοπιερὸς ἢ οἱ ἐντελεῖς νεκροφάνοι, καὶ εἰσιν εἰς βαθμὸν ὑπερτίκτου ἀλλοφάνοι. Κατακρούουσι δὲ τὰς ἐμπεσθησύνες σάρκας τοῦ σώματος, ἐν ᾧ ἐγεννήθησαν καὶ δὲν ἀφίουται οὔτε τὸ δέρμα, οὔτε τοὺς γυνῆρους, ἀλλὰ καὶ αὐτὰ τὰ ἐλάσσονα τῶν οὔτων τραχηλίουσι καθ' ὅσον δ' ἀξάνουσι, καὶ τοῖς στενοῦσι τὸ δέρμα των, τὸ ἀποβάλλουται, ὡς ἀποδύμεθα ἕδωκα περιπλακωμένου καὶ ὄχι λυρὸν διὰ τὴν στενότητα, καὶ τέλος προπαρασκευάζονται ὅπως μεταβλήθωσι εἰς νύμφη. Καὶ ὅπως ἀκινδύνως καὶ ἀταράχως ὑποστῶσι τὴν μεταβολὴν ταύτην, κρύπτονται ἐντὸς τῶν γυνῶν ὁστέων ἐν οἷς ἐγεννήθησαν, καὶ περιβάλλονται στιλπνὸν μανθῶν, ἐν ᾧ μένουσιν ἐγκυφοδωλημένοι μέχρι οὗ μεταβληθῶσιν εἰς ἀληθεῖς νεκροφάνους. Τότε δὲ, θηρόσαντες τὸ κελύφει των, ἀποκρινόμενοι τῶν δυνάμεων των, διακρυπῶσι τὴν γῆν, ἀρίστηνται καὶ συννοῦνται μετ' ἄλλων νεκροφάνων, ὅπως παρασκευάσωσι τοὺς ἀπογόνους των κωιδία καὶ κατοικίαν, οἷον ἐκκληρονομήσων ὑπὸ τῶν ἰδίων αὐτῶν γεννητῶν.

Τοσαύτην δὲ χαρὰν, καὶ τοσαύτην ὑπερηφάνειαν ἠθάθη ὁ Μίγρη δι' ἣν κατὰ τὴν περίστασιν ταύτην ἐνίκησεν ἐπιστημονικῶν νίκην, ὡς παρατηρήσῃ τῆς ἱατρικῆς, ἐδόθη τοῖντέθεν ἴλος εἰς τὴν ἐντομολογίαν, ἐπερὶ ἠλάθη δὲ μόνως δύο ἢ τρεῖς ἀσθενεῖς, καὶ μεταξὺ αὐτῶν περιττὸν νὰ εἰπωμεν, ὅτι τὴν πρώτην ἐπέγειν θισιν ὁ ἰοῦτος. Ἄφρῳ δ' ἀπέθανεν ὁ ἐνδοξὸς φίλος του, ὁ σοφὸς Μίγρη περιεργάμασεν τὴν ἑξοπικὴν ἐπιχειρήσας συλλογὴν διὰ τὸν πλοῦτον καὶ τὴν ποιικίαν τας εἰς θαυμασθὴν κινουσαν πᾶντας τοὺς περὶ τὴν φυσικὴν ἱστορίαν τῶν ἐνδοξῶν ἀγρολογημένων. Μίγρη πῆλον ψαθῶν φέρων ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, διακρινων κρατῶν εἰς τὴν μίαν χεῖρα, εἰς τὴν ἄλλην δὲ βύθρον κατακλήρουσαν εἰς ἀγρότην δι' ἐξ ἀνοήτων τὴν γῆν ἀνευρίσκει τὰς κάμπας, καὶ μίγα παραλίον κωιδίον ἐπὶ τῶν ἑλῶν ὡς φαιέτραν φορῶν, οὔτω; ὡπλισμένους περιέχειται τὰ δάση, κωιδίαι πάντοτε, καὶ σπουδάζων τῆς μυριάδος τῶν ὑπὸ τὰ χεῖρα κωιδιότικων κατοικῶν των. Ἡ οσηνὴ δ' ἄλλως καὶ ἀγρότης, οὐδέποτε ἀπαντῶν παιδίον, χωρὶς νὰ τὸ προσκομιλῆσῃ, οὐδέποτε δ' ὁμιλῶν χωρὶς νὰ ἀναφῆσῃ τοῦ ἰοῦτου τὸ ὄνομα, καὶ τότε πάντοτε ἀποκαλύπτων τὴν φυλακὴν κεφαλῆν του, καὶ ἀπομύκτην ἐν δάκρυ καταρρέον εἰς τὰς σέβαστας κωιδίας του.

(Εἰς τοῦ Γαλλικοῦ, τοῦ Ἑρρίκου Βερνολίου).

Π ΟΡΘΟΔΟΞΟΣ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ
ΕΚΚΛΗΣΙΑ
ΚΑΙ
ΤΑ ΔΥΟ ΑΛΛΑ ΜΕΓΑΛΑ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΑ
ΘΗΣΚΕΥΜΑΤΑ.

— 0 —

Ἐν τῷ ἀπὸ 7 Ἰουλίου φύλλῳ τῆς ἐν Παρισίοις ἐκδομένης Ἐφημερίδος τῶν Σελήνησων, ὑπάρχει ἄρθρον γεγραμμένον μὲν ὑπὸ τοῦ K. Saint-Marc Girardin, πραγματευόμενον δὲ περὶ τινος φυλλαδίου ἐσχίτως δημοσιευθέντος ὑπὸ τοῦ K. Poujoulat καὶ ἐπιγραφόμενον La France et la Russie à Constantinople, ou la question des Lieux-Saints, ἢ ἐν Κωνσταντινουπόλει μεταξύ Γαλλίας καὶ Ρωσίας, ἔξεκα τοῦ Ἁγίου Τάφου, ἔρις. Τὸ φυλλάδιον τοῦτο δὲν περιήλθεν ἐπὶ εἰς χεῖρας ἡμῶν τὸ δὲ συμπέρασμα αὐτοῦ, καθ' ὅσον ἐγγράφεται ἀπὸ

καὶ προσηγορευθέντος ἄρθρου, εἶναι, ὅτι ἡ ἀνατολικὴ δόξα εἶναι νὰ ἐκπληρωθῇ ἐντέλως τὴν ὁμοιογενετικὴν αὐτῆς ἐπιτολήν, καὶ νὰ ἀνακτήσῃ τὸ προσηγορευτὸν αὐτῆς ἔθνος, εἰρήνῃ διὰ τοῦ καθολικισμοῦ. Ἰπάρχει δὲ ἔθνος ὑπὸ τοῦ Θεοῦ προσηγορευτὸν, ἵνα ἐπιτελέσῃ τὴν λαμπρὰν ταύτην ἀνατολήν, καὶ τὸ ἔθνος τοῦτο εἶναι τὸ Γαλλικὸν ἔθνος. Οἱ οὖν βεβαίως ἀποδέχεται πρὸς ἡμῶν τὴν ἀνατολικὴν τὴν συμπεράσματος τοῦτο ὑπάρχουσι ὅμοια κατώτερα συζητήσας. Ἐμποροῦμεν νὰ λυπόμεθα, διότι ἄνθρωπος οἷος ὁ K. Poujoulat, κτησόμενος ὅμοια ἔνθρον, καὶ ὡς συνεργάτης τοῦ K. Michaud εἰς τὴν γνωστὴν περιήγησιν τῆς Ἀνατολῆς, καὶ ὡς συγγραφεὺς ἄλλων περὶ τῆς Ἀνατολῆς πραγματειῶν, περιέπεσεν εἰς τοσαύτην πλάνην ἐπειδή ὅπως οὔτε τὴν γνώμην μεγάλῃς τινος πολιτικῆς μερίδος ἐκπροσωπεῖ, οὔτε εἶναι ἐκ τῶν διασημῶν ἀνδρῶν, τῶν ὁποίων αἱ δοξαῖαι δύνανται νὰ ἐπιεργάσωσιν εἰς τὴν ῥύθμισιν τῆς κοινῆς γνώμης, εἰμποροῦμεν ἀκινδύνως ν' ἀδιαφορήσωμεν πρὸς τὴν παραδόξολογίαν ἐκείνην.

Τὸ δὲ ἄρθρον τῆς Ἐφημερίδος τῶν Σελήνησων εἶναι πολὺ σπουδαϊότερον. Ἡ ἐφημερίς αὕτη ἐκπροσωπεῖ μεγάλην πολιτικὴν μερίδα, καὶ ἴσως τὸν συντακτικὸν καὶ ἀληθῶς φιλελευθροτέρων πολιτικῶν μερίδα τῆς Γαλλίας. Ἡ ὑπόληψις τὴν ὁποίαν ἀπολαμβάνει εἶναι ἑξωπρακτικὴ, μᾶλλον δὲ εἰπεῖν παρακοσμία καὶ λέγουσιν, ὅτι ἡ ἐφημερίς αὕτη εἶναι ἐκ τῶν εἰρημῶν, ὅσοι ἀξιοῦνται τῆς τιμῆς; νὰ ἀναγνωσκῶνται ὑπὸ τῶν βασιλέων αὐτῶν ἡ μόνη ἴσως τὴν ἰστέον λαμβάνει ἐνίστη εἰς τὰς αὐτοκρατορίας; αὐτοῦ χάρης καὶ ὁ μόνος ἐκείνος, ὅστις κρατᾷ σήμερον ἐσκαίνοντα τὸν κόσμον ὑπὸ τὴν κράτος τῶν βουλοματων αὐτοῦ καὶ τῶν πράξεων. Εἶναι δὲ τῶν οἰκτιρῶν ἐπὶ τῆς τοιαύτης ὑποκλίσεως. Ὁ δευθευτής αὐτῆς K. Berlioz διακρίνεται ἐπὶ τῆς φρονήσεως, τῆ πολιτικῆς ἐμπειρίας, τῆς μενιοσκηθῆς αὐτοῦ; τοιαύτη δὲ εἶναι ἡ πικρία των περὶ αὐτῶν ἐτικίων, ὡς τε ὁμιλοῦσιν, ὅτι δι' ἡμᾶς οὔτοι πραγματοποιοῦσι τὸ ἄκρον ἄκρον τῆς περιοδικῆς δημοσιογραφίας; τίς δὲν γνωρίζει τὰ ὄνματα τοῦ Chevalier, τοῦ Lemoigne, τοῦ Sacy, τοῦ Allouy, τοῦ Laboulaye, τοῦ Raymond, ἵνα παραλίπωμεν τοῦ; δύο βασιλεῖς τῆς ἐπικρατείας, τὸν Janin, καὶ τὸν Berlioz; τίς οὖν οὐδὲν ἀνεγνώσας πάντοτε εὐχαρίστως καὶ ἐπαινετικῶς τὰ εὐρεσάτα καὶ πολλὰς σφρότατα ἄρθρα τοῦ ἀνδρός τοῦ γραφέντος; τὸ περὶ τοῦ πραγματιῶν φυλλαδίου ἄρθρον;

Δι' αὐτὸ ὅμοι; καὶ τὸ δὲν δύναμεθα νὰ ἀποκρίσωμεν τὴν ἀπορίαν καὶ τὴν ὀλίγην τὴν ὁποίαν ἐπροξέκειν εἰς ἡμᾶς ἡ ἀνάγνωσις τοῦ ἄρθρου τοῦτου, καὶ ἐκφῶντες τὸ λέγουμεν, ὅχι μόνον εἰς ἡμᾶς, ἀλλ' εἰς πάντα Ἕλληνα, εἰς πᾶντα ὀρθόδοξον Χριστιανόν. Εἶναι ἀληθές, ὅτι ὁ σοφὸς κωιδιότης τοῦ ἐν Παρισίοις Πανεπιστημίου δὲν ἀποδέχεται τὸ ἀπαίσιον συμπέρασμα τοῦ K. Poujoulat, ὅτι δὲν καταδικάζει τὴν Γαλλίαν νὰ ἐπαναλάβῃ τὰς σηκὰς τῆς 13ης ἐκκλησιαστικῆς, καὶ νὰ ἐνδοξῇ εἰς τὴν Κωνσταντι-

νουπόλιν αὐτοκρατορίαν Λατινικὴν, ὅτι ἀρκεῖται εἰς τὴν ἐπιβροήν τὴν ὁποίαν δύναται ἡ Εὐρώπη νὰ ἐξασκήσῃ πρὸς ἡμῶν διὰ τῆς πολιτικῆς καὶ δικαστικῆς ἐλευθερίας. Οὐδὲν ἔπτον, τὸ ἄρθρον ἐκεῖνο περιέχει, περὶ τῆς ἀνατολικῆς ὀρθοδοξίᾳ ἡμῶν πίστωσης, ἰδέας τινὰς, τῶν ὁποίων δὲν ἐνοοῦμεν πῶς ἰδυνήθη νὰ ἀναλάβῃ τὴν εὐθύναν ἡ ἐφημερίς τῶν Σελήνησων. Ἡ ἀνατολικὴ ἐκκλησία ἀποκλείει τὸ πνεῦμα τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς συζητήσεως, καὶ ἀποκλείει τὸ πνεῦμα τοῦτο πολὺ ἀσχητότερον καὶ τραχύτερον, ἢ ἡ καθολικὴ ἐκκλησία! Ἡ ἀνατολικὴ ἐκκλησία, τὴν ὁποίαν οὐ μόνον ὁ K. Poujoulat, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ K. Saint-Marc Girardin, ὀνομαζοῦνται κατακρούως καὶ ὕβριστικῶς; σχηματικῶς ἡ ἀνατολικὴ ἐκκλησία δὲν χωρίζει τὴν πνευματικὴν ἐξουσίαν ἀπὸ τὴν κοσμικὴν, καθυποτάσσει τὴν πρώτην εἰς τὴν δευτέραν καὶ ἀναγνωρίζει κεφαλὴν αὐτῆς τὸν βυβαίκα, τὸν αὐτοκράτορα, τὸν πολιτικόν, ἐν λόγῳ, ἄρχοντα! Τελευταίον, ἡ ἀνατολικὴ ἐκκλησία εἶναι ἀντίπαλος τοῦ καθολικισμοῦ καὶ τοῦ Προτεστάντισμοῦ, ἀντίπαλος ἀπειλῶν αὐτὴν αὐτῶν τὴν ὑπερβίον!

Ποτὲ, τὸ ὁμολογοῦμεν, δὲν ἐνοοῦσμεν πληρότερον τὴν ἀλλοκοτον ἀλλοίωσιν, τῆς ὁποίαν δύναται νὰ ἐπιτερῇ εἰς τὰς δοξαῖας καὶ εἰς τὰ κωιδίματα τὸ θεοσευτικὸν πάθος, ἢ ὅτε εἶδωμεν ἄ θρωποὺς πυνετούς, σοφούς, χρηστούς, φιλέλληνας μάλιστα, ἐπιτισοῦτον ἀναδεικνυμένους ἐπιλήσμονας τῆς ἱστορίας, τοῦ δημοσίου δικαίου, καὶ τῆς ὀφειλομένης εὐσπειρίας πρὸς τὸ θεοσευτικὸν μεγάλο χριστιανικὸν ἔθνος, ὡς τε νὰ πακιστῶσι μὲν τὸ ὄνομα ὡς ἀπειλῶν τὰ ἄλλα θεοσευκῆματα, ἐνθ' ἐξεναντίας μέχρι τούδε, ἀπὸ τῆς δικαιοσύνης των ἐκκλησιῶν, ἐν δικαστικῶν χιλίων περὶποῦ ἐνιαυτῶν, ὅχι μόνον δὲν ἠπειλήσῃ τινὰ, ἀλλὰ τανάπαλιν ἠπειλήθη καὶ ἐπαθε τὰ πανθῆνα; νὰ ἀξίωσι δὲ, ὅτι εἶναι ἀσυμπίστοστον μετὰ τὸ πολυτιμότερον ἀγαθὸν τοῦ νεωτέρου πολιτισμοῦ, τὴν ἐλευθερίαν τῆς διανοίας καὶ τῆς συζητήσεως, ἐνθ' εἶναι πασιδῆλον, ὅτι οὐ μόνον ἐπινοδομήθη ἐπὶ τῆς ἐλευθερίας ταύτης, ἀλλὰ καὶ δι' αὐτῆς ὑπῆρξε καὶ ὑπάρχει μέχρι τῆς σήμερον; νὰ ὕβριζῶσι δὲ τὸ θεοσευκῆμα τοῦτο, τὸ ὁποῖον παντοῦ ὄπου καὶ ἂν ἐπικρατῇ, εἰ τῆ ἐλευθερία Ἑλλάδι, ἐν τῇ Τουρκίᾳ, ἐν Ῥωσίᾳ, ἀπέδωκε πάντοτε εἰς τὰ ἄλλα χριστιανικὰ θεοσευκῆματα τὴν προσήκουσαν εὐλόγησιν καὶ τιμῆν. Ἐκαὶ πᾶς προσέχληται καὶ συκοφαντεῖται ἀνηλεῶς τὸ θεοσευκῆμα ἐκεῖνο; καθ' ἣν ἐποχὴν προὔτελλῃ αὐθὺς εἰς μέσον ἡ τύχη ἔθνους πρῶτον ἐξουτος αὐτὸ, ἢ τὴν τύχη τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους, καὶ εἶναι γνωστὸν ὁποῖον ἐπιβροήν δύναται νὰ ἔχη εἰς τὴν τύχην ταύτην ἡ κοινὴ τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ κόσμου γνώμη.

Νομίζομεν ἄρα χρεῖς ἡμῶν νὰ ἐπιχειρήσωμεν, καθ' ὅσον ἐπιτρέπουσιν ἡμῶν τοῦτο τὰ στενά τοῦ περιοδικῶ τοῦτου συγγράμματος ὄρια, τὴν ἀνεσχευὴν των ἐσφωμένων ἐκείνων περὶ τῆς ἀνατολικῆς ἐκκλησίας δοξασιῶν, ἐπικαλούμενοι, ὡς ἔπραξαμεν ἐσχάτως καὶ ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τοῦ Ἁγίου

Τόφου, τὴν ὑπὲρ ἡμῶν συνδρομὴν καὶ μαρτυρίαν αὐτῶν τῶν σοφῶν τῆς Βυζαντινῆς ἀναστάσεως.

Ὅτε ἐν ἔτει 1848 οἱ κωνσταντινοῦργοι, πρὸς μικρὸν κύμην τῶν π.κ.μάτων γενόμενοι, ἐπατέθησαν ἀναφανδὸν κατὰ τῶν κυριωτέρων τῆς κοινωνίας βεβαιοσῶν, οἱ γυναικῶν ἀνδρες οἱ ἀναλοβόντες τὴν ὑπὲρ τῆς κοινῆς σωτηρίας ἀμύνην. ἐν οἷς διέτριπον οἱ περὶ τῆς ἐφημερίδας τῶν ἀπληθύνων, ἠδ' ἡμῶν, διότι κατεπείχοντο ν' ἀποδείκνυσιν, ὅτι ἡμεῖς εἴμεν τὸ φῶς, ὅτι νῦν εἴμεν τὸ σκότος, ὅτι ἡ οἰκουμένη, ἡ ἰδιωτικὴ εἶναι πράγματα ἀπ' αἰῶνος ἐστὶ καὶ ἀσύλα καὶ ὅτι ἀνευ αὐτῶν κοινωνία δὲν δύνανται νὰ ὑπάρξῃ. Εἰς τοιαύτῃν τινὰ περιήλθον καὶ ἡμεῖς θέσιν ἀναγκασμένοι σήμερον νὰ ἀποδείξωμεν, ὅτι ἀν' ὑπάρξῃ θρησκεία ἐπιτρέπον τὴν θεοῦ ἐλευθερίαν τῆς διανοίας καὶ τῆς συζητήσεως, δευτεροῦντος προσκλήσεως τὰ ἔργα τῆς κοσμικῆς καὶ τῆς πνευματικῆς ἐξουσίας καὶ ἀέποτε διακρινθῆν διὰ τὸ εἰρηνικὸν καὶ ἀπλῶς ἀμυντικὸν αὐτοῦ χαρακτῆρα, τὸ θρησκεία τοῦτο εἶναι τὸ ἀνατολικὸν ὀρθόδοξον ὀρθόδοξον.

Ἀνατολικὸν θρησκεία εἶναι τὸ ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ χριστιανισμοῦ ὑπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους προσήκουσάντων, τὸ ὅποιον βραδύτερον παρελάθον ἀπὸ ἡμῶν καὶ οἱ Ῥῶσον τὸ θεῖον αὐτὸ διακρίνεται οὐ σιωδῶς ἀπὸ τῶν δύο ἄλλων μεγάλων χριστιανικῶν θρησκειῶν κατὰ τὸ ὅτι ἐν αὐτῇ καὶ δι' αὐτοῦ συνεζητήθη, ἀνεπτύχθη, ἐκυρώθη ὀλοκληρῶν τὸ σῶμα τοῦ χριστιανικοῦ δόγματος. Τῶνται, πᾶσαι αἱ οἰκουμενικαὶ σύνοδοι, ὅσας ἀναγνωρίζει σύμπας ὁ χριστιανικὸς κόσμος καὶ ἐφ' ὧν ἐρείδεται οὐ μόνον ἡ ἀνατολικὴ ἡμῶν ἐκκλησία, ἀλλὰ καὶ ἡ καθολικὴ καὶ ἡ προτεσταντικὴ, συνεκροτήθησαν ἐν τῇ ἀνατολῇ, ὑπὸ Ἑλλήνων κληρικῶν, καὶ συνεζητήσαν ἐπιτόμως καὶ ἐκέλευσαν εἰς τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν δόγματα προσηγουμένως ἰδίᾳ συζητήθηκα ὑπὸ Ἑλλήνων πάλιν καὶ εἰς Ἑλληνικὴν γλῶσσαν. Ἢ δὲ δυτικὴ ἐκκλησία δὲν μετέσχε τῆς ὀργανικῆς ταύτης τοῦ χριστιανισμοῦ ἐργασίας εἰμὲν δι' ὑπερβολῶν τινῶν ἀντιπροσώπων, οἵτινες ἕλαχιστα συνετέλεσαν εἰς αὐτὴν. Τὸ ὅλον ἔργον τῆς δογματικῆς διαρρυθμίσεως τοῦ χριστιανισμοῦ εἶναι ἔργον Ἑλληνικόν. Καὶ μὴ νομίσατε ὅτι τὸ τοιοῦτον συνέβη ἐκ τούτου καὶ μόνον ὅτι ἐν τῇ ἀνατολῇ ἐπιτελεῖται τότε πλείονος παιδεία καὶ ἀνώτερος πολιτισμὸς. Ἢ δογματικὴ συμπλήρωσις καὶ διαρρυθμισίς τοῦ χριστιανισμοῦ ὑπάρξεν ἔργον Ἑλληνικόν, διότι ἀπῆται ἕξοχόν τινα λεπτότητα διανοίας, καὶ μεγάλαν πρὸς τὴν συζήτησιν ῥοπήν καὶ ἐπιτηδευσίαν, αἵτινες ἀέποτε ὑπῆρξον ἐμφαντοὶ εἰς τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος καὶ ἀπέτελεσαν τὸν διανοητικὸν αὐτοῦ χαρακτῆρα ἐνθ' ἑξεναντίας ἢ δυτικῆς ἐκκλησίας, ἕκτοτε καὶ πάλιν ἐπέβη ἡ ἀπὸ τῆς ἀνατολικῆς διαίρεσις, διεκρίνετο διὰ τὴν ἀπληθύνον αὐτῆς πρὸς τὴν ἐλευθερίαν ἐκείνην τῆς συζητήσεως καὶ τῆς διανοίας, προσέχουσα πολὺ μᾶλλον εἰς τὰ κοσμικὰ, εἰς τὰ θετικὰ, εἰς τὰ πολιτικὰ συμφέροντα τὰ ὅποια ἠδύνατο νὰ πορισθῇ διὰ τοῦ νέου θρησκείατος. Δὲν λέγομεν τοῦτο ἡμεῖς ἀλλ' ὁ μέγιστος

τῆς ἐγγλωττίας τῶν πατέρων τῆς 4 ἑκατονταετηρίδος κριτής, ὁ Γάλλος Οὐλλλαμίνος.

Il est à remarquer, λέγει ὁ περιφανὴς οὗτος φιλόλογος καὶ φιλέλλην ἀνὴρ que pendant ce siècle, l'Église de Rome ne produisit pas un seul grand écrivain, un seul grand orateur comme ceux qui naissaient en Afrique, en Grèce, en Asie; mais elle travaillait à s'étendre au loin: elle cherchait à dominer les Églises d'Afrique, de Gaule et d'Ibérie. Elle visait au gouvernement des hommes plutôt qu'à la gloire de bien parler et de bien écrire; . . . Presque aucune secte ne se formait dans l'Église de Rome. Son génie était en cela l'opposé de génie grec; il se tenait aux anciens formules, innovait peu, redoutait le changement comme une hérésie; et, sans égaler la gloire de l'Église d'orient, devait à la longue l'emporter sur elle par une sorte de prudence temporelle et de ténacité.

Le génie grec, plus libre et plus hardi, et devenu depuis les conquêtes d'Alexandre plus oriental qu'européen, portait dans le christianisme les subtilités, les allégories. L'Égypte et l'Asie mineure en étaient le principal théâtre; mille sectes, mille opinions bizarres y naissaient de l'imagination superstitieuse des habitants. Les Romains, ou plutôt les peuples qui parlaient la langue latine, avaient quelque chose de moins savant, de moins ingénieux; ils n'étaient que des théologiens grossiers auprès des Grecs d'Alexandrie; mais ils étaient plus calmes et plus sobres dans leurs opinions. Ils se défiaient de la métaphysique raffinée que les orientaux mêlaient aux dogmes de la foi; et ce schisme, cette répugnance mutuelle, qui, plusieurs siècles après, sépara les deux églises, avait sa racine dans les premiers âges du prosélytisme chrétien. . . Non seulement l'Église orientale avait une incontestable supériorité d'imagination et d'éloquence; mais parmi les écrivains de l'église latine tous ceux qui brillèrent d'un grand éclat semblaient appartenir à l'Orient. (*) Ὁ ἔστιν

Εἶναι ἄξιον σημειώσεως, ὅτι ἐν τῇ ἑκατονταετηρίδι ταύτῃ ἡ Ῥωμαϊκὴ Ἐκκλησία οὐδένα μίαν συγγρομήσιν οὐδένα μίαν ῥήσιν ἐνάμιλλον ἐκείνων ὅστις ἐγενήθησαν ἐν τῇ Ἑλλάδι, ἐν τῇ Ἑλλάδι, ἐν τῇ Ἀσίᾳ ἀλλ' ἡ Ἐκκλησία ἐκείνη ἐπρότιζε μᾶλλον ὅπως ἐπέβη τὸ πρῶτον αὐτῆς καὶ ἀπὸ τῶν ἐκκλησιῶν τῆς Ἀφρικῆς, τῆς Γαλιτίας, τῆς Ἰβηρίας. Ἐἶπε τὴν φιλοτιμίαν μᾶλλον τοῦ καθάρου τοῦ ἀφρώπου ἢ τοῦ καίως λέγειν καὶ γράφειν. Ὅτιν οὐδένα ἔσχεον παρ' αὐτῆς ἐμφορῶν ἀφροσύνης αὐτῆς ἦτο κατὰ τοῦτο ὅπως ἀντιθέτος τῆς φύσεως τοῦ

(*) 'Tableau de l'éloquence chrétienne au IV Siècle, par M. Villemain, secl. 89—91.

ἐλλογισμοῦ ἢ δυτικῆ Ἐκκλησίᾳ περιωρίζετο εἰς τοὺς ἀρχαίους τύπους, ἀπέφυγε πάντα νεωτερισμὸν, ἐφοβήτο τὴν μεταβολὴν ὡς ἄβυσσον καὶ, μηδὲ ποτε ἐξισοθεῖσα πρὸς τὸ αἶμα τῆς ἀνατολικῆς ἐκκλησίας, ἐμελλεν ἐπὶ τέλους νὰ ἴσχυε πλείονος διὰ τῆς κοσμικῆς αὐτῆς συνέσεως καὶ τῆς ἰσχυροῦς ἐπιτομῆς.

Ἢ δὲ Ἑλληνικὴ εὐφυΐα, ἀσυγκρίτως ἐλευθεριώτερη καὶ πολυμώτερον, ἀπὸ δὲ τῶν κατακλίσεων τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἐποδοῖα ἀνατολικῆ μᾶλλον ἢ Βυρραπαικῆ, εἰσήγεν ἐν τῇ χριστιανικῇ πᾶσαν λεπτότητα καὶ πᾶσαν ἀλληγορίαν. Ἠμῶς δὲ μάλιστα ἐν Αἰγύπτῳ καὶ ἐν μικρῇ Ἀσίᾳ, ὅπου μάλιστα αἰρέσεις, μυσταὶ ἀλλοκοταὶ δοξασταὶ παρήγοντο ἐπὶ τῆς διανοίας τῶν κατοίκων φαντασίας. Τα δυτικὰ ἦσαν ἡσυχώτερον σφῆρα καὶ εὐφυΐα ἢ ὀλοκληρῶν αὐτῶν ἦσαν βέλτεροι παραβάλλομενοι πρὸς τοὺς Ἑλληνας τῆς Ἀλεξάνδρειας, ἀλλ' ἦσαν ὀλοκληρῶτεροι καὶ σπουδαιότεροι περὶ τῆς δοξασίας αὐτῶν, δυσπιστοῦντες πρὸς τὴν ἐπιτεταμένην μεταφυσικὴν, ἣν οἱ ἀνατολικοὶ ἀπεμύνησαν εἰς τὰ δόγματα τῆς πίστεως τὸ δὲ σχίσμα, ἦτο ἡ ἀκατάστατος ἐκείνη ἀπεσπάρχη ἢ μετὰ τινος ἀίματος ἐπαγαγούσα τὸν χωρισμὸν τῶν δύο ἐκκλησιῶν, ἔχει τὴν ἴδιαν αὐτῆς εἰς αὐτὰς τοὺς χρότους τοῦ χριστιανικοῦ προσηλυτισμοῦ αἰῶνος. . . Καὶ οὐ μόνον ἡ ἀνατολικὴ ἐκκλησία ἐκείνη ὀλολογοῦμένην ὑπεροχὴν φαντασίας καὶ ἐγγλωττίας ἀλλὰ μετὰ τὴν συγγρομῶν τῆς ἀνατολικῆς ἐκκλησίας πάντες οἱ περιφανῶς ἀναπρόσωποι ἦσαν, ὡς ἐκ τῆς ἀνατολικῆς καὶ τοῦ βίου αὐτῶν, Ἑλληνας μᾶλλον ἢ Ἀσίνους.

Δὲν παρεθέσαμεν τὴν περιγραφὴν ταύτην διότι ἀποδοξασθῆναι καὶ ὀλοκληρῶν τῆς ἐν αὐτῇ προσηγομένης δοξασίας παρεθέσαμεν αὐτὴν κυρίως ἵνα ἀποδείξωμεν, ὅτι, κατ' αὐτὴν τὴν γνώμην τοῦ περιωρισμένου ἐκείνου κριτικῆ τῆς φύσεως, ὅτι ἀνεκάλειν διέκρινε τὴν ἀνατολικὴν ἐκκλησίαν εἶναι ἢ μεγαλητέρα τὴν διανοίαν καὶ πρὸς τὴν συζητήσιν ἰσχυρῆ ἢ, ὅτι ἀνεκάλειν διέκρινε ἐξεναντίας τὴν δυτικὴν ἐκκλησίαν εἶναι ἢ πρὸς τὴν συζήτησιν ἀποσπάρχη καὶ ἡ ἰδιώσεως πρῶτον καὶ σπουδῆ περὶ τὴν θετικὴν, τὴν κοσμικὴν, τὴν πολιτικὴν κυριαρχίαν. Ἢ δὲ περιφρόνησις μετὰ τὴν ὅποιαν ὁ σοφὸς ἀνὴρ ὀλολεῖ περὶ τῶν αἰρέσεων εἶναι, νομίζομεν, ἄδικον.

Ὁ Χριστιανισμὸς, διὰ τὴν ὑπάρξιν ὡς θρησκεία, εἶχεν ἀνάγκην ἀπαραίτητον νὰ συγκροτήσῃ ὀλοκληρῶν τὴν καὶ ἰσὸν σύστημα δογμάτων περὶ τῆς θεότητος καὶ τῶν διαφορῶν αὐτῆς προσόντων, ἐπιτήδευον νὰ θέσῃ τὴν βῆσιν τοῦλάχιστον τοῦ θρησκείατος ἐν ἀπέπῃ τῶν προσώπων τῆς ἀτομικῆς κρίσεως. Ἀλλὰ τὸ οἰκοδόμημα τοῦτο δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ κατασκευασθῇ ἀνευ συζητήσεως ἢ δὲ συζητήσεως παρήγαγεν ἀναγκαιῶς ποικιλίας ἐπ' ἀπειρον δοξασίας. Οἱ μεγαλήτεροι τῆς ἐκκλησίας πατέρες ἀπέδεδξαν, περὶ τὴν ἐρμηνείαν τοῦ μυστηρίου τῆς Τριάδος, τὴν βῆσιν τοῦ Ἰησοῦ φύσιν, δι' ἧς καὶ μόνως τὸ χριστιανικὸν δόγμα ἠδύνατο νὰ ὀλοκληρωθῇ ἐπὶ κρηπίδους ἀδιασέτου ὑπὸ τῆς καθαιρέτου συζητήσεως ἄλλοι δὲ, ἐπιζητοῦντες ἐρμηνείας προσεχέστερας εἰς τὴν ἀνθρωπίνην διάνοιαν, οἱ Ἀρειανοί, οἱ Νεστοριανοί, οἱ Μονοφυσίται, οἱ Μονοθελεῖται, οἱ εἰκονοκλάται, καὶ αἱ πολυάριθμοι αὐτῶν διαίρεσεις καὶ ὑποδιαίρεσεις, προσέτιμων ὀρισμούς τινας, καὶ τύπους, δι' ὧν, ἀμέσως ἢ ἐμμέσως, ἐν γνώσει ἢ ἐν ἀγνοίᾳ, τὸ περὶ τῆς φύσεως τοῦ ἰδρυτοῦ τῆς χριστιανικῆς

θρησκείας δόγμα κατεβιβάζετο ἐπὶ τῆς ὑψηλῆς ἐκείνης περιωπῆς, μὴ ἐνοουντες ὅτι διὰ τούτου αὐτὴ ἢ βῆσις τῆς χριστιανικῆς πίστεως παρεδίδοτο ἐρμηνείαν εἰς τὴν ἀνατρεπτικὴν σκαπάνην τῆς ἀτομικῆς κρίσεως. Αἱ οἰκουμενικαὶ σύνοδοι ἀπέδεδξαν ἀλλοκληρονομίαν καὶ ἐκέρωσαν, κατ' ὅλην τὴν μακρὰν ταύτην καὶ ἐναγώνιον ἔρευναν, τοὺς ὀρισμούς τοὺς καθαιρούντας τὴν θέσιν τοῦ σωτῆρος φύσιν, ἰδρύσαντες ἐπὶ ἀρχῶν ἀκραδάντων τὰς ὁποίας ἀποδέχεται μέχρι τοῦδε κατ' ὀλοκληρῶν μὲν ἢ καθολικὴ ἐκκλησία, ἐν μέρει δὲ καὶ ἡ προτεσταντικὴ καὶ τῶν ὀποίων ἢ ὀντως θεοπνευστος σοφία μαρτυρεῖται ὑπὸ τῆς μακρῆς αὐτῶν συμβιώσεως μετὰ τῆς θαυμαστῆς διανοητικῆς καὶ φιλοσοφικῆς ἀναπτύξεως τῶν νεωτέρων χρόνων καὶ ὑπὸ τῆς ἐυεργετικῆς ἐπιφροσύνης εἰς ὅλον τὸν νεώτερον πολιτισμὸν. Τὸ οἰκοδόμημα τοῦτο τῶν οἰκουμενικῶν συνόδων εἶναι τὸ τῆς ὀρθοδόξου οἰκοδόμημα καὶ ὅταν λέγομεν ἐνταῦθα ὀρθοδόξον, δὲν ἐνοουῦμεν τὴν λέξιν ταύτην εἰς ἣν ἐννοίαν ἐλάθε βραδύτερον, κατ' ἀντίθεσιν δηλαδὴ τῆς ἀνατολικῆς πρὸς τὴν δυτικὴν ἐκκλησίαν, ἀλλὰ κατ' ἣν ἐννοίαν εἶχεν εἰς τὰς πρώτας τοῦ χριστιανισμοῦ ἑκατονταετηρίδας, ὅτε περιελάμβανε τὸ σύνολον τῶν δογμάτων τῶν παρὰ σύμπαντος τοῦ χριστιανισμοῦ πληρώματος ἀναγνωρισμένων καὶ μέχρι τῆς σήμερον κατὰ μέγα μέρος ἐπιολογοῦμένων. Τὰ δόγματα λοιπὸν τὰ ὑπὸ τῶν οἰκουμενικῶν συνόδων καθαιρούμενα ἀποτελοῦσιν ἄγρε τοῦδε τὴν βῆσιν ὅλου τοῦ χριστιανισμοῦ τὰ δὲ δόγματα τὰ ἀποδοκιμασθέντα ὑπὸ τῶν συνόδων ἐκείνων ἀπετέλεσαν τὰς αἰρέσεις. Ἀλλ' εἶναι πρόδηλον, ὅτι αἱ αἰρέσεις αὗται ἦσαν οὐδὲν ἄλλο εἰμὲν ἐν ἐκ τῶν προϊόντων τῆς διανοητικῆς ἐκείνης ἐλευθερίας καὶ συζητήσεως, ἐξ ἧς καὶ δι' ἧς παρήχθη αὐτὴ ἡ ὀρθοδόξια. Ὅτε ὡς ὀρθόδοξοι μὲν ὀφειλομεν νὰ ἀποκρούομεν τὰς αἰρέσεις ταύτας, ὑπὸ τὴν ἱστορικὴν ἔμφω, τὴν φιλολογικὴν, τὴν φιλοσοφικὴν ἔμφω δὲν δυνάμεθα εἰμὲν νὰ ὀλολογίσωμεν, ὅτι ἀποτελοῦσιν ἐν ἐκ τῶν λαμπροτέρων φαινομένων τῆς ἀνθρωπίνης διανοίας. Κατὰ τοῦτο ἕτερός τις Γάλλος, ὁ σοφὸς ἱστορικὸς τοῦ Βυζαντινοῦ δικαίου Κ. Mortreuil, ἀπέδωκε πλείονος δικαιοσύνην εἰς τὰς θεολογικὰς ἐκείνας τοῦ Ἑλληνικοῦ μεσαιῶνος ἐρεῖνας.

Les Grecs, λέγει οὗτος, par leur esprit philosophique, spéculatif, plus appliqués à la recherche de la vérité qu'à la réforme et au gouvernement des mœurs, hommes éminemment littéraires, ayant été de tout temps plus grands penseurs qu'hommes d'états, saisissent la théologie sous l'aspect qui convient le mieux à leur génie. Les schismes sont chez eux la conséquence du même esprit de tous les temps; c'est la théologie soumise au contrôle de l'intelligence pure, le dogme éprouvé par le mécanisme de leur logique brillante et rapide.

Ces discussions théologiques, appliquées uniquement à la recherche de l'essence divine, à l'explication du fait divin, du mystère, par les

lois des phénomènes purement naturels, prennent chez eux un caractère exclusivement scientifique. La société ecclésiastique s'agit en orient sur les questions des deux natures, des deux volontés de Jésus-Christ; le culte, qui fait passer la croyance en actes et en symboles par le secours de l'art, cherche, dans l'hérésie des iconoclastes, à se rapprocher de l'idéalisme.

Les écrivains catholiques ont donc eu tort de ne reconnaître dans ces dissidences que des intrigues impies, des pactes avec des juifs ou des barbares, convenus dans l'intention d'abattre la religion catholique: lorsqu'ils devaient y voir la continuation de l'esprit grec de tous les tems dans son essence la plus vraie: le développement de l'homme par les facultés intellectuelles. (*) Ο εστιν

ΟΙ Έλληνες, ως έα του θεωρητικού και ζητητικού της αληθείας πνεύματος αὐτῶν, ἀντικειχόμενοι ἀέπειστε μεγαλήτεροι φιλόσοφοι ἢ πολιτικοὶ ἄνθρωποι, ἐθεώρησαν καὶ τὴν θεολογίαν ὑπὸ τοιαύτου ἔποψιν καὶ ἡγωνίσθησαν νὰ καθυποβάλλωσι τὸ δόγμα εἰς τὸν ἔλεγχον τῆς καθαρᾶς διανοίας: καὶ νὰ δοκιμάσωσι αὐτὸ διὰ τοῦ μηχανισμοῦ τῆς λογικῆς καὶ βίαιας αὐτῶν λογικῆς. Αἱ θεολογικαὶ ἐκείνη συζητήσεις αἱ ἀσφαλισθεὶς εἰς τὴν ζήτησιν τῆς θεϊκῆς λαμπρότητος καὶ ἐρμητικῆς τῶν μυστηρίων τῆς θεότητος λαμβάνουσι παρ' αὐτοῦ τοῦ χαρακτῆρα ἐξέχουσι ἐπιστημονικόν. Ἡ ἀνατολικὴ ἐκκλησία γὰρ μὲν περιστρέφεται περὶ τὸ ζήτημα τῶν δύο φύσεων καὶ τῶν δύο θελήσεων τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ· νῦν δὲ ζητεῖ εἰς τῆς ἀρίστως τῶν εἰκονομαστῶν, νὰ προτεγγίσῃ εἰς τὴν ἰσχυρότητα. Ὡστε αἱ συζητήσεις αὐταὶ οὐδὲν ἄλλο ἔχον εἰρὴν ἢ ὑπὸ νέαν τινὰ φάσιν ἀποκάλυψιν τοῦ πνεύματος ἐκείνου, τὸ ἴσαίον ἀέπειστε οὐκ εἰρήνην καὶ διακρίνει τὸν ἐλληνογενῆ, ἐπὶ τῆς τοῦ πνεύματος τοῦ ἐπιδικαστοῦ τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ἀνθρώπου εἰς τῶν διανοητικῶν δυνάμειν.

Τοιαύτη δὲ ὑπῆρξεν ἡ ποικιλία, ἡ δύναμις καὶ ἡ ἔκτασις τῶν θρησκευτικῶν ἐκείνων συζητήσεων τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους, ὥστε εἰμποροῦμεν νὰ εἰπώμεν, ὅτι, καθ' ὅλην τὴν μετέπειτα ἱστορίαν τοῦ Χριστιανισμοῦ, δὲν ὑπέχει ἀρχὴ τις ἢ δοξασία, ὑπὸ τοῦ αἰσίου λόγου, ἢ μὴ πορευθεῖσα τότε παρ' ἡμῶν καὶ ἀναπτυχθῆσα. Πίστις λ. γ. αἱ πηλοβύλλητοι: ἐκείνη ἀρχὴ τῆς Ἑρωπαϊκῆς διαμορφώσεως, δι' ἣς τοσοῦτον κυριεῖται ἡ νεωτέρα Ἑρῶπη ἐπὶ τῆς θρησκευτικῆς καὶ διανοητικῆς αὐτῆς ἐλευθερίας, ὅ κατὰ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἰεραρχίας ἀγῶν, ἢ καθ' ὅλην τῶν ὁρατῶν συμβόλων τῆς πίστεως πᾶλη, ἢ λογιμῆ ἐλευθερία ἐρμητικῶν τῶν γραφῶν, πάντα ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα ἐπρεσβεύθησαν ἐπὶ ἀπὸ τῆς 7 ἑκατονταετηρίδος, εἰς τὴν κατὰ τὴν μικρὰν Ἀσίαν καὶ κατὰ τὴν Ἑρῶπην Ἑλληνικὰς χώρας ὑπὸ τῆς διαβοῦτος αἰρέσεως τῶν Παυλικῶν. Καὶ οὐ μόνον ἡ νεωτέρα Ἑρῶπη οὐδὲν νέον κατὰ τοῦτο ἠδυνάθη νὰ ἐπινοήσῃ, ἀλλ' ἀληθῶς εἰπεῖν οὐδὲν ἐπενόησε, διότι, ὡς ἐξῆρται ἐν ἐκτάσει: ὁ Γ' βιβλίου, ἐν τῷ LIV. κεφαλαίῳ τῆς ἱστορίας αὐτοῦ, ὁ Ἑρῶπαικός, προεστάν-

(*) Histoire du droit Byzantin etc. par J. A. B. Mortreuil τόμου πρώτου σελ. 417-418.

τισμὸς ἀμέσως καὶ ἐμμέσως ἀπὸ τῶν ἑλλήνων ἐκείνων αἰρεσιωτῶν παρελάθη τὰς ἀρχὰς αὐτοῦ καὶ δοξασίας. Ἡ μόνη κατὰ τοῦτο διαφορά μεταξὺ τοῦ ἑλληνικοῦ καὶ τοῦ ἑρῶπαικοῦ κόσμου ὑπῆρξεν, ὅτι ἡ διαμορφώσεως εὐδοκίμησεν ἐν Ἑρῶπῃ, ἐκπληρώσασα τὸ κράτος αὐτῆς εἰς ἔθνη πολλὰ καὶ μεγάλα· ἐνῶ παρ' ἡμῶν οὐδέποτε ἠδυνάθη νὰ ὑπερβῇ τὰ φυσικὰ μικρὰς κατὰ τὸ μέλλον καὶ ἦττον αἰρέσεως· τοῦτο ὁμῶς ὄχι διότι τὸ πνεῦμα τῶν βυρσοδοτικῶν τῆς Ἑρῶπης ἔθνων ὑπῆρξε δὴθεν φιλελευθερώτερον τοῦ ἑλληνικοῦ πνεύματος, ἀλλὰ μόνον διότι ἡ ἐκκλησιαστικὴ κυριαρχία καθ' ἣς ἐπλάτυσεν τὸ πνεῦμα ἐκείνο ὑπῆρξεν ἐν Ἑρῶπῃ μὲν καταθλιπτικὴ, οὐχὶ δὲ καὶ παρ' ἡμῶν. Τρόποντι: τίς θελεῖ ἀρνηθῆ, ὅτι ὁ βίαιος τῆς Ἑρῶπαικῆς διαμορφώσεως ὀφείλεται κυρίως εἰς τὰς καταρῆσεις καὶ καταθλίψεις εἰς ἣς ἐξώκειλεν ἡ παπικὴ κυριαρχία, καταρῆσεις καὶ καταθλίψεις, τῶν ὁποίων ἕγνη δὲν ἀναφαίνονται ἐν τῇ ἡμετέρῃ ἱστορίᾳ καὶ δι' αὐτὸν μόνον ἡ ἐκκλησιαστικὴ ἐπανάστασις ἠδύνατο νὰ λάβῃ ἀξίολογὸν τινὰ ἔκτασιν καὶ ἐπίτασιν;

Ἡ ἀνατολικὴ ἄρα ἐκκλησία, ἡ ἑλληνικὴ ἐκκλησία, ἡ σήμερον κατηγρονημένη ὡς ἀποκλείουσα τὸ πνεῦμα τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς συζητήσεως, οὐ μόνον, ἐν δικαστήματι δέκα ἑκατονταετηρίδων, διὰ τῆς εὐρωπείας, ἐλευθερωτέρας καὶ πικριωτέρας συζητήσεως τὴν ὁποίαν ἀναφέρει ἡ ἱστορία τοῦ κόσμου, ὅπως καὶ ἐκύρυσεν ἅπαντα τὰ δόγματα τὰ ἀποτελοῦντα τὴν βίβλιν ἐκείνου τοῦ χριστιανισμοῦ τὸν ὅποιον ἀποδείχονται καὶ ὁμολογοῦσιν ἅπαντα αὐτοῦ τὰ τμήματα· ἀλλὰ καὶ αὐτὰς τὰς ἀρχὰς καὶ δοξασίας ὅσας πρεσβεῖται τὸ τῶν ἡμετέρων καὶ καινοτομώτερον τῶν χριστιανικῶν θρησκευμάτων, αὐτὸ πάλιν τὸ ἑλληνικὸν ἔθνος ἔφερον εἰς μέτρον καὶ συνεκλήθησεν. Ἐνὶ λόγῳ, ὡς προειπόμεν, ὁλόκληρος ὁ χριστιανισμὸς εἶναι ἔργον ἑλληνικόν, ὁ δὲ χριστιανικὸς κόσμος ὄφειλεν εἰς ἡμᾶς εἰσγενομοσύνῃ τινὰ διὰ τοῦτο, νομιζόμεν, κατ' οὐδὲν ἐλάσσονα τῆς εὐγνωμοσύνης, ἢ κηρύσσει ὅτι ἔχει πρὸς τοὺς ἔθνικοὺς ἡμῶν προπάτορας, ὡς ἰδρυτὰς τοῦ διανοητικοῦ καὶ πολιτικοῦ τῆς νεωτέρας Ἑρῶπης πολιτισμοῦ. Καὶ ἡ εὐγνωμοσύνη ἐκείνη εἶναι τοιοῦτον μαλλὸν δι' ἀδικαιολογημένην, ὅσῳ ἡ Ἑρῶπη δὲν ὀφείλει εἰς ἡμᾶς μόνον τὸ θεωρητικὸν δόγμα, ἀλλὰ καὶ αὐτὴν τὴν ἐξωτερικὴν τοῦ δόγματος τούτου σωτηρίαν καὶ ἀνεσίαν· διότι οὐδεὶς δικαίος ἄνθρωπος θέλει ἀρνηθῆ, ὅτι ἂν ἐν τῇ 7 καὶ ἐν τῇ 8 ἑκατονταετηρίδι οἱ βασιλεῖς τῆς Κωνσταντινουπόλεως δὲν ἀντίστην τοσοῦτον γενναίως καὶ καρτερικῶς εἰς τὰ βραχέα τῶν ἀκμαζόντων τότε Ἀράβων σφέων, ἂν ἰδίως ὁ Κωνσταντίνος ὁ Πρωτονόμος καὶ ὁ μέγας Λέων ὁ Ἰσαυρὸς δὲν ἀπέκρουον τὰς κατὰ τῆς Κωνσταντινουπόλεως πεισματώδεις αὐτῶν ἐφόδους, οἱ Μωαμεθανοὶ, γενόμενοι κύριοι τῆς ἑλληνικῆς βασιλείας, οὐδένα ἔβλεπον τότε ἀπαντᾶσαι ἐν Ἑρῶπῃ ἄλλον ἀξιόμαχον ἀντίπαλον παραλείποντες νὰ ἀναφέρωμεν τοὺς μεταγενεστέρους τῶν βασιλείων ἡμῶν ἀγῶνας, τὸ μὲν πρῶτον ἐν περιστελιωσιν αὐτοῦ ἐκείνου τοῦ Ἀραβίου Μωαμεθανοῦ, ἔπειτα δὲ ἐν ἡμῶν

γαίτησιν τοὺς Τούρκους Μωαμεθανοὺς, μέχρι τῆς πεντακονταετηρίδος ἑκατονταετηρίδος.

Τοιοῦτοτρόπως τὸ ἑλληνικὸν ἔθνος ἀπέκρουσε τὸ πνεῦμα τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς συζητήσεως μέχρι τῆς 8 ἑκατονταετηρίδος, ἦτοι μέχρι τῆς ἐποχῆς καθ' ἣν ὁριστικῶς ἀνεπτύχθη καὶ ἐκυρώθη τὸ ὅλον σύστημα τοῦ χριστιανικοῦ δόγματος. Κατ' αὐτὴν τὴν ἐποχὴν συνέβη καὶ ἡ διαίρεσις τῆς δυτικῆς ἐκκλησίας ἀπὸ τῆς ἀνατολικῆς· τὸ οἰκοδόμημα, ἅμα συμπληρωθὲν, ἐτήθη εἰς δύο. Δὲν πρόκειται νὰ ἐκθεσώμεν ἐνταῦθα τὰς αἰτίας καὶ τὸν χαρακτῆρα τοῦ γεγονότος τούτου· ὁλίγας τινὰς λέξεις θέλομεν ἐπιφέρει κατωτέρω περὶ αὐτοῦ· ἣδη δὲ ἐξεστῆσθον, μήπως τὸ ἑλληνικὸν ἔθνος μετέβαλεν αἴφνης ἐκ τῆς χαρακτῆρα καὶ φύσιν. Αἱ μεγάλα καὶ ποικίλα θρησκευτικὰ συζητήσεως ἐκείνασαν τῶντι κατὰ μικρὸν, διότι μετὰ τὴν καθύρτυσιν τῆς ὀρθοδοξίας, ἔπαυσε καὶ ἡ ἀνάγκη τῶν τοιοῦτων συζητήσεων· ἀλλὰ τὸ πνεῦμα τῆς διανοητικῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς συζητήσεως, κολαζόμενον ὑπὸ μετριοπαθείας τινος καὶ συνέσεως, καθὼ ἀνέκαθεν ἐμυρτον τῇ ἑλληνικῇ ἐθνικότητι, παρεμείνετο κατωτέρω, διὰ τοῦ ἱλαροῦ αὐτοῦ φαιτός, ἅπαντα ἡμῶν τὴν ἱστορίαν, ἀπὸ τῆς 10 ἑκατονταετηρίδος μέχρι τῆς σήμερον. Ἡ ἑλληνικὴ ἐκκλησία ἔνα καὶ μόνον, κυρίως εἰπεῖν, ἀποδέχεται φραγμὴν εἰς τὴν ἐλευθερίαν τῆς συζητήσεως, δὲν ἐπιτρέπει τὴν κατὰ τῶν δογμάτων, ὡς δογμάτων, συζητήσιν· ἀλλὰ τὸν φραγμὸν τοῦτο δὲν ἐγόμεν χροῖαν νὰ δικαιολογώμεθα οὕτε πρὸς τὸν καθολικισμὸν, τοῦ ὁποίου τὸ ἀσυγκρίτον τῶν λόγων ἀποκλειστικώτερον καὶ καταθλιπτικώτερον πνεῦμα κατέστη παρομιμῶδες, οὕτε πρὸς τὴν ἀριστοκρατικώτερον τοῦ προεστατισμοῦ μοῖραν, ἥτις πολλὰκις ἀπέδειξεν, ἔτι δὲν ἠσπᾶσθη τὴν ἐλευθερίαν τῆς συνεκλήσεως καὶ τῆς συζητήσεως, εἰμὴ διὰ νὰ μεταχειρισθῇ αὐτὴν κατὰ τοῦ ἐπικινδυνότερου αὐτῆς ἀντιπάλου, οὐχὶ διὰ νὰ ἐπιτρέψῃ τὴν ἀπόλυτον αὐτῆς κατὰ τῶν ἰδίων δογμάτων γοῆσιν. Ἀνεξαρτήτως δὲ πᾶσης παρεμβολῆς καὶ συγκρίσεως, οὐδεὶς συνετός ἄνθρωπος θέλει ἀρνηθῆ, ὅτι ἡ ἀρχὴ ἐκείνη τῆς ἡμετέρας ἐκκλησίας εἶναι σωτηρία, διότι ἀνεῖ αὐτῆς, τὸ θρησκευμα, παραδοθὲν εἰς τὴν διάκρισιν τῆς αὐθιχεσίας καὶ τῆς ἀσθενείας τῆς ἀτομικῆς κρίσεως, δὲν ἠδύνατο νὰ ὑπάρξῃ.

Αἱ περὶ Θεοῦ καὶ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως γενναῖα ἰδέαι, λίγη ὁ κλασσικὸς ζωγράφος τῆς ἀμερικανικῆς δημοκρατίας, συμφέρει νὰ ἀπαρῶνται ἀπὸ τὴν συνήθη ἐνέργειαν τῆς ἀτομικῆς κρίσεως· καὶ νὰ καθυποβάλλωνται εἰς ἀπρόσβλητόν τι κύρος. Ὁ πρῶτος σκοπὸς καὶ ἐν τῶν κυριωτέρων πλεονεκτημάτων τῶν θρησκειῶν, εἶναι νὰ παρέχωσι περὶ ἐκάστου τῶν πολιτικῶν ἐκείνων ζητημάτων λύσιν τινὰ καθαρὰν, ἀκριβῆ, καταληπτικὴν εἰς τὸ πλῆθος καὶ διαρκεστάτην. Ὑπάρχουσι βεβαίως θρησκείαι σφαλερώταται καὶ παραλογώταται, ἀλλὰ πᾶσα θρησκεία, ἐμμένουσα ἐντὸς τοῦ προδιγραφέντος ἀνωτέρω κύκλου καὶ μὴ ἀξίωσα νὰ ἐξέλθῃ ἀπὸ αὐτοῦ, ὡς ἐπεχείρησαν πολλαί, ἵνα περιστελιωσιν ἅπανταχόθεν τὴν

ἐλευθερίαν ἀνάπτυξιν τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος, ἐπιβάλλει τὴν σωτήριον εἰς τὸν νοῦν. (*)

Ταύτην τὴν συνετὴν καὶ φιλελευθερὸν ἀρχὴν καθιέρωσεν ἡ ἡμετέρα ἐκκλησία, ἀπαρῶσα ἀπὸ τῶν πέλεσιν τῆς συζητήσεως τὰ θεμελιώδη αὐτῆς δόγματα, ὡς δόγματα, μηδένα δὲ ἄλλον θεῖσα φραγμὸν εἰς τὴν διανοητικὴν τοῦ ἀνθρώπου ἐλευθερίαν. Ἡ δημοκρατικὴ μερὶς τοῦ Προτεσταντισμοῦ ἤξιώσε νὰ προχωρήσῃ ἐτι περαιτέρω, ἐπιτρέπουσα τὴν ἀγῶνιστικὴν τῆς ἐρευνῆς ἀδειαν· ἀλλ' αἱ ἐνταῦθεν προκίψασαι ἀναρῶνται αὐτῆς αἰρέσεις καὶ ὀλέθριαι τοῦ δόγματος ἀλλοιώσεις παράγαγον πρὸ καιροῦ δισταγματῶς εὐλογωτάτους περὶ τῆς μελλούσης τύχης τῆς μοίρας ἐκείνης τοῦ χριστιανικοῦ θρησκευματος.

Παρὰ τὴν ἐκθεσιν ὁμῶς τῶν ἀρχῶν τοῦ ἡμετέρου θρησκευματος, ἡ ἱστορία ἅπασα τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους μαρτυρεῖ εὐκρινέστερον μετὰ πάσης προδότητος, μετριοπαθείας, καὶ ἀνοχῆς ἐπολιτεῦθαι ἀέπειστε ἡ ἐκκλησία αὐτοῦ. Διότι παρ' ἡμῶν οὐτε ἀναμάρτητος τις κυριαρχὸς καὶ ἐπίγειος τοῦ Θεοῦ ἐπίτροπος ὑπῆρξε ποτε, οὐτε δικαστήρια συνειδήσεως, οὐτε θρησκευτικοὶ διωγμοὶ καὶ πόλεμοι, οὐτε ἐργαστήρια προσηλυτισμοῦ καὶ ὑπεξαίρεσεως τῶν ἀλλοτρίων δοξασιῶν καὶ πεποιθήσεων. Καθ' ὅλην τὴν διάστημα τῶν τελευταίων 900 ἐτῶν, καθ' ὃ ἡ ἀνατολικὴ ἐκκλησία ἀποτελεῖ ἴδιον θρησκευμα, ἡ ἱστορία ἡμῶν δὲν ἀναφέρει εἰ μὴ ἐν καὶ μόνον ἐπίσημον παραδειγμα σωματικῆς ποινῆς, ὑπὸ ἐκκλησιαστικοῦ δικαστηρίου ἐπιβληθείσης· καὶ ἡ μοναδικὴ οὕτη περίστασις ἔδωκεν ἀμέσως ἀπομὴν εἰς λαμπροτάτην τινὰ διαμορφώσιν, καταδείξασαν τὸ, πὲρ πᾶν νόμον τῆς πράξεως καὶ τὰς ἀληθεῖς ἀρχὰς τοῦ κανονικοῦ ἡμῶν δικαίου. Ἐπι Ἀλεξίου Κομνηνοῦ παρῆλθῃ ἡ αἵρεσις τῶν Βωγομιλίων, παραφασὰς οὕσα τῆς τῶν Παυλικῶν καὶ Μασσαλιανῶν αἰρέσεως· ὁ δὲ ἀρχηγὸς αὐτῆς, ὁ ἱατρός Βασίλειος, κατεδικάσθη ὑπὸ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει συνόδου εἰς τὸν θάνατον διὰ τοῦ πυρός θύνατον. Ἀλλ' ὁ πατριάρχης Ἀντιοχείας Θεόδωρος ὁ Βαλααμῶν, οὕτω πῶς κρίνει, ἐν ταῖς ἀμφὶ τὸν Κομοκάνωνα τοῦ Φωτίου ἐξηγήσεσιν αὐτοῦ, περὶ τῆς συνοδικῆς ἐκείνης ἀποφάσεως.

Ἐγὼ δὲ, εἰδὼς μηδένα κανόνα ἐπιτρέψαι ποτὲ τιμωρίαν, ἔτι μὴδὲ οὐδὲν ὁ ἐκκλησιαστικὸς νόμος σωματικῆς ποινῆς, ἀλλ' ὁ πολιτικῆς, καὶ ἐτι θυμῶν πῶς τοιαύτην διάγνωσιν τότε ἡ σύνοδος ἐξέθετο. Ἐκκόπειν γὰρ τοῦ σφύματος τῶν Χριστιανῶν τοὺς αἰρετικοὺς δεδιδάγματα, τιμωρῶν δὲ αὐτοὺς οὐκ ἐμῶθεν, ἀλλ' ἀμεταθέτου ὄντας παραβιάσαι τῷ πολιτικῷ νόμῳ, καὶ παρὰ τὴν ἀρχόντων τὰς κατὰ νόθων ἀποφάσεις ἐκφέρεισθαι. (*)

(*) De la Démocratie en Amérique, par Alexis de Tocqueville. Deuxième partie. "Εκδ. Βρυξελλῶν. Τόμος 1ος σελ. 39 καὶ 40.

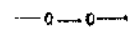
(*) Συνταγμα τῶν ὁρίων καὶ ἐρωῶν κανόνων κλπ. ὑπὸ Γ. Α. Γάλλου καὶ Μ. Ποιῆ. Τόμ. πρῶτος, περιέχων τὸν Νομοκάνονα τοῦ Φωτίου, σελ. 191. Τὸ ἔργον τοῦτο εἰς ὃ ἀπὸ κοινοῦ ἐργαστήσαν εἰσι πρόεδρος τοῦ ἡμετέρου Ἀρείου Πάγου καὶ εἰς τὴν ἐγκριτωτέρω ἡμῶν διατήρησιν, εἶναι τὸ μεγαλύτερον ἴσως μεμνηθῆναι, ὅτι ὅσα ἤγειρεν ἡ νεωτέρα Ἑλλὰς εἰς τὴν ἐκκλησίαν αὐτῆς.

Ἡ διαμικρῶσις αὐτῆς ἐγράφη ἐν τῇ 12 ἑκατονταετηρίδι! Ἐπισημασθέντες τί συνέβαινον ἐν τῇ δωδεκάτη ἑκατονταετηρίδι παντοῦ, ὅπου ἐπικράτει ὁ καθολικισμός, καὶ τίνες δοξολογίας ἐπρέσβευε καὶ ἐφήρμοζεν ὁ θεοτικός κλήρος περὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς δικαιοσύνης, καὶ εἰπέτε ἔπειτα ποῖον ἐκ τῶν δύο θρησκευμάτων ἠσπίσθη τὰς ὑγιεινέρας, τὰς μετριοπαθεστάτας ἀρχάς.

Ἐν τῇ ἐκκαίδεκάτῃ ἑκατονταετηρίδι, οἱ ἐν τῇ νήσῳ Κρήτῃ Ἕλληνας ἐπεχείρησαν ἀδικούς τινὰς πράξεις κατὰ τῶν Ἰουδαίων. Ὁ πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως, ἅμα πληροφορηθείς περὶ τούτου, ἐξέδωκε, τῷ 1567, ἐπιστολὴν, τῆς ἁσίας καταχωρίζουσαν ἐνταῦθα ὀλόκληρον τὸ κρίμανον, διότι θεωροῦμεν αὐτὴν ὡς ἐν τῶν ἐντιμωτέρων μνημείων τῆς ἱστορίας τοῦ ἔθνους ἡμῶν. Ἔναι περὶ τὸν νὰ ἐνθυμώμεθα εἰς τὴν ἀνακρίωσιν, ὅτι ἡ Κρήτη ὑπέκειτο τότε ἐπὶ εἰς τοὺς Ἰνδοῦς.

ΜΗΤΡΟΦΑΝΗΣ,

Ἐλέω Θεοῦ Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, Νέας Ῥώμης, καὶ Οἰκουμενικός Πατριάρχης.

Ἐπειδὴ οἱ ἐν πάσῃ τῇ νήσῳ Κρήτῃ εὐρισκόμενοι ἔβραιοι ἀνέφερον τῇ ἡμῶν μετριότητι καὶ κατεβόησαν μετὰ δακρύων πολλῶν ὅτι τινὲς τῶν ἐκείσε χριστιανῶν, ποτὲ μὲν ἀδικῶς καὶ συκοφαντικῶς παρεδίδοσαν αὐτοὺς εἰς τοὺς ἐνδοξοτάτους ἄρχοντας καὶ ἀθλήτας τῆς νήσου ταύτης, καὶ διαβολαῖς ἀδικαίαις καὶ παραλόγοις ζημίωσι καὶ ἀνοχλοῦσιν αὐτοῖς ποτὲ δὲ δι' ἐαυτῶν ἐπιτίθενται τούτοις ὀργῇ ἀτάκτου καὶ ἀβλαδείας μεσθῆ, καὶ πᾶσι τρόποις κωλοποιεῖν αὐτοὺς παραλόγως σπανιάζουσι, μισθὸν ἔχον παρὰ τῷ πάντων θεῷ ἐκ τούτων νομιζόντες. Τούτου χάριν ἡ μετριότης ἡμῶν γράφουσα ἀποφαίνεται ἐν ἀγίῳ πνεύματι, ἵνα, ὅσοι τῶν χριστιανῶν τὰ τοιαῦτα ποιῶσι καὶ συκοφαντίας ἀδικίας ῥίπτουσι κατ' αὐτῶν, ἐπὶ ζημίᾳ καὶ ἀπωλείᾳ αὐτῶν ἀδικῶν καὶ παραλόγων αὐθεντῶν καὶ τῇ ἐνδίκῃ θεωρίᾳ αὐτῶν, ὁρμῶσιν αὐθιχῶς καὶ ἀνοποστόλως, καὶ χεῖρας αἴρουνσι κατ' αὐτῶν οἱ τοιοῦτοι ὑπάρχοντι ἀφωρισμένοι ἀπὸ θεοῦ παντοκράτορος, καὶ κεντραμένοι, καὶ ἀσυγχώρητοι, καὶ μετὰ θάνατον ἄλυτοι. Ἡ γὰρ ἀδικία καὶ συκοφαντία, καθ' ὅσον ἀπαραχθήναι καὶ τελευτήναι, ἀδικία ἐστὶ καὶ οὐκ ἔστι ποτὲ τὸν ἀδικούντα μῆτι ἀνεύθυνον ἐκ τοῦ προνομιέσθαι ὅτι ἐτεροδόκον ἠθέλησε, καὶ οὐκ εὐνοεῖ. Ἐπεὶ καὶ ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, ἐν Ἐὐαγγελίῳ, μηδένα φησὶ διασελοῦσε, μηδέ συκοφαντήσατε μη διαχωρίζων ἀδικίαν, μηδέ γάρων δειδὸς τοῖς εὐνοεῖν ἀδικεῖν τοὺς ἀλλοτρίωφρονας. Οὕτως οὖν γράφοντες, διορθώσεως τυχεῖν τὰ τοιαῦτα βουλόμεθα ἐρ' ἢ καὶ

τὸ παρὸν ἀπαλύσασμεν γράμμα, ὅπερ ἐν πάσῃ τῇ νήσῳ παρήρησι ἀναγνωσθήτω καὶ δηλωθήτω. Ἐν ἔτει 7076 (*)

Τοιαύτας ἀρχὰς ἀνεξίθρησκείας ἐπρέσβευε ἡ ἑλληνικὴ ἐκκλησία ἐν τῇ ἐκκαίδεκάτῃ ἑκατονταετηρίδι, ἐνῆ ἐν Ἰουδαίῳ οἱ Ἰουδαῖοι οὕτε δικαιοῦσι τι ἀνθρώπινον ἀπελάμβανον, οὕτε αἰσθημάτων τινος ἀνθρώπινου αἴτιοι ἐθεωροῦντο. ἔκτεθέτες, ἂν ὄχι ἀκριβῶς κατὰ ταύτην τὴν ἑκατονταετηρίδα, τοὐλάχιστον μικρὸν πρότερον εἰς διωγμούς ἀδικαίειτους καὶ φοβερούς, τοὺς ὁποίους οὐ μόνον οἱ ὄχλοι διενήργουν, οὐ μόνον οἱ βασιλεῖς τῆς Ἀγγλίας, τῆς Γαλλίας, τῆς Ἰσπανίας, τῆς Γερμανίας ἐπιστήμως διέταττον, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ οἱ πολιτικοὶ καὶ ἐκκλησιαστικοὶ νόμοι βρωτῶς ἐπέτρηπον.

Τὰ θρησκευτικὰ ζητήματα δὲν ἐπαύσαν οὐδὲ κατὰ τὴν 17, οὐδὲ κατὰ τὴν 18, οὐδὲ σήμερον παρ' ἡμῖν πραγματευόμενα μετὰ τῆς ἐμφυτοῦ ἐξέλιξιν εἰς τὸ ἑλληνικὸν ἔθνος ἀνεξίθρησκείας τοῦ πνεύματος ἀνοήτως τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἱστορίαν τοῦ Μελετίου, διατρέχοντες τὰς θρησκευτικὰς πραγματείας τοῦ Εὐγενίου τοῦ Βουλγάρου, ἀναγνώσατε τὰς χεῖρας καὶ πρώην γενόμενας ἐν τῇ ἀνατολικῇ ἐκκλησίᾳ συζητήσεως, καὶ θυμώσατε τὴν ἀπανταχοῦ ἐμφανισμένη ἀνοχὴν περὶ τὰ αἰσθηματικὰ καὶ ἐλευθερίαν τῆς διανοίας, ἵνα μὴ μεταχειρισθῶμεν ἕρον τινὰ ἐκρηκτικώτερον καὶ αὐτῆς τῆς ἐλευθερίας. Ἄ! εἰάν ἠθέλωμεν νὰ περιέλθωμεν εἰς ἀντεγκλήσεις κατὰ τοῦ καθολικισμοῦ ἐκείνου, δε- τις ἤδη παρίσταται ἡμῖν ὡς ἀρχὴ τις φιλελεύθερος (le catholicisme est nécessairement une autorité libérale), ὅπως δὲν ἠδυνάμεθα νὰ εἰπωμεν περὶ τοῦ ἀναρχισμοῦ τοῦ Πάπα, τὸν ὅποιον, ἵνα μεταχειρισθῶμεν τὴν παρὰ Γερμανοὺς παρῶδον ἕρον, καὶ Vico-Giul ἀπεκάλασαν, περὶ τοῦ δικαστηρίου τῆς ἐξῆς ἐξέτασις, περὶ τῶν ἐνεργειῶν τῆς προπαγάνδας, περὶ τῶν κατὰ Οὐσσιτών, κατὰ Ἀλβιγανῶν, κατὰ προτεσταντῶν φονικῶν πύλων, περὶ τῆς νυκτὸς τοῦ ἀγίου Βαρθολομαίου καὶ περὶ πολλῶν ἄλλων τοιοῦτων γεγονότων, τῶν ὁποίων ὅμως ἡ ἀνακλόγησις δὲν ὑπάρχει ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς ἀνατολικῆς ἐκκλησίας. Ἀλλ' αἱ ἀνάγκαι τῶν θεσμῶν τῆς ἀνθρώπινης κοινωνίας εἶναι πολλάκις ἀμείλιχοι μὴ κηρύττωμεν τὰς περὶ τῆς τοῦ καθολικισμοῦ γενεᾶς ὑπευθύνους διὰ τὰ ἀμαρτήματα κειρῶν καὶ περιστάσεων ἄλλων βεβαίως ὁ καθολικισμὸς τοῦ 19 αἰῶνος δὲν εἶναι ὁ καθολικισμὸς τοῦ 13, 14, 15 καὶ 16. Καὶ ἡμεῖς εἰς τὴν μετριοπαθεστέρων καὶ μεγαλειώτερων ἱστορικῶν τοῦ αἰῶνος μας, ὁ Κ. Macaulay, ὅστις δὲν ἐδίστασε νὰ ἀποδώσῃ πληρεστάτην εἰς τὸν καθολικισμὸν δικαιοσύνην, καὶ μάλιστα εἰς τὴν εὐεργετικὴν ἐπιρροὴν τὴν ὁποίαν οὗτος ἔσχεν ἐν τῇ δυτικῇ Εὐρώπῃ κατὰ τὰς πρώτας τοῦ μεσαιῶνος ἑκατονταετηρίδας, ἐκφέρει περὶ τοῦ χαρακτήρος καὶ τῆς ἐνεργείας αὐτοῦ κατὰ τὰς τρεῖς τελευταίας ἑκατονταετηρίδας τὴν ἀκόλουθον ἀίστηράν κρίσιν.

(*) Crusii Turco-Graecia, σελ. 281.

Ἄπο τῆς ἐποχῆς καθ' ἣν οἱ βάρβαροι ἐχέρισαν τὸ δουλοῦ Ῥωμαίων κράτος μέχρι τῆς ἐποχῆς τῆς τῶν ἐπιστημῶν ἀναδύσεως, ἡ ἐπιρροὴ τοῦ καθολικισμοῦ ὑπῆρξεν ἐν γένει λυσιτελεῖς εἰς τὴν ἐπιστήμην, εἰς τὸν πολιτισμὸν, εἰς τὴν πολιτείαν. Ἀλλὰ κατὰ τὰς τρεῖς τελευταίας ἑκατονταετηρίδας κέρρον σκοπὸν ἔθετο ἡ ἀναρχιστὴ τὴν πρόβδον τοῦ ἀνθρώπινου πνεύματος. Πᾶσα πρόβδον γινόμενη εἰς τὴν ἐπιστήμην, εἰς τὴν ἐλευθερίαν, εἰς τὴν εὐαγγελίαν, εἰς τὴν βωμικήν τέχνην ἐγένετο βία τοῦ καθολικοῦ θρησκευματος καὶ ἐγένετο ἀναλόγως τῆς βίβλικαις ἐλαττώσεως τῆς ἐξουσίας αὐτοῦ. Αἱ τερπνότεραι καὶ γονιμώτεραι ἐπαρχίαι τῆς Βυζαντίας περιήλθον, ὑπὸ τὸ κράτος αὐτοῦ, εἰς πέναν, εἰς πολιτικὴν δουλείαν καὶ εἰς πνευματικὴν νύκτωρ, ἐνῶ προτεσταντικὴ γῆραι, τῶν ὁποίων ἡ ἀναρχία καὶ ἡ βωμική ἐργασία ἦσαν ἄλλοτε προνομιώδεις, μετέβληθησαν εἰς κήπους διὰ τῆς τέχνης καὶ τῆς βιομηχανίας, καὶ ἀνέδειξαν μακρὰν σπῆραν ἠρώων καὶ πολιτικῶν ἀνδρῶν, εὐλοστοῦσαν καὶ ποιητῶν. Ὅστις ἤξευρε ἰσχυρὰ τινεῖς ἐκλάσθησαν, ὑπὸ τῆς φύσεως ἡ Ἰταλία καὶ ἡ Σκωτία καὶ ὁποῖα τινεῖς ἦσαν τῶντι πρὸ 400 ἐτῶν, παραβύθη δὲ σήμερον τὴν περὶ Ῥώμην γῆραν πρὸς τὴν περὶ τὴν Ἰερουσόλυμην, δύναται νὰ κληθῆται ποῦ φέρει ἡ Παπικὴ κυριαρχία. Ἡ παρακμή τῆς αὐτῆς ἐνισχυμένη ἐπὶ μᾶλλον ἐκ τούτου, ὅτι ἡ Ἰσπανία, ἡ ἄλλοτε πρώτη τῶν μοναρχιῶν, κατεβύθη εἰς τὴν κατωτάτην τῆς ταπεινώσεως βαθμίδα, ἡ δὲ Ὀλλανδία, καὶ τοὶ ἀσκαλωμένοι ὑπὸ πολλῶν σουικῶν ἀποπειρῶν, προήχθη εἰς ἀξίωμα, οἷον οὐδέποτε ἐπέτυχε τοσοῦτον μικρὰ πολιτεία. Ὅστις ἐν Γερμανίᾳ πᾶσα ἀπὸ καθολικῆς ἡγεμονίας εἰς προτεσταντικὴν, ἐν Ἡλλήσῃ, ἀπὸ καθολικῆς ταπαρχίας εἰς προτεσταντικὴν, ἐν Ἰρλανδίᾳ, ἀπὸ καθολικῆς κομητείας εἰς προτεσταντικὴν, ἐνοσεὶ ἀρίστως ἦν μεταβῆναι ἀπὸ χώρας νεομίνης ἤτιτοια πολιτισμῶν εἰς γῆραν κειτημένην πολιτισμῶν κρείττονα. Βίς τὴν ἀντίθετον τῆς Ἀτλαντικῆς παραλίαν ἐπικρατεῖ ὁ αὐτὸς κανὼν. Οἱ προτεσταντικὴ τῶν ὁμοσπῶδων πολιτικῶν κατεπρότερον πολὺ τῶν καθολικῶν τοῦ Μεξικοῦ, τῆς Περουβίας καὶ τῆς Βραζιλίας. Οἱ καθολικοὶ τῆς κάτω Καναδικῆς μένουσιν ἀδρανεῖς, ἐνῶ ἡ δραστηριότης καὶ τὸ ἐπιχειρηματικὸν πνεῦμα τῶν προτεσταντῶν κινεῖται καὶ ταπεινοῦσιν ἅπαντα τὴν περὶ αὐτοὺς Ἠπειρον. Οἱ Γάλλοι ἀνέδειξαν ἀναμοιροσύνην ἠθικὴν καὶ δικαιοδικὴν ἐνεργεῖαν δι' ἣν, καὶ δάκρυς κακῶς διευθύνονται, εὐλόγως ἀξιοῦσι νὰ ὀνομάζονται ἔθνος μέγα ἄλλ' ἀκριβέστερον ἐξεταζόμενον τῶν πραγμάτων, ἡ φαινομένη αὐτῆς ἐξάρσεις ἐπικουροὶ μάλ- λον τὴν κανὼν, ὅστις εἰς οὐδεμίαν καθολικὴν γῆρον ἡ Ῥωμαϊκὴ ἐκκλησία ἔρχεν ὀλιγώτερον ἢ ἐν Γαλλίᾳ κράτος. (*)

Τοιαῦτα λέγει περὶ τοῦ καθολικισμοῦ ὁ ἐπι τῇ δικαιοδικῇ καὶ πολιτικῇ αὐτῶν ἐλευθερίᾳ καυχώμενος προτεσταντισμὸς, ἂν καὶ αὐτὸς ὁ προτεσταντισμὸς δὲν εἴμενεν ἀμέτοχος μισαλλοδοξίας καὶ καταδικαστικοῦ πνεύματος! εἶναι ἀρὰ γε ἀνάγκη νὰ ἐνθυμώμεθα ἐν ταύτῃ τὰς φησέρας πράξεις τῶν ἐν Ἀγγλίᾳ θρησκευτικῶν δικαστηρίων, καθ' ὅσον τὴν 16 καὶ κατ' αὐτὴν τὴν 17 ἑκατονταετηρίδα; Μέχρι χθὲς οἱ καθολικοὶ ἦσαν ἐν Ἀγγλίᾳ πολιτικοὶ πατριῶν, καὶ σήμερον ἐπι θεωροῦνται αὐτοὶ ὡς ἔχοντες τὸ κῆρος αὐτῶν οἱ νόμοι οἱ διακωλύοντες τὴν ἐλευθερίαν τέλεισιν τῆς τῶν καθολικῶν λατρείας ἐνῶ παντοῦ ὅπου ἐπικρατεῖ τὸ ἀνατολικὸν θρησκευμα, καθολικοὶ καὶ προτεσταντικὴ ἀπολαμβάνουσι πληρεστάτην ἐλευθερίαν ἅμα περὶ τὴν τέλεισιν τῆς λατρείας αὐτῶν καὶ ἰσοπολιτείας.

(*) Ἱστορία τῆς Ἀγγλίας ἀπὸ τῆς εἰς τὸν θρόνον ἀναδύσεως Ἰακώβου τοῦ β'. Τῆς Γερμανικῆς μεταρρώσεως ἴδιος πρῶτος, σελ. 42-43.

Ἐπεριμέναμεν εἰς τὴν πρώτην ταύτην κατὰ τῆς ἐκκλησίας ἡμῶν γενομένην κατηγορίαν, ὅτι ἀποκλείει δὴθεν τὴν ἐλευθερίαν τῆς διανοίας καὶ τῆς συζητήσεως, διότι ἐθεωρήσαμεν αὐτὴν ἐπιτηδεωτάτην νὰ παραγάγῃ ἐν τῇ δυτικῇ Εὐρώπῃ ἀδικον ψυχρότητα καὶ δυσπιστίαν πρὸς τὰ τὴν ἐκκλησίαν ἐκείνην καὶ πρὸς τὸ ἔθνος, τὸ ὁποῖον καυχᾶται ὅτι ἔδωκεν εἰς αὐτὴν τὸ ὄνομα του. Ἡ δὲ δευτέρα ἀξίωσις τῆς Ἰσχυρομερίας τῶν Σοφιστῶν, καθ' ἣν ἡ ἐκκλησία ἡμῶν συγγέει δὴθεν τὴν πνευματικὴν μετὰ τῆς κοσμικῆς ἀρχῆς, κωλοποιήσασα τὴν πρώτην εἰς τὴν δευτέραν, δὲν ἔχει τι τοσοῦτον ἀλλότριον τῶν Ἑθνοπαϊκῶν ἰδεῶν, διότι τοιοῦτό τι συμβαίνει ἐν τῇ τῇ Ἀγγλικανικῇ καὶ ἐν τῇ Γερμανικῇ ἐκκλησίᾳ, εἶναι ὅμοιαι οὐδὲν ἕττον ἀνιπόστατοι.

Γνωστός εἶναι ὁ δημοκρατικὸς καὶ δημοσπονδικὸς ὁργανισμὸς τῶν πρώτων χριστιανικῶν ἐκκλησιῶν, καὶ ἰδίως τῶν ἐκκλησιῶν τῆς ἀνατολῆς. Τὸ ἑλληνικὸν ἔθνος, ἀφοῦ συνεπλήρωσε τὸ ὅλον στάδιον τὸ ὁποῖον εἶχε νὰ διατρέξῃ ἐν τῷ ἀρχαίῳ κόσμῳ καὶ βίῳ, μετέβη εἰς τὸ νέον στάδιον τὸ ὁποῖον ἠνοίξεν αὐτῷ ὁ χριστιανισμὸς, τὸ δὲ λεγόμενον avec armes et bagages δηλαδὴ μετὰ τὰ τῶν ἐσωτερικῶν δυνάμεων τοῦ πνεύματος αὐτοῦ καὶ τῶν ἐξωτερικῶν τύπων τοῦ πολιτεύματος. Ἀλλὰ ὁ τοιοῦτος δημοκρατικὸς καὶ ἀπλῶς ὁμοσπονδικὸς τύπος τῶν πρώτων χριστιανικῶν ἐκκλησιῶν δὲν ἠδύνατο νὰ διαρκέσῃ πολὺ, διότι τὸ νέον θρησκευμα, ἔχον νὰ παλαίσῃ πρὸς πολλὰς καὶ μεγάλας ἐσωτερικὰς καὶ ἐξωτερικὰς δυσχερείας, εἰδέτο πεθαίνειν τινὰς καὶ ἐνότητος. Ἐντεῦθεν ἐτι ἀπὸ τῆς 2 ἑκατονταετηρίδος ἤρχισε νὰ λαμβάνῃ ἐπὶ μᾶλλον καὶ μάλ- λον ἀριστοκρατικώτερον χαρακτήρα. Τούτου δὲ τὸν ἀριστοκρατικὸν χαρακτήρα διετήρησεν ἕκτοτε καὶ μέχρι τῆς σήμερον ἡ ἀνατολικὴ ἑλληνικὴ ἐκκλησία, ἐνῶ ἡ δυτικὴ, ἡ καθολικὴ, προέβη ἐτι περαιτέρω, καὶ ἀπὸ τῆς 10 μέχρι τῆς 16 ἑκατονταετηρίδος, μετέβλε τὸ πολιτεύμα εἰς ἀληθῆ καὶ ἀπεριόριστον μοναρχίαν. Δὲν λέγωμεν τοῦτο διὰ νὰ κατακρίνωμεν ἀπολύτως τὴν παπικὴν κυριαρχίαν. Ἐξανατίας ἀσπαζόμεθα καθ' ὅλοκληρίαν τὴν γνώμην ἥτις θεωρεῖ καὶ ἀναγκαῖον καὶ εὐεργετικόν, ὡς πρὸς τὴν ἐποχὴν ἐκείνην καὶ ὡς πρὸς τὴν δυτικὴν Εὐρώπην, τὸ ὑπερόργον πνευματικὸν καὶ κοσμικὸν κράτος ὃ συνεπύκνωσεν εἰς χεῖρας αὐτοῦ ὁ ἀρχιερεὺς Ῥώμης; διότι τὸ κράτος ἐκεῖνο ἀνεπλήρωσε κατὰ τὸ δυνατόν ἅπαντας τοὺς ἠθικοὺς καὶ κοινωνικοὺς καὶ πολιτικοὺς δεσμούς, ὃν ὅλως ἐπείρατο ὁ τότε βάρβαρος τῆς δύσεως κόσμος. Ἀλλὰ τὸ λάθος, τὸ μέγα λάθος τῆς παπικῆς ἀρχῆς ὑπῆρξεν ὅτι δὲν ἐνόησεν, ὅτι τὸ ὡς πρὸς τὴν δύσιν κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἀναρχαῖον καὶ ἐπομένως εὐεργετικόν αὐτῆς κράτος, ἦτο ὅλως περιττὸν ὡς πρὸς τὴν Ἀνατολὴν καὶ ἐπομένως ἀκατάρθωτον. Τῶντι ἐν τῇ Ἀνατολῇ, ἐν τῷ Ἑλληνικῷ κράτει, ἡ ἐκκλησιαστικὴ ἀρχὴ δὲν εἶχε νὰ ἐκπληρώσῃ εἰ μὴ τὴν ἐκκλησιαστικὴν αὐτῆς ἐντολήν; διότι ἐνταῦθα δὲν ἐπικρατεῖ ἡ πολιτικὴ καὶ κοινωνικὴ ἀναρχία, βία, αὐθαρέσει, ἢ ἐπὶ πα-

λύν χρόνον εις τήν δύναν επικρατήσασα· ένταύθα ύρίστατο πολιτική έξουσία ισχυρά και τακτικώς ώργανισμένη, κοινωνία εύρυθμος και λογική, ώστε τὸ Ἑλληνικόν έθνος ούδενίαν είχε γασίαν έκτάκτου τινός διαταγῆς και διατάξεως ούς απέβη ὁ άρχιερεύς της Ρώμης εν τῇ δυτικῇ Εύρώπῃ. Ἄλλά, ὡς πολλάκις έβέβη, οί θεσμολογί και οί άθροισμοί ενεργούσιν εν τῇ κοσμῷ τοῖτω ὡς επί τὸ πλείστον μή έχοντες τήν συνείδησιν οὔτε της ανάγκης ήν θεοκατέουσαν, οὔτε τῶν λόγων δι' οὓς εὐδοκιοῦσιν. Οί πάπαι, έπειδή ήζαν εν τῇ δύσει, ενόμιζον, ότι εὐπερὸν να άρξωσι και εν τῇ ανατολῇ, ή δ' άπαράλητος εις τοῦτο άντίστασις της έν Κωνσταντινουπόλει πολιτικῆς και εκκλησιαστικῆς άρχῆς επήγγχε τὸν χωρισμόν τῶν εκκλησιῶν.

Ὅμοιον λάθος έπραξαν και ὡς πρὸς αὐτήν τήν δυτικὴν Εύρώπην· οί λόγοι δι' οὓς κήρυκίησαν μέγχοι της 15ης έκκονταετηρίδος ήρξισαν έκτοτε να εκλείψωσι· και αὐτόθι, διότι έκτοτε ήρξισα να συγκροτῶνται και εις τήν δυτικὴν Εύρώπην κυβερνήσεις ισχυρῶς και τακτικῶς κατὰ τὸ μάλλον και ήτιον ώργανισμένοι, κοινωνία εύρυθμοί και κατὰ τὸ μάλλον και ήτιον περωτισμένοι· ανάγκη λοιπὸν της έκτάκτου εκείνης ιερατικῆς δικτατορίας δέν υπήρχε πλέον· αἱ ήπικροσίαι τὰς ὁποίας ὁ κληρὸς άλλατε προσήνεγκεν εις τήν πολιτικὴν κοινωνίαν κατήντησαν παρτιαί τὰ εὐσεγηήματα της ιερακρατίας εκέλιπον, κωρέμειναν δὲ μόνα τὰ άποπήματα. Καί ὅμως ὁ άρχιερεύς Ρώμης επέμεινε θέλων να διατηρήσῃ ὀλιγάκρον τὸ κατὰ τήν Εύρώπην κράτος αὐτοῦ· αλλά τότε ή δυτικαθέρεος Εύρώπη διαμαρτυρήθη κατ' αὐτοῦ και εκάλεθον ή δευτέρα τοῦ Χριστιανισμοῦ υποδιαίρεσις, ή επαγαγούσα τήν ίδρυσιν τοῦ προτεστάντικου θεοσευήματος.

Καί αὐτῇ δὲ ή δυτικομεσημβρινῇ Εύρώπῃ, καιτοι μή άποπτύσασα τὸν χαλινὸν της παπικῆς κυριαρχίας, περιέστειλεν ὅμως αὐτὴν βαθμηδὸν και κατ' ἄλγιον δια συμβάσεων, ὡς εκ τῶν ὁποίων, μάλιστα εν Γαλλίῃ και εν Γερμανίῃ, τὸ κράτος τοῦ άρχιερέως της Ρώμης πολὺ απέχει τοῦ να ήναι σήμερα ὅ,τι ήτο επί Γρηγορίου τοῦ Ζ'. και τοῦ Ἰννοκεντίου Γ'. Ἄλλά τὸ δυστύχημα τοῦ καθολικισμοῦ είναι ὅτι, δια τῶν αναμνήσεων, δια τῶν παραδόσεων και δι' αὐτῶν εν μέρει τοῦ ὁργανισμοῦ αὐτοῦ, τρέφει ελπίδας τινὰς και επιχειρεῖ τινὰς πράξεις ὡς εκ τῶν ὁποίων περιέρχεται εις ἀδιάνογον πάλιν πρὸς τὰ δύο άλλα χριστιανικά θεοσευήματα και λαμβάνει πρὸς αὐτὰ χαρακτηριστικά επιθετικὸν, τὸν ὁποῖον, οὔτε ὡς εκ τοῦ ὁργανισμοῦ, οὔτε ὡς εκ τοῦ παρελθόντος δύναται να έχῃ ὁ προτεστάντισμός, και ετι ὀλιγώτερον ή ανατολικῇ εκκλησίῃ.

Τῶντι, ἴ Ὅποῖός τις υπήρχε και υπάρχει ὁ ὁργανισμός της ανατολικῆς εκκλησίας ἀπὸ της 9 έκκονταετηρίδος μέχρι της σήμερα, ήτοι ἀπ' ής εποχῆς συνεπληρώθη μὲν τὸ βίον τοῦ χριστιανικοῦ δόγματος σύστημα, άπετέλεσε δὲ ή εκκλησία εκείνη εκκλησίαν ίδιαν; Περὶ τούτου άς άπαντήσῃ ἀνθ' ή-

μῶν αὐτὸς ὁ προαναφερθείς σοφὸς τοῦ Βυζαντινοῦ δικαίου Ἰάλλης ιστορικός.

Le concile de 879 a été le dernier concile Oriental. L'eglise Grecque a été régie depuis lors par une constitution Synodale qui présente, comme une diète ecclésiastique permanente; elle offre un terme moyen de comparaison entre l'état de soumission de l'eglise Romaine sous un seul souverain pontife et la dépendance de l'eglise protestante sous un seigneur territorial. Sa constitution ecclésiastique est collégiale, et lorsque, après la séparation, il y a eu en Occident un grand nombre de conciles. L'Eglise d'Orient a été constamment gouvernée par des décisions synodales.

Les sentences Synodales sont les décisions rendues par les Synodes, c'est à dire les assemblées d'évêques réunies sous la présidence du patriarche de Constantinople. Ces assemblées prononçaient en matière civile sur les questions relatives à la validité des mariages, à leurs formalités, aux causes d'empêchement par les degrés de parenté, et aux cas de dissolution et de divorce. Ces matières rentraient directement sous la juridiction des Synodes et des Patriarches.

Ceux-ci faisaient aussi des réglemens intérieurs de discipline ecclésiastique, aux quels adhéraient les évêques des autres métropoles; alors ces réglemens avaient la même autorité que les sentences Synodales et recevaient le nom de lettres Synodales.

Les réponses canoniques contenaient la solution de questions proposées aux patriarches soit par d'autres évêques, soit par des inférieurs. Elles n'étaient point obligatoires comme les sentences, c'étaient de simples consultations ou règles de conduite sur des cas douteux.

Les méditations étaient des décisions canoniques spontanées, des controverses de droit ecclésiastique. (*) Ὅ εστιν

Ἡ εν Κωνσταντινουπόλει τῇ 879 συγκληθείσα Οἰκουμενική σύνοδος είναι ή τελευταία τεινύτη σύνοδος της ανατολικῆς εκκλησίας· έκτοτε ή εκκλησία αὐτῇ ευδοκίηθη ὑπὸ διαρκῶν συνόδων, τὸ δὲ συνοδικὸν τοῦτο πολιτεῖμα έπίγει μέσον τινὰ ὄρον μεταξύ της βιοταγῆς της Δυτικῆς εκκλησίας εις ένα υπέρτατον πνευματικὸν κυριάρχη και της ήστῆσεως της προτεστάντικῆς εκκλησίας ἀπὸ ενός κοσμοκρῆτορος και ενθῆ, μετά τὸν χωρισμόν τῶν εκκλησιῶν, εν τῇ οὔσει συνεκροτήθησαν πολυάριθμοι έκτακτοι σύνοδοι, ή ανατολικῇ εκκλησίῃ ευδοκίηθη ήδη ὑπὸ μόνων τῶν άποφάσεων τῶν διαρκῶν αὐτῆς συνόδων.

Συνοδικαί άποφάσεις είναι αἱ άποφάσεις τὰς ὁποίας εκέλιπουν τα διαρκῆ εκείνα συνέδρια ὑπὸ τῆν προεδρίαν τοῦ πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως. Τὰ συνέδρια ταῦτα άπεφάσιν περὶ τοῦ κύρους τῶν γάμων, περὶ τῶν διατυπώσεων αὐτῶν, περὶ τῶν κιωμάτων εὐεκα τῶν βαθμῶν της συγχε-

(*) Hist. du droit Byz. par Mortreuil. Τόμος 2, σελ. 480 και 481.

νίας και περὶ τῶν διαζυγίων· τὰ άνακαίμενα ταῦτα τοῦ πολιτικοῦ δικαίου υπήρχοντο ἀμέτρωις εις τήν δικαιοδοσίαν τῶν συνόδων και τῶν πατριάρχων.

(1) δι πατριάρχη εἰσέδοθον και ἔθεθεν έσωτερικοῦς κανονισμοῦς περὶ της εκκλησιαστικῆς παιδαγωγίας· και οί κανονισμοί οὔτοι, γενόμενοι θεκτοί ὑπὸ τῶν επισκόπων τῶν άλλων μετροπόλεων, είχαν τὸ αὐτὸ κύρος, τὸ ὁποῖον και αἱ συνοδικαί άποφάσεις, και ὠνομαζόντο συνοδικαί επιτολαί.

Αἱ κανονικαί άποφάσεις εἰσέδοθον τήν λύσιν ζητημάτων ὑποβληθέντων εις τὸν πατριάρχην εἴτε ὑπὸ άλλων επισκόπων, εἴτε ὑπὸ κατωτέρων ιερομένων· άλλα δέν είχαν τὸ ὑποχρεωτικὸν κύρος τῶν άποφάσεων, ήσαν ἀπλάι συμβουλαί ή ὀδηγίαι ἐπὶ ἀμφιβόλων περιστάσεων.

Τελευταῖον αἱ μελέται ήσαν ἀπλήρως συζητήσεως περὶ τῶν εκκλησιαστικῶν δικαίων.

Ἀπὸ ταύτης της περὶ τοῦ εκκλησιαστικοῦ ἡμῶν πολιτεύματος εκθέσεως εκάγεται ήδη, ὅτι ή εκκλησία ἡμῶν οὔτε εις πνευματικὸν τινα κυριάρχην ἀπόλυτον ὑποτάσσεται, ὡς ή καθολική, οὔτε ἀπὸ τοπικοῦ ήγεμόνος ὑπάρχει εξηγημένη, ὡς ὁ Ἄγγλικανικός· και ὁ Γερμανικός προτεστάντισμός, οὔτε πάλιν εις τήν αναρχίαν της δημοκρατικωτέρας μερίδος τοῦ προτεστάντισμοῦ εἰσβάλλειν· άλλα, κερραλήν γνωρίζουσα τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, κυβερνάται ὑπὸ συνόδων διαρκῶν, συγχεμένων μὲν ἀπὸ άρχιερέων, προεδρευομένων δὲ ὑπὸ τοῦ εκασταχοῦ πρώτου τῶν άρχιερέων. Οὔτω κυβερνᾶται μέχρι της σήμερα ή Ἄνατολικῇ εκκλησίῃ εν Κωνσταντινουπόλει, εν Ἀλεξανδρείῃ, εν Ἀντιοχείῃ, εν Ἱεροσολύμοις. (*) εν τῇ ελευτέρῃ Ἑλλάδι, και εν Ρωσίῃ (**). ή δ' ἐνότις αὐτῆς συντηρεῖται δια της ἀδελφικῆς συμπενοίας μεταξύ τῶν διαφόρων τούτων συνεδρίων και της ἰδιαίτης εὐλαβείας και τιμῆς της άπονομομένης ὑπὸ τῶν λοιπῶν εις τήν εν Κωνσταντινουπόλει εκκλησίαν, καθὸ πρεσβυτέρων και πρώτων τῶν άλλων.

Ἰδιωμεν ήδη ὁποία τις ὑπάρχει ἀκλιέστερον ὠρισμένη ή σχέσις μεταξύ της κοσμικῆς εξουσίας και της εκκλησίας παρ' ἡμῖν· και, εἰς τούτω, ἀκούσωμεν πάλιν αὐτὸν εκείνον τὸν Ἰάλλων ιστορικός τοῦ Βυζαντινοῦ δικαίου.

L'autorité des lois impériales dans l'Eglise grecque, lorsqu'elles s'accordent avec

les canons ou lorsqu'elles disposent sur des cas que les canons n'ont pas prévu, dérive naturellement de la puissance du législateur lui-même; et l'application constante de ces lois, dans la discipline ecclésiastique, n'a jamais soulevé la moindre contestation. Le doute ne peut naître que dans des cas d'opposition entre les lois impériales et les canons de l'Eglise.

L'opposition vient rarement du côté du droit Justinien, qui consulta constamment le clergé dans ses innovations législatives relatives à l'Eglise; l'empereur dit souvent qu'il se dirige d'après les canons dans la législation ecclésiastique. Cependant, en cas de conflit entre le droit canonique et le droit civil, on doit s'en rapporter au principe posé par la Nouvelle 131. cap. 1, du quel il résulte que les lois impériales sont impuissantes contre les dogmes de la foi établis par les conciles; mais que les canons, purement disciplinaires, peuvent, comme d'autres lois temporelles, être supprimés ou modifiés par des lois impériales ou par concessions de privilèges. De nombreux exemples constatent jusqu'à la fin de l'empire la permanence de ce principe.

L'Eglise n'a pas accepté sans résistance ce pouvoir supérieur des ordonnances impériales sur les décisions des conciles, elle a cherché à établir que, dans un conflit, les lois devaient céder aux canons. Toutefois aucun document n'a tranché la question d'une manière positive. (*) Ὅ εστιν

Ἡ Ἑλληνικῇ εκκλησίῃ ανεγνώρισεν ἀέπιστε, ζνευ οὐδένας συζητήσεως, τήν ισχύν τῶν αυτοκρατορικῶν νόμων, ὁσάκις οὔτοι ή συμφωνοῦσι πρὸς τοὺς κανόνες, ή ὀρίζονται περὶ περιστάσεων, τὰς ὁποίας οἱ κανόνες δέν προέβλεπαν. Ἀμφιβολία εἴμπορεῖ να προκύψῃ μόνον εἰαν ὑπάρχῃ ἀντίφρασις μεταξύ τῶν αυτοκρατορικῶν νόμων και τῶν κανόνων της εκκλησίας.

Τοιαύτη ἀντίφρασις σπανίως ἀπενήντηεν εν τῷ Ἰουστινιανέῳ δικαίῳ, διότι ὁ Ἰουστινιανός εφρόντιζε πάντοτε να συμβουλευέσθαι τὸν κληρὸν ὡς πρὸς τὰς περὶ τῆν εκκλησίαν νομοθετικὰς αὐτοῦ καινοτομίας. Ἐν περιπτώσει δὲ συγχεύσεως μεταξύ τοῦ κανονικοῦ και τοῦ πολιτικοῦ δικαίου, ὡς ήδη γένη, πρὸς διάλυσιν της συγχεύσεως ταύτης, γρηγομαίεν τὸ κεφάλαιον Ιον τῆς Νεαρῆς 131, εἰς οὗ συνέγεται, ὅτι οἱ αυτοκρατορικοί νόμοι οὐδέν έχουναι κύρος κατὰ τῶν ὁγμάτων τῶν ὑπὸ τῶν οἰκομενικῶν συνόδων καθιερωθέντων· ετι ἔμμος δύνανται να καταργήσασιν ή να τροπολογήσασιν τοὺς ἀπλόως παιδαγωγικούς κανόνες, ὡς και πάντα ἄλλου πρόσκαιρον νόμον. Πολυάριθμα δὲ παραδείγματα πιστοποιοῦσι τήν διαρκῆ ἰσχυρογῆν της άρχῆς ταύτης μέχρι της καταλύσεως τοῦ κράτους. (**)

(*) Hist. du droit Byz. par Mortreuil, τῆμ. 1, σελ. 196-198.

(**) Οὔτω π. γ. ὁ Ἀλέξιος Κομνηνός εκέδοκε θέσπισμα άπονομένων τῷ βασιλεῖ, παρὰ τοὺς κανόνες της εν Χαλκηδόνι συνόδου, τὸ δικαίωμα τοῦ ίδρύειν νέας μετροπόλεις· και ὁ Βασιλεὺς ἀπέθετο τὸ δικαίωμα τοῦτο. Ἐτερος δὲ άρχιερεύς, ὁ Ἐπίσκοπος Βουλγαρίας Δημήτριος Χριστιανικός

(*) Ἰπάρχουσι παραδείγματα τινὰ εμπερίστατων τοῦ εν Κωνσταντινουπόλει πατριαρχείου εις τὰς λοιπὰς εν τῷ Γουρκανῷ κράτει αυτοκεφάλους εκκλησίας· άλλα τὰ ταυτα είναι εξιρέσεις τοῦ κανόνος, οὔδ' ανατρέπουσι τήν άνωτέρω έκταθείσαν θεμελιώδη άρχήν της ισότητος τῶν ὀρθοδόξων εκκλησιῶν.

(**) Παρὸ πολλοῦ τῶν Εύρωπειων επικρατεῖ ή εσφαλιμένη ἰδέα, ὅτι, εν Ρωσίῃ, ὁ αυτοκράτωρ είναι κερραλή τῇ εκκλησίῃ. Ἐδς εκ τῶν δυσκόλων περιστάσεων εις αἷς εὐρέθη ὁ Μέγας Πέτρος πρὸς τὸν κληρὸν και τοὺς εὐπατρίδας, ή πολιτικῇ έξουσίῃ ή τὰς δυσκόλιας ταύτας αἰσίως διαμάσασα προσέλαθε μὲν τότε ὑπέρτατον τι κράτος· και ὡς πρὸς τήν εκκλησίαν αὐτήν· άλλα τὸ ἐπίσης ἀληθές είναι, ὅτι μετά τήν παρέλευσιν της έκτάκτου εκείνης, άνάγκη και μάλιστα δια της διανοσεως σήμερα τήν αυτοκρατορικὴν έξουσίαν ἰκέρχουσιν οἱ σύμμεροι εις τὸν ἀμετάβλητον κανόνα της ὀρθοδόξου πίστεως. Ἄντι πάσης άλλης παραθέσεως, παραπέμπουμε τὸν ἄλλοτερον άναγκαστήν εις τὰς εν Ἀθήναις τῇ 1862 εκδοθείσας διαρτίδας περὶ της ανατολικῆς ήτοι ὀρθοδόξου εκκλησίας, ὑπὸ τῆς Ἄγγλου. Κεφ. Γ. και Δ. και ἰδίως σελ. 74.

Ἄλλ' ἡ ἐκκλησία δὲν ἀπεδέχθη ἄνευ ἀντιλογίας τὴν αὐτὴν ὑπεροχὴν τῶν αὐτοκρατορικῶν διατάξεων ὡς πρὸς τὰς ἀποφάσεις τῶν συνόδων, ἰσχυρισθεῖσα, ὅτι, ἐν περιπτώσει συγκρούσεως, οἱ νόμοι πρέπει νὰ ὑποχωροῦσιν εἰς τοὺς ἐκκλησιαστικούς κανόνες . . . ὁριστικῶς δὲ δὲν ἐκρίθη μέχρι τέλους ἡ ἀμφισβήτησις αὕτη.

Ἡδυνάμειά νὰ προσδιορισθῶμεν ἀκριβέστερον καὶ λεπτομερέστερον τὸν ἀνάκλιον καθιερωθέντα παρ' ἡμῶν χωρισμὸν τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐξουσίας ἀπὸ τῆς πολιτικῆς καὶ νὰ παρακολουθήσωμεν αὐτὸν καθ' ὅλην τὴν ποικίλην αὐτῶν σχέσιν καὶ βραχυμῆδαν. Τὸ κεφ. κ.α. τῆς βιβλ. νεαρᾶς διατάξεως τοῦ Ἰουστινιανου, τῆς ἐπιγεγραμμένης περὶ ἐκκλησιαστικῶν ἀσφαλίσεων κεφ. αὐτῶν, τὸ κεφ. α. τοῦ τίτλου Θ' τοῦ Ἰουστινιανου τοῦ Φωτίου, τὸ ἐπιγεγραμμένον περὶ ἁμαρτημάτων καὶ δικῶν ἐπισκοπῶν καὶ κληρικῶν ὀρίζουσι ἀκριβέστατα τὴν διαστολὴν τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐξουσίας ἀπὸ τῆς δικαστικῆς καὶ καθιέρωσαν, ἀπὸ τῶν πρώτων τοῦ μεσαιῶνος, ἑκατονταετηρίδων παρ' ἡμῶν, τὰς ὑγειεῖς ἐκείνας ἀρχάς, αἵτινες δὲν ἐβλάβησαν εἰς τὰ εὐρωπαϊκὰ ἔθνη εἰ μὴ κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους· ἡδυνάμειά νὰ παραπέμψωμεν εἰς ὅλα τὰ συντάγματα, εἰς ὅλην τὴν νομοθεσίαν τῆς σημερινῆς ἐλευθέρως μικρᾶς μοίρας τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους, τὸ ὅποιον, ἀκολουθοῦν τὰς ἀρχαίας τοῦ μεγάλου αὐτοῦ παρελθόντος παραδόσεις, ἡγωνισθὴ νὰ διακρίνῃ ἐπιμελῶς, τὰς δύο ἐξουσίας. Ἀλλὰ δὲν πρόκειται νὰ γράψωμεν ἐνταῦθα πλήρη περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου πραγματεῖαν· πρόκειται ἀπλῶς νὰ χαρακτηρίσωμεν τὰς γενικὰς ἀρχὰς τὰς ὁποίας τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος πρὸ 1500 ἐτῶν καθιέρωσε καὶ μέχρι τῆς σημερινῆς ἀκολουθεῖ περὶ τούτου καὶ ἰδίως περὶ τῆς σχέσεως τοῦ ὑπερτάτου κοσμικοῦ ἀρχῶν πρὸς τὴν ἐκκλησίαν.

Κατὰ τὰς ἀρχὰς λοιπὸν ταύτας, οἷς ἐθέλωμεν αὐτὰς ὁ Κ. Mortreuil, ὁ βασιλεὺς ὡς πρὸς μὲν τὸ δογματικὸν μέρος οὐδεμίαν ἔχει ἐξουσίαν ἐπεμβαίνει, οὐδὲ πόρρω δυνάμεν ν' ἀναμνήσῃ τὴν ἐξουσίαν ἢν νέμεται, ἐν τῷ Ἀγγλικανικῷ καὶ Γερμανικῷ προτεσταντισμῷ, ὁ ὑπερτάτος κοσμικὸς ἀρχὼν ὡς πρὸς δὲ τὸ ἀπλῶς πεθερικὸν τῆς ἐκκλησίας μέρος, ὑπάρχει ἀμφισβήτησις ἂν, καὶ μέχρι τίνος οἱ πολιτικοὶ νόμοι δύνανται νὰ κατισχύσωσι τῶν ἐκκλησιαστικῶν κανόνων, ἀμφισβήτησις τῆς ὁποίας ἡγῶ εἶναι ἡ χθὲς καὶ πρῶτην γενομένη παρ' ἡμῶν περὶ τοῦ αὐτοῦ ἀντικειμένου συζήτησις.

Ἡ ὅλη ἱστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους ἀπὸ τῆς 9 μὲχρι τῆς 15 ἑκατονταετηρίδος μαρτυρεῖ, ὅτι μακρὰ, ἀδιαιρέτως καὶ ἀμφιρόπος διεξήχθη περὶ τούτου πάλιν μεταξὺ τοῦ βασιλέως καὶ τῆς ἐκκλησίας· ἀλλ' αὐτὴ αὐτὰ ἡ πάλιν καθ' ἣν οὕτω ἡ βασιλεία ὑπερίσχυεν ὁριστικῶς τῆς ἐκκλησίας, οὕτω ἡ ἐκκλησία, τῆς βασιλείας, πολὺ ἀπέχει, νομιζόμεν, τοῦ νὰ ὑποστηρίξῃ τὴν γνῶμιν τοῦ σοφοῦ καθηγη-

ἀνεγνώρισε τὴν ἐξουσίαν τοῦ βασιλέως εἰς τὸ μεταθέσειν τοὺς ἐπισκόπους ἀπὸ μῆδος καθέδρας εἰς ἄλλαν, ἂν καὶ τὸ κανονικὸν δικαίον βεβαίως ἀπαγορεύῃ τὴν ταύτην ἐξουσίαν τῆς πολιτικῆς ἀρχῆς.

τοῦ τοῦ ἐν Παρισίοις πανεπιστημίου, ὅτι διὰ τοῦτο ἡ παπικὴ ἐξουσία εἶναι φιλελεύθερος, ὅτι εἶναι ἀνεξάρτητος, διὰ τοῦτο δὲ εἶναι ἀνεξάρτητος, ὅτι ἄρχει μικροῦ τίνος ἰδίου πολιτικοῦ κράτους. Μέχρι τίνος ἡ παπικὴ ἐξουσία εἶναι φιλελεύθερος καὶ προοδευτικὴ, ἐξεργάσθη ἀνωτέρω ὑπὸ τοῦ K. Macaulay· ἴδωμεν ἤδη μέχρι τίνος εἶναι ἀνεξάρτητος.

Ἡ ἰσχὺς πάσης χριστιανικῆς ἐκκλησίας ἔγκειται εἰς τὴν θηϊκὴν αὐτῆς δύναμιν, οὐχὶ ποτὲ εἰς δύναμιν ὑλικήν. Ἰδίως ἡ παπικὴ ἐξουσία κατ' οὐδὲν ἀφελθὴ ἀπὸ τὴν ἐλευθέρην αὐτῆς πολιτικὴν ἡγεμονίαν. Ἐν αὐτῇ αὐτῆς τῇ ἀκμῇ, ἐν τῇ 12 καὶ 13 ἑκατονταετηρίδι, χυτοκράτορες τῆς Γερμανίας, ἐλθόντες εἰς Ῥώμην ἢ καὶ ἀπλῶς πύργωσαν δικασσοντες, καθίερσαν τὸ ἀξίωμα τοῦ ἀντικειμένου αὐτῶν ἀντιπροέδρου. Ἀλλὰ ἡ τιμιολογία περὶ τῶν αυτοκρατόρων τῆς Γερμανίας; Μήπως οἱ ἄμειστοι τῶν παπῶν ὑπήκουσεν ἐσβεσθήσαν αὐτοὺς τότε πλείοντα, μήπως δὲν ἐμνημόνευσαν τὴν πολιτικὴν αὐτῶν ἐξουσίαν καὶ δὲν ἠνάγκασαν πολλοὺς ἐξ αὐτῶν γὰρ φύγωσιν ἀπὸ τῆς Ῥώμης κακῶς ἔχοντες; Μήπως τὸ πολιτικὸν τοῦ Ἰουστινιανου Κράτος ἔσωσαν αὐτὴν ἀπὸ τὰς χεῖρας τοῦ Νογαρατίου, τῶν Κολώνων καὶ τοῦ βασιλέως Φιλίππου τοῦ Δ'; Μήπως μετ' ὀλίγον οἱ πάπαι δὲν ἠναγκάσθησαν νὰ μεταθέσωσι τὴν καθέδραν αὐτῶν ἐν Λυώνων, ὅπως ὑποχρεώσιν γενομένην τῶν βασιλέων τῆς Γαλλίας; Καὶ ἴνα μεταβῶμεν διὰ μίαν εἰς περιστάσεις νεωτέρων; μήπως ἡ πολιτικὴ τοῦ Πάπα ἡγεμονία ἐμπόδισε τὴν Ναπολέοντα νὰ ἐξέλθῃ αὐτὸν ἀπὸ τῆς Ῥώμης καὶ νὰ φυλάξῃ αἰχμάλωτον ἐπὶ πολλὰ ἔτη εἰς Γαλλίαν; Μήπως, σημερινῶν, καθ' ἣν στιγμῶν γράφομεν, 14, 000 Γάλλοι δὲν φρουροῦσιν ἐν Ῥώμῃ καὶ δὲν ἀποδεικνύουσι τὸ τί ἐστὶ ἡ πολιτικὴ ἐκείνη τοῦ Πάπα ἡγεμονία καὶ πόσον ὀλίγον συντελεῖ εἰς τὴν ἀνεξαρτησίαν αὐτοῦ;

Διότι ἡ Παπικὴ ἐξουσία ἵσχυρε καὶ ὑπάρχει ἀνεξάρτητος; ὑπῆρξε μέγιστη ἄλλοτε καὶ ἰσχυροτάτη τοῦτο ἔμω; ὄχι διὰ τὴν εὐλάβειαν τὴν ὁποίαν ἐπιπέμπουσι τὰ στρατεύματα αὐτῆς καὶ οἱ σὺλοι; ἀλλὰ διότι προεστῆται τῆς δυτικῆς χριστιανικῆς ἐκκλησίας, πᾶσα δὲ χριστιανικὴ ἐκκλησία ἔχει ἡθικὴν τινὰ δύναμιν ἀσυγκρίτως ἰσχυροτέραν καὶ πλουσιωτέραν πύσης ὑλικῆς, καὶ ἀσφαλιζούσαν αὐτὴν κατὰ πάσης ἐπιδρομῆς καὶ ἐπικρατείας ἀσυγκρίτως πλείοντα παρ' ὅλα τοῦ κόσμου τὰ τάγματα. Δι' αὐτὸ δὲ τοῦτο καὶ ἡ ἡμετέρα ἐκκλησία, καίτοι μηδεμίαν ἔχουσα ὑλικὴν δύναμιν, καίτοι μὴ ἀποτελοῦσα κοσμικὴν τινὰ ἡγεμονίαν, καίτοι ἔχουσα παρ' ἑαυτῇ ἅπαντα τὸν ὄγκον τῆς πολιτικῆς ἐξουσίας, ὑπῆρξεν, ὑπάρχει καὶ θέλει ὑπάρχει ἀνεξάρτητος, φρουρουμένη ὑπὸ τῆς ἀναποσπλάτου ἀπὸ αὐτῆς καὶ ἀκαταμάχητου ἡθικῆς δυνάμεως. Τολμῶμεν δὲ εἰπεῖν καὶ τὸ πλείοντα τολμῶμεν εἰπεῖν, ὅτι ἡ ἡμετέρα ἐκκλησία, δι' αὐτὸ τοῦτο, ὅτι ὅπως στερεῖται πολιτικῆς, ὑλικῆς, ἐξωτερικῆς δυνάμεως καὶ ὅτι πανταποῦσι δὲν ὀφείλεται νὰ ἀποκτήσῃ ταυτέαν, δι' αὐτὸ τοῦτο ἔχει καὶ αὐτῆς τῆς παπικῆς πλείοντα ἡθικῆς

δύναμιν διότι ὅσα ἀριλοκαθεστέρη, ὅσα ἀγνωστέρη εἶναι ἡ ἡθικὴ τῆς ἐκκλησίας δυνάμεις, τόσα εἶναι καὶ ἰσχυροτέρα ὅσα ὀλιγωτέρων ἐπιζητεῖ νὰ ἀναμειχθῇ εἰς τὰ ἐγκόσμια συμφέροντα καὶ πάθη, τόσα πλείοντα ἐμπνέει πρὸς ἐαυτὴν ὑπόληψιν. Ἐντεῦθεν παρ' ἡμῶν ἡ ἐκκλησιαστικὴ ἐξουσία, ἐν πλήρει κατοχῇ τῆς ἡθικῆς αὐτῆς δυνάμεως, καὶ ἡ πολιτικὴ, ἐν πλήρει κατοχῇ τῆς ὑλικῆς, συμπικρῶνται, ἐρχόμεναι μὲν ἐκ διαλειμμάτων εἰς ἀμφισβήτησεις τινὰς ἀχωρίστους ἀπὸ πάσης ἀνθρωπίνης κοινωνίας, ἀλλ' ἐπὶ τέλους διατηροῦσιν ἀνάκλιον καὶ μέχρι τῆς σημερινῆς σωτηρίαν τινὰ ἰσορροπίαν, ἧτις δὲν κατορθώθη ἐν Ἑρώπῃ εἰμὴ εἰς τοὺς νεωτέρους χρόνους· δὲν κατορθώθη μετὰ μακροῦς καὶ φοβεροῦς σπαργμοῦς, προκύψαντας κατὰ μέγα μέρος ἐκ τοῦ ὅτι ἡ παπικὴ ἐξουσία ἡγωνισθὴ νὰ αὐξήσῃ τὴν κοσμικὴν αὐτῆς ἡγεμονίαν καὶ ἐξουσίαν καὶ δὲν κατορθώθη εἰμὴ ἀπὸ τὸ μὲν ἡμῶν τῆς Ἑρώπης ἴδρυσεν ἰδίον θεόσκειμα, τὸ δὲ ἄλλο ἡμῶν, τοῖς ἀρχαίοις ἡ καθολικῇ Γαλλίᾳ καὶ Γερμανίᾳ, περιέστειλε τὴν παπικὴν ἐξουσίαν ἐντὸς τῶν ὁρίων ἐκείνων, τὰ ὅποια ἡ ἡμετέρα ἐκκλησία οὐδέποτε ἐξήγησε νὰ ὑπερβῇ. Καὶ σημειωτέον ὅτι ἡ ἀνατολικὴ ἐκκλησία, μηδεμίαν περιβεβλημένη ὑλικὴν δύναμιν, καὶ ὑπὸ μόνου τοῦ θαυμασίου αὐτῆς ὄργανισμοῦ καὶ τῶν ἀληθῶς χριστιανικῶν ἀρχῶν δορυφορούμενη, διετήρησε τὴν προσήκουσαν αὐτῇ ἀνεξαρτησίαν, καίτοι, ἐπὶ πολλὰς ἑκατονταετηρίδας, συμβίβασα ἐν Κωνσταντινουπόλει μετὰ πολιτικῆς ἐξουσίας ἀπολύτου καὶ ἀπεριόριστου τοῦτο δ' ἐξηγεῖ πᾶς καὶ ἐν Ῥωσίᾳ, ὡς ἐλάττωμα ἢ δὲ ἀφορμὴ νὰ ὑποδειχθῶμεν ἀνωτέρω ἐν τινι σημείωσει, ἐξαίρεσις ἐκτάκτων τινῶν καὶ προσκαιρῶν περιστάσεων, αἱ μεταξύ τῆς αυτοκρατορικῆς ἐξουσίας καὶ τῆς ἐκκλησίας σχέσεις δὲν προεξέβησαν τῶν ὄρων τῶν ἀπ' αἰῶνος καθιερωμένων ὑπὸ τοῦ ἀνατολικοῦ θρησκευομένου.

Περὶ δὲ τῆς τελευταίας ἀξιώσεως τοῦ K. Spinl Marc Girardin, ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ ἐκκλησία εἶναι ὄχι ἀντίπαλος τοῦ καθολικισμοῦ καὶ τοῦ προτεσταντισμοῦ, ἀπαιτῶν αὐτὴν αὐτῶν τὴν ὑπαρξίν, δὲν ἐπιφέρωμεν εἰμὴ ὀλίγα τινὰ αὐτὰς; ὁ σοφὸς καθηγητὴς δὲν ἐβέβαιον αὐτὴν σπουδαίαν, διότι προστίθησιν ἐν τῷ ἅμα ἀποβλέβατε εἰς τὸ μέλλον, μὴ προσέξαι εἰς τὸ παρελθόν. Ἐπὶ παρελθόν; Συμφέρι τῶν ἐκείναις, καὶ εἰς ἡμᾶς καὶ εἰς ὑμᾶς, νὰ λησμονήσωμεν τὴν ἐν τῷ παρελθόντι πολιτείαν τοῦ καθολικισμοῦ ἰδίως πρὸς τὴν ὀρθοδοξίαν· συμφέρι νὰ μὴν ἐνθυμώμεθα, ὅτι ὁ καθολικισμὸς κατέκτησε τὴν βασιλεύουσαν τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους, καὶ ἴδρυσεν ἐν αὐτῇ Ἀρμενικὴν αὐτοκρατορίαν καὶ Ἀρμενικὴν πατριαρχεῖον· ὅτι ὁ καθολικισμὸς ἐκίνησε τότε πάντα ἄλλο, ἴνα ἀναγκάσῃ τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος νὰ μεταβάλῃ τὸ θεόσκειμα αὐτοῦ· ὅτι ὁ καθολικισμὸς προσέτιμησε, νὰ ἴδῃ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀρχόντα τὴν Μωάμεθ τὸν β. μάλλον ἢ ἐξασχολουθῆσαι νὰ θριαμβεύῃ αὐτόθι τὴν ὀρθοδοξίαν· ὅτι ὁ καθολικισμὸς ἡγωνισθὴ νὰ ἀφαιρέσῃ ἀπὸ τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος τὴν ἀπαράγραπτον ἰδιοκτησίαν τοῦ ἁγίου Τάφου· ὅτι ὁ

καθολικισμὸς . . . ἀλλὰ συμφέρι, εἴπομεν, νὰ μὴν ἀνεκινήται τὸ παρελθόν. Αὐτὸς ὁ K. Roujoulat, ὁ σημερινὸς γράψας τὸ παράδοξον ἐκείνο συμπέρασμα, ἄλλοτε συνετώτερος ἀναδειχθεὶς, ἐφῆξε πικρῶς τοὺς σταυροφόρους ἐκείνους, ὅτιναις κατακτῆσαν τὸ Ἑλληνικὸν κράτος, ἐπεχείρησαν νὰ ἐπιβάλωσιν εἰς τὸ ἔθνος τὸ θεόσκειμα αὐτῶν. (*) αὐτὸς ὁ Κύριος Roujoulat κατεδίκασε τὸ παρελθόν τοῦ καθολικισμοῦ πρὸς τὴν ὀρθοδοξίαν πολιτεύμα.

Εἰς τὸ μέλλον ἐξεναντίας, εἰς ὃ ἡμεῖς οἱ Ἕλληνας ἀπενήνομεν μετὰ παλαιῶν καρδίαν, τῶν ὁποίων τὴν δύναμιν δὲν εἴμπορεῖ νὰ ἐκτιμήσῃ οὐδὲν ἄλλο τῶν ἐπὶ γῆς ἔθνων, διότι οὐδὲν ἔπαυεν ὅτι ἐπέθετο ἡμεῖς, εἰς τὸ μέλλον τοῦτο δύναται καὶ ἡ Ἑρώπῃ ν' ἀποβλέψῃ οὐ μόνον ἄνευ οὐδένως εὐλόγου φόβου, ἀλλὰ καὶ μετὰ εὐπροσπύνης ἀληθοῦς. Ἡ πάρχει ἐν τῇ Ἀνατολῇ ἔθνος, τὸ ὅποιον ἐν μὲν τῇ ἀρχαιότητι ἐβλάβε τὰς βλάσεις τοῦ διανοητικοῦ καὶ πολιτικοῦ βίου, δι' οὗ ἡ ἀνθρωπότης ἔκτοτε μέγιστα ἐπρόσπευε καὶ ἠδαιμάνευσεν· ἐν δὲ τῷ μέσῳ αἰῶνι, ὑπῆρξεν ὁ κύριος ἀπίστος καὶ πρόμαχος τοῦ θεοῦ λόγου, δι' οὗ συνεπληρώθη καὶ ἠσφαλίσθη ἡ ἡθικὴ τῆς ἀνθρωπότητος διάπλασις· ἔθνος τὸ ὅποιον, μετὰ τοὺς ἀδικαίετους ἄλλους, οὖς, ἐν διαστάματι χιλίων ἐτῶν κατὰ ἀπεφορθῶμεν καὶ ἀδικαίως ἀνακουμένον πολέμιον, ἐπόντισεν ὑπερ τῆς ἰδίας σωτηρίας, ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τοῦ Χριστιανισμοῦ, ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τῆς Ἑρώπης, καὶ καθ' ἣν στιγμὴν ἤλπιζεν, ὅτι θέλει ὀφείλει τοὺς καρπούς τοῦ μεγάλου ἐκείνου ἔργου, ἀφῆκε καταπολεμηθῆναι καὶ ἠκρωτηριασθῆναι ὑπὸ τῆς Ἑρώπης αὐτῆς, ὑπὲρ ἧς πολλὰ ἐμύχθησεν· ὥστε, ἐξαντληθὲν ὑπὸ τῆς τελευταίας ταύτης πάλης, δὲν ἠδυνήθη μὲν ν' ἀνθίσθῃ εἰς νείον, μέγαν καὶ ἀκμαῖον ἀπ' ἀνατολῶν ἐπελθόντα πολέμιον, καὶ ἀπέβαλε μετὰ τὸν ἔσχατον ἐκείνον καὶ καρτερικὴν ἀλλ' ἀτυχῆ ἀγῶνα, τὴν πολιτικὴν ὑπαρξίν, διέσωσεν ὅμως τὴν ἀθάλαστον αὐτοῦ ἐθνικότητα καὶ τὸ ἀκράδαντον θεόσκειμα· ἔθνος, τὸ ὅποιον ἔκτοτε, καίτοι ὑποκίψαν εἰς συμφορὰς ἀπεριγράπτους, δὲν ἀπηλίπισθη, δὲν ἀπεκατέργασεν, ἀλλὰ ἐν βαθείᾳ σιωπῇ τεσσάρων αἰώνων, ἧτις δὲν διεκλήτετο εἰμὴ ἀπὸ τῶν στεναγμῶν τῶν θυμάτων, ἐργάσθη, ἐμύχθησεν, ὠφελήθη ἀπὸ τὰ ἀγαθὰ τοῦ νεωτέρου πολιτισμοῦ, κατεσκεύασε ναυτικὴν δύναμιν θαυμασίαν, ἐπλοῦττεσε διὰ τῆς ἐμπορίας, καὶ ἀφῆκε ἐκτραχύν ἡγωνισθῆναι ἤδη ἀπὸ περιφανῶς ὑπὲρ τῆς πολιτικῆς ἀνεξαρτησίας ἔθνος τελευταίου, τὸ ὅποιον ἔχει τὴν ἀδιαιρέτην πεποιθῆσιν, ὅτι, καθὼς ἐν τῇ ἀρχαιότητι ἐξπλήρωσε μίαν μεγάλην ἱστορικὴν ἐντολήν, καθὼς ἔπειτα ἐσώθη ἀπὸ τῆς θείας προνοίας ἐπὶ τῆς Ῥωμαϊκῆς κυριαρχίας ἴνα ἐκπληρώσῃ ἐν τῷ μέσῳ αἰῶνι δευτέραν μεγάλην ἱστορικὴν ἐντολήν, οὕτως βραδυτέρον ἐσώθη πάλιν ἀπὸ τοῦ θεοῦ τῶν πεπτερον αὐτοῦ ἐπὶ τῆς Τουρκικῆς κυριαρχίας ἴνα ἐκπληρώσῃ καὶ ἐν τοῖς νεωτέροις χρόνοις τρίτην

(*) Histoire des croisades abrégée, par M. M. Michaud et Roujoulat. Τόμος 2, σελ. 30-31.

τινά οὐδὲν ἦτον μεγάλην ἱστορικὴν ἐντολήν, ὅτι ἐν ἄλλαις λέξεσι προορίζεται νὰ προσδρῶσθαι εἰς τὴν ἀναβίωσιν τῆς ἀνατολῆς. Ἰδοὺ τὸ μέλλον! Ἡ πολιτικὴ σύνορα, τὸ συμφέρον τοῦ πολιτισμοῦ, ἡ διττὴ εὐγνωμοσύνη, ἡ ὀρεζομένη εἰς τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος, ὑπὸ συμπαντος τοῦ πολιτισμοῦ, ὑπὸ συμπαντος τοῦ χριστιανικοῦ κόσμου, ἐπιβάλλει εἰς αὐτὸν τὸ ἱερὸν καθήκον τοῦ νὰ συντελέσῃ ὁμοθυμαδὸν εἰς τὴν ταχεῖν πραγματοποίησιν τοῦ μέλλοντος τούτου.

Κ. Π.

ΕΜΠΟΡΙΚΟΝ ΝΑΥΤΙΚΟΝ

ΤΗΣ

ΕΛΛΑΔΟΣ.

Ἐπανορθώμεθα συνεχῶς εἰς τὸ ἐμπορικὸν ναυτικὸν τῆς Ἑλλάδος, οὐχὶ μόνον διότι, ὡς εἶπομεν καὶ ἄλλοτε, εἶναι ὁ βιοποριστικώτερος κλάδος τῆς ἡμετέρας βιομηχανίας, ἀλλὰ καὶ διότι αὐτὸ μετὰ τῶν γεωμμάτων καὶ τῆς ἐμπορίας συγκροτοῦσι τὰ τρία ἐξελκώτερα γνωρίσματα τῆς ζωῆς, τῆς προόδου, καὶ τῆς νοητικῆς καὶ ὕλικῆς ἀναπτύξεως τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους: διότι τὰ τρία ταῦτα, καὶ οὐχὶ αἱ ματαιόσχολοι καὶ ἐμπαιθεῖ βουλευτικαὶ συζητήσεις, ἢ αἱ ἀφυσίαι καὶ ἀτυχεύματα διοικητικὰ πλάξεις καθιστάνουσιν ἡμᾶς, καίτοι μικροὺς τὴν γλῶσσαν καὶ τὴν ἀριθμὸν, γνωστοὺς εἰς τὴν ἠυρώπην: διότι αὐτὰ καὶ μόνον συνδέουσιν ἡμᾶς μετ' αὐτῆς, καὶ δι' αὐτῶν καὶ μόνον πορεύομεθα τὴν εὐμενῆ των ζένων ὑπόληψιν.

Ἡδὲ τριακοντατριῶν ἔτων ἐστεναζόμεν ὑπὸ δουλείαν. Κατὰ τὰ ἐννεα εἰς αὐτῶν ἡγωνισθήμεν, ὁ δὲ πολιτικὸς ἡμῶν βίος μόλις μετρεῖ ἕτη εικοσιτέσσαρα, καθ' ἃ, καταδικασθέντες, περιστέλλομεν τὰ ἀνθρώπια ἡμῶν μέλη ἐντὸς κοιτίδος, στενῆς καὶ πενιχρᾶς. Καὶ ὅμως στρέφατε τὴν ὀφθαλμὸν πρὸς τὴν Ἀγγλίαν, τὴν Γαλλίαν, τὴν Ἰταλίαν, τὴν Ρωσίαν, τὰς Ἰνδίας αὐτὰς, πρὸς αὐτὸν τὸν νέον κόσμον, καὶ παντοῦ θέλετε ἰδεῖν τὸν ἥμῃν τῆς Ἑλλάδος σφραγιζόμενον καὶ τιμῶντα τὸ ὄνομα τῆς πατρίδος του. Δις σφίτατε τὰ πελάγη ἀπὸ τοῦ Εὐζέινου καὶ τοῦ Β.σ. περὶν μέχρι τῶν περάτων τοῦ Ἀτλαντικοῦ Ὠκεανοῦ, καὶ παντοῦ θέλετε ἀπαντήσαι κυραινόμενον τὴν κυανόλευκον σημαίαν Ἀνοιξάτε τὰ βιβλία τῶν Βυρωπαικῶν, ἐπισκέψασθε τὰ ἀρχεῖα τῶν ἀκαδημιῶν, τῶν ἐπιστημονικῶν συλλόγων, τῶν φιλολογικῶν ἐταιριῶν, καὶ παντοῦ θέλετε ἀαγνώσαι ἐκθειάζομενον τὸν πρὸς τὴν παιδείαν ὁρμητικὸν τῶν Ἑλλήνων, παντοῦ θέλετε εὐρεῖν συμπαραδεδόντα ὀνόματα σοφῶν ὁμογενῶν μετ' ὀνομάτων μαρῶν εὐρωπαικῶν, μὴ ἀπαξιοῦντων πολλὰς νὰ μνημονεῖσθαι καὶ τῶν προεστίων αὐτῶν τῆς Ἑλληνικῆς διανοίας.

Ἄλλοι γνωρίζομεν ὅτι πρὸ τοῦ ἀγῶνος ἡμῶν ἤμαζεν ἡ Ἑλληνικὴ ναυτιλία, ὅτι δὲ ἤμαζεν ἀπεδείχθη ἐπ' αὐτοῦ τοῦ ἀγῶνος. Οἱ Ὑδραῖοι, οἱ Σπυαῖοι, οἱ Παρόικιοι, ἐμπειρότατοι καὶ τολμηροὶ ναυπηγοὶ, μετεβίβαζον ἀδιακόπως καὶ ἀπὸ τῶν δύο ἡμισφαιρίων Ὑσκαρῶς εἰς τοὺς βράχους αὐτῶν, καὶ κατεσκεύαζον νέα πλοῖα. Καὶ ὅμως, ὅτε τὸ 1821, ἀνεπετάθη ἡ σημαία τοῦ Σταυροῦ, ἡ χωρητικότης τῶν πλοίων ὅλης τῆς σήμεριν ἀνεξαρτήτου Ἑλλάδος δὲν ἀνταπτόχει οὐδὲ πρὸς τὸ τέταρτον μίσην τῆς ἐνεστώσης. Καὶ σημειώσατε ὅτι κατὰ τὰ δύο τελευταῖα ἔτη, διὰ τὰς ἐξαιρετικὰς περιστάσεις τὰς ὁποίας ὑπεδέξαμεν ἐν τοῖς φυλλαδίοις Ε' καὶ ΟΖ' ἡ χωρητικότης αὕτη ἠλαττώθη κατὰ πολὺ.

Εἶναι περίεργον ν' ἀντιπαραθέσωμεν τὸν ἀριθμὸν τῶν τότε τόνων πρὸς τὸν τῶν ἐνεστώτων, κατατάσσοντες αὐτοὺς, χάριν λεπτομερεστέρως πληροφορίας, εἰς τοὺς ἁρμοδίους λιμένας. Ἡ δὲ σύγκρισις θελεῖ ἀποδείξαι ἐκεῖνο τὸ ὅποσον δὲν ἔχει πρὸ πολλοῦ ἀνάγκη ἀποδείξαι, ὅτι ἡ διάσκη καὶ ἡ βιομηχανία δὲν θάλλουσιν οὐδὲ ἀνοθεῖν εἰμὴ ὑπὸ τὴν σιάν τοῦ δένδρου τῆς ἐλευθερίας, καὶ ὅτι καὶ ἡ ἐλευθερία αὕτη εἶναι ἀνεπάρκεια ἐν δὲν συνυπάρχει μετὰ τῆς ἐθνικῆς ἀνεξαρτησίας. Ἴδετε τὴν Ἐπτανήσιον ἢ Ἐπτάνησος δὲν στερεῖται οὐδ' ἐλευθερίας, οὐδὲ ἀσφαλείας, οὐδὲ ἰσχυρῆς προστασίας τῶν συμφερόντων αὐτῆς ἢ ὄνομος λαοῦ, ὅμως Ἑλληνικῶς, εὐφρέτατος, δραστηριώτατος καὶ ἐπιχειρηματικώτατος, κατ' οὐδὲν ἐλαττοῦται τῆς φυσικῆς ἰκανότητος τῶν γειτόνων αὐτοῦ ὁμογενῶν. Καὶ ὅμως οὐχὶ μόνον δὲν προοδεῖει δούλον αὐτῆς, ἀλλὰ καὶ κατὰ πολλὰ ὑποσφοδρῶμεν, διότι στερεῖται δυστυχῶς ὑπάρξεως ἐθνικῆς.

Ἔς εἶπομεν καὶ ἐν τῷ ΝΖ' φυλλαδίῳ, ἡ παραρτήσις ὅλη τοῦ βασιλείου τῆς Ἑλλάδος διαίρεται εἰς τέσσαρας νομοὺς ναυτικῶς, οἱ τοὶ δὲ περιέχουσιν εἰκοσιδύο λιμένας. Ἀνάγκη δὲ, πρὸς τὴν παράθεσιν τῶν ἀρχαίων καὶ νεωτέρων τόνων νὰ ἐπαναλάβωμεν τὰ ὀνόματα αὐτῶν διὰ νὰ καταδείξωμεν τὴν διαφορὴν τῶν ὁποίων προσέθεμεν.

	Τόνος τοῦ 1821.	Τόνος τοῦ 1851.
Ἰδρα.	27492	19177
Παροιός.	—	11745
Σπυαῖοι.	15797	38699
Πάρος.	560	2604
Ναυπλία.	—	1542
Κορονίς.	—	5777
Σάμος.	870	83501
Μύκονοι.	2200	3436
Ἄνδρος.	2100	7980
Θήρα.	5000	14756
Μήλος.	140	2203
Σκιάθος.	1000	5499
Χαλκίς.	500	3445
Σκόπελος.	—	6231
Ἀναλιόπολις.	—	4847
Κόμη.	500	2568
Μεσολόγγιον.	350	1486
Πήτραι.	2600	2926

Γαλαξειδίον.	1400	28950
Πύλος.	—	293
Καλάμαι.	—	449
Κυλλίνη.	—	86
	61449.	247661

Ἡ τῆς ἀνωτέρω συγκρίσεως ἐξάγονται τὰ ἑξῆς.

Α'. — Ὅτι ἐπτά λιμένες πρὸ τοῦ ἀγῶνος ἐστρέφοντο παντάπασιν ναυτικῶς, καὶ ὅτι σήμερον μετροῦν εἰς ὅλον ὅμοῦ τόνους 26123.

Β'. — Ὅτι εἰς λιμὴν, ὁ τῆς Ἀναλιόπολιος, ἀκατοίκητος πρὸ τοῦ ἀγῶνος, ἐπλαστογενήθη διὰ συναισθημοῦ ἐκ Θεσσαλίας, καὶ ἔχει ἄξιον λόγου ναυτικῶν.

Γ'. — Ὅτι ἐνθ' ὅλων τῶν λιμένων οἱ τόνος ἐποπλαπλασιάσθησαν ἐπ' ἄπειρον, οἱ τῆς Ἰδρας καὶ τῶν Πατρῶν ἠλαττώθησαν. Τούτο ὅμως προέρχεται, διὰ μὲν τοὺς τῆς πρώτης ἐκ τῶν ἀδρότατων ὑπὲρ τοῦ ἀγῶνος θυσίων τῶν κατοίκων τῆς νήσου ἐκείνης, καὶ τῆς μετοικίσεως πολλῶν οἰκογενειῶν εἰς Πειραιᾶ εἰς οὗ τῆς τὰ νηολόγια κατέγραψαν τὰ πλοῖα αὐτῶν, διὲ δε τοὺς τῶν Πατρῶν, τῶν ὁποίων ἄλλως ἢ ἐλάττωσις εἶναι ἐλαχίστη, ἐκ τῆς γειτνιάσεως τοῦ Γαλαξειδίου τεραστίως ἀναπτύξαντος τὸ ναυτικὸν κίτου.

Δ'. — Ὅτι ἐν τῷ 1821, ὁ ἀριθμὸς τῶν τόνων ἐπέβαιεν εἰς 61449, μετὰ τριάκοντα ἔτη, ἢ μᾶλλον μετὰ εικοσιτέσσαρα ἔτη, διότι ἐννεα εἰς αὐτῶν διενόησαν καλοῖοντες καὶ καταστρεφόμενοι, ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν ἐτετραπλασιάσθη.

Ὅμοια ταχυτάτη καὶ μεγίστη ἀνάπτυξις ἐγένετο, — καὶ σημειώσατε ὅτι ἐγένετο αἰθόρητος, — ἐπ' ὅλων τῶν διανοητικῶν καὶ βιομηχανικῶν ἀντικειμένων. Ἡ δὲ τοῦ ἀγῶνος ἐν πέριπτον μόνον τῆς εὐφύρου τῶν Πελοποννησίων γῆς ἐκαλλιεργεῖτο, καὶ τοῦτου τὰ τέσσαρα πέμπτα ἀνήκον εἰς τοὺς δεσπόζοντας σήμερον δὲ ἀμπελώνες, καὶ ελαιῶνες, καὶ ἄγροι, καὶ πεδία σταχυοφόρα κατακαλύπτουσιν αὐτῆν.

Ἡ ἐπαρχία ὁλόκληρος τῆς Ἀττικῆς κατεργεῖτο τότε ὑπὸ εἰκοσιπέντε χιλιάδων ψυχῶν, ἐνθ' σήμερον μόνον αἱ Ἀθῆναι περιέχουσιν τριάκοντα χιλιάδας. Τεσσαράκοντα ἐπτά χιλιάδες μαθητῶν φοιτῶσιν εἰς τὰ σχολεῖα, καὶ πενήκοντα τυπογραφίαι πλημμυρίζουσιν, ὡς πηγαὶ πολυχεύουσες, διὰ τῶν προϊόντων τοῦ Ἑλληνικοῦ νοδὸς ἅπαν τὸ πρόσωπον τῆς Ἀνατολῆς.

Αἱ πρόοδοι αὐταὶ δὲν εἶναι ἄρα γε ἀποχρόσται ὥστε νὰ χρησιμεύωσιν ὡς ἐγγράφα διαιολογητικὰ ὑπὲρ ἡμῶν ἐνώπιον τῆς δικαιοσύνης τῶν περρωτισμένων τῆς ἠυρώπης ἐθνῶν;

ΑΝΑΚΑΛΥΨΙΣ ΕΝ ΑΜΕΡΙΚΗ

—o—

Ὁ Βιουαρδὸς φυσιολόγος Ἀστερρεῖθ, εἰς Νέαν Γρενάδην περιηγούμενος, καὶ κατὰ τὸν ἰσθμὸν τοῦ Παναμά ἀσκαφὴν ἐνεργήσας, ἀνεῦρεν ἀγγεῖον ἐκ γῆς ἀπτήης, περιέχον τριακόσια ἐξήκοντα τέσσαρα βωμικά νομίσματα, τῆς τρίτης καὶ τετάρτης χριστιανικῆς ἑκατονταετηρίδος, φέροντα δὲ τοὺς τυποὺς τῶν αὐτοκρατορῶν Μαξιμιανῶ, Διοκλητιανῶ καὶ Κωνσταντίνου τοῦ πρώτου.

Πρέπει λοιπὸν νὰ πιστεύσωμεν ὅτι ὁ ἐνδοξὸς θησαυρὸς τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐγνώριζε τὴν Ἀμερικὴν; Ἡ ὑπόθεσις εἶναι ἀποτετολημένη, καὶ ἐπ' οὐδενὸς ἄλλου τεκμηρίου στηρίζεται. Πιθανότερον φαίνεται ὅτι Ἰσπανὸς τις, ἐκ τῶν πρώτων κατοίκων τῆς πόλεως Πινάμας, ἀρχαιολόγος ἢ νομισματολόγος, εἶχε θάψει τὴν συλλογὴν του ἐνταῦθα, διὰ τὴν πόλιν κατεστράφη ὑπὸ τοῦ Ἰρλανδοῦ πειρατοῦ Μοργάνου. Ταῦτα εἰσὶ τὰ πρώτα βωμικά νομίσματα τὰ εὐρεθέντα ποτὲ ὑπὸ τὴν γῆν τῆς Ἀμερικῆς.

—o—

ΟΙ ΕΝ ΜΑΓΚΕΣΤΡΙΑ ΕΛΛΗΝΕΣ

ΕΜΠΟΡΟΙ.

—o—

Οἱ ἐν Μαγκεστρία τῆς Ἀγγλίας ὁμογενεῖς, περὶ τῆς γενναίας τῶν ὁποίων προσφορᾶς πρὸς τὴν Παρθῶν ἐξεθέσαμεν τὴν εὐγνωμοσύνην ἡμῶν ἐν τῷ προηγούμενῳ φυλλαδίῳ, ἐπιθυμοῦντες νὰ συντελέσωμεν εἰς τὴν προαγωγὴν τῆς ἐν Ἑλλάδι ξυλογραφίας, καὶ παρατηρήσαντες ἐκ τε τῶν εἰκόνων τῆς Παρθῶν, καὶ τῶν συστάσεων ταύτης ὅτι ἐπιτηδείατος μεταξύ τῶν ἡμετέρων ξυλογράφων εἶναι ὁ Κ. Π. Σκιαδόπουλος, ἐδωρήσαντο αὐτῷ κινώτιον περιέχον συλλογὴν ἄξιαν λόγου ξυλογραφικῶν ἐργασιῶν κατεργασμένων ἐν Ἀγγλίᾳ.

Ἡ δωρεὰ αὕτη τοσοῦτον μᾶλλον διεγείρει τὴν εὐγνωμοσύνην ἡμῶν, καθόσον μεταξύ τοῦ πατριωτικώτατου ἀγῶνος τὸν ὁποῖον ἀνεδέχθησαν ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος εἰ ἐν Ἀγγλίᾳ ὁμογενεῖς κατὰ τὴν ἐνεστώσαν τῆς τύχης τῆς Ἀνατολῆς μεγάλην συζήτησιν, δὲν λησμονοῦσι καὶ τὰ εὐτελέστερα, δασκίς ἀποθλίπουσι τὴν πρόδον τῆς κοινῆς πατρίδος.

—o—

ΠΟΙΗΣΙΣ

Ο ΕΡΩΣ.

Ἐκάθ' ἔτι σιωπηλὴ κ' ἐμελαγχρόλ' ἡ κόρη,
 Ἡ μήτηρ τῆς περίλυπον ἐνὶ τῆν ἐθειώρει,
 « — Θυγάτηρ μου, » τὴν ἔλεγε μ' ἀνίσυχον καρδίαν,
 « Ὀφείλειαν δὲν σ' ἔφεραν οἱ λόγοι μου κάμμιαν.
 Μπαταίως σ' ἐσυμβούλευσα τοῦ ἔρωτος τὰ βέλη,
 Νὰ τ' ἀποφεύγεις πάντοτε ἰδοῦ τὰ πικρὰ τέλη
 Τῆς μητρικῆς παρακοῆς. » Ἡ κόρη εἶπε τότε,
 « — Μητέρα μου, σὲ παρήκουσα; δὲν ἐνθυμούμαι ποτε,
 Τὸν ἔρωτα ἀπέφυγα ἐγὼ εἰς κάθε μέρος,
 Εἰς τὸν κλειστὸν μου θάλαμον εἰσέδυσεν ὁ ἔρως.
 Καὶ δι' ἐκάστης μ' ἐφλεγεν ἑλικκῆς ἀκτίνος.
 Τὸν θάλαμόν μου ἔφευγα, ἐξήρχετο κ' ἐκεῖνος.
 Εἰς κάθε ἀνθὸς ἐβλεπα τὰ μαιδιάματά του,
 Εἰς κάθε ἀφρὰν ἤκουσα τὰ ψιθυρίσματά του.

Τὰ ὄτα καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀπέκλειε μὲ βίαν,
 Τὸν ἠσθάνομην, μητέρα μου, εὐθὺς εἰς τὴν καρδίαν.

Ο ΥΠΝΟΣ.

« — Τὰ ὄτα μου ποῖα προσβάλλει φωνή;
 Τί ἄσματος, μητέρα, μὲ θείλγ' ἠδονή;
 Ἄλλ' ἀκουσε ποῖος ἐμβόκινει ἐδῶ.
 Ἦν νύκτ' αὐτὴν ποῖον λοιπὸν θὰ ἰδῶ; »
 « — Φωνὴν δὲν ἀκούω δὲν βλέπω τινά.
 Σ' ἐξύπνισαν ἴσως τοῦ σκότους πτενὰ.
 Κοιμήσου, υἱέ μου, καὶ εἰς' ἀσθενή.
 Ἰδῶ δὲν θὰ ἔλθῃ ἀπόψε κανείς, »
 « — Φωνὴ θνητοῦ αὐτὴ δὲν εἶναι, ἀλλὰ,
 Εἰς ἄγγελος, μητέρα, μὲ κρᾶζει, γελᾷ »
 « Κ' ὑψώνει τὸ βλέμμα εἰς τὸν οὐρανόν.
 Καλὴν νύκτα, μητέρα, καὶ ὕπνον τερατῶν. »

Χ. Α. Παρμενίδης.

